

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

**Beata Gruszczyńska
Marek Marczewski
Paweł Ostaszewski
Anna Więcek-Durańska**

***Struktura kar orzekanych w Polsce
i w innych państwach Unii Europejskiej***

Warszawa 2015

Spis treści

Wprowadzenie.....	1
1. Zabójstwo	6
Współczynniki skazań	9
Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców	10
Struktura kar orzekanych za zabójstwo.....	14
Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności.....	16
2. Uszczerbek na zdrowiu (<i>bodily injury</i>)	18
Współczynniki skazań	20
Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców	22
Struktura kar orzekanych za spowodowanie uszczerbku na zdrowiu	24
Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności.....	26
3. Zgwałcenie	29
Zagrożenia w kodeksach karnych państw europejskich.....	32
Współczynniki skazań	35
Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców	36
Struktura kar orzekanych za zgwałcenie.....	39
Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności.....	42
4. Rozbój	44
Współczynniki skazań	45
Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców	47
Struktura kar orzekanych za rozbój.....	50
Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności.....	52
5. Kradzież.....	55
Współczynniki skazań	56
Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców	58
Struktura kar orzekanych za kradzież	60
Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności.....	62
6. Kradzież z włamaniem.....	64
Współczynniki skazań	65
Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców	66
Struktura kar orzekanych za kradzież z włamaniem	68
Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności.....	69
7. Oszustwo.....	71
Współczynniki skazań	72
Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców	74
Struktura kar orzekanych za oszustwo.....	77
Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności.....	79
8. Przesłępstwa narkotykowe	81
Współczynniki skazań	82
Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców	84
Struktura kar orzekanych za przesłępstwa narkotykowe	86
Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności.....	88
Uwagi podsumowujące.....	91

Wprowadzenie

Opracowanie obejmuje statystyczną analizę struktury kar orzekanych w Polsce na tle innych państw europejskich. Podstawowym źródłem informacji są dane pochodzące z piątej edycji *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics* – europejskiej bazy danych o przestępczości i polityce karnej obejmującej wszystkie państwa członkowskie Rady Europy¹. Do analizy porównawczej wzięto pod uwagę wybrane dane *European Sourcebook* dotyczące państw członkowskich Unii Europejskiej (UE) oraz Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA).

Należy jednak podkreślić, że porównanie międzynarodowe danych sądowych, podobnie jak policyjnych i penitencjarnych, jest przedsięwzięciem szczególnie trudnym i ryzykownym. Za określoną liczbą przestępstw lub skazań w danym kraju kryje się bowiem wiele istotnych uwarunkowań, m.in. prawnokarnych, prawno kryminologicznych, kulturowych i obyczajowych². Z góry należy więc założyć, że porównywalność danych jest bardzo ograniczona i przedstawione w opracowaniu zestawienia i analizy mają charakter orientacyjny i mogą stanowić jedynie podstawę do dalszych pogłębionych badań³.

Odnosić trzeba także, że w tego typu porównaniach stosowane są uśrednione dane dla całych państw, należy zaś mieć na uwadze znaczne różnice w tej mierze między ich poszczególnymi regionami (np. województwami, landami, prowincjami). Przykładowo, polskie analizy rodzajów orzekanych za te same przestępstwa kar uwidaczniają duże zróżnicowanie polityki karania między poszczególnymi obszarami właściwości sądów okręgowych⁴.

---

¹ *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*, w skrócie: *European Sourcebook* lub ESB, jest europejskim projektem kryminologicznym zapoczątkowanym w pierwszej połowie lat 90-tych w Radzie Europy z inicjatywy grupy specjalistów z ośrodków akademickich i instytutów badawczych.

² Por. T. Szymanowski, *Przestępczość i polityka karna w Polsce. W świetle faktów i opinii społeczeństwa w okresie transformacji*, Warszawa 2012, Wolters Kluwer.

³ Warto w tym miejscu zwrócić również uwagę na pominięty w niniejszym opracowaniu aspekt międzynarodowych porównań policyjnych danych o przestępczości – por. np. A. Siemaszko, B. Gruszczyńska, M. Marczewski, *Atlas Przestępczości w Polsce 5*, Warszawa 2015 oraz B. Gruszczyńska, M. Heiskanen, *Trends in Police-Recorded Offences at the Beginning of the 21st Century in Europe*, "European Journal on Criminal Policy and Research" (w druku).

⁴ Por. B. Gruszczyńska, M. Marczewski, P. Ostaszewski, *Spójność karania. Obraz statystyczny stosowania sankcji karnych w poszczególnych okręgach sądowych*, „Prawo w Działaniu” 2014, nr 19.

Statystyki sądowe gromadzone w *European Sourcebook* stanowią, obok policyjnych, prokuratorskich i penitencjarnych, główne części europejskiej bazy danych⁵. Piąta edycja ESB obejmuje ogólne dane o skazaniach w latach 2007 - 2011, oraz dane statystyczne za rok 2010 dotyczące struktury kar i wymiarów kary pozbawienia wolności. Wszystkie informacje, zarówno ilościowe, jak i jakościowe, są przekazywane przez przedstawicieli poszczególnych państw (korespondentów krajowych) w oparciu o specjalnie opracowany kwestionariusz i określoną metodę badania⁶.

Metodologia *European Sourcebook* obejmuje m.in. zasady gromadzenia danych oraz ich logiczną i merytoryczną weryfikację. Zasadniczą kwestią są tzw. standardowe definicje przestępstw w ujęciu kryminologicznym. Dla każdego przestępstwa opracowano skrócony opis oraz listę czynów, które należy włączyć lub wyłączyć ze zbioru. Z uwagi na odmienne systemy kwalifikacji, klasyfikacji i rejestracji przestępstw standardowa (modelowa) definicja nie zawsze może być w pełni zastosowana i w takich sytuacjach wszystkie rozbieżności i odstępstwa od niej powinny być odpowiednio zasygnalizowane. Każda część ESB rozpoczyna się od podstawowych założeń metodologicznych, definicji i zbioru wyjaśnień.

W części ESB obejmującej statystykę sądową zgromadzone są informacje dotyczące osób skazanych oraz orzeczonych kar i środków karnych. Stosowne tabele zawierają współczynniki skazań (na 100 tysięcy ludności) ogółem, według wybranych rodzajów przestępstw oraz odsetki wyróżnionych zbiorowości, tj. skazanych kobiet, nieletnich i cudzoziemców. W zbiorowości skazanych cudzoziemców wyróżniono ponadto odsetki cudzoziemców z państw Unii Europejskiej. W strukturze zaś kar i środków karnych uwzględniono grzywnę, ograniczenie wolności, karę pozbawienia wolności (z zawieszeniem i bez zawieszenia), inne środki karne oraz orzeczenie winy bez wymierzenia kary (*verdict/admonition only*).

---

⁵ Piąta edycja ESB objęła ponadto dane o probacji i podstawowe wskaźniki pochodzące z badań wiktymizacyjnych realizowanych w poszczególnych krajach.

⁶ Por. M. F. Aebi, G. Akdeniz, G. Barclay, C. Campistol, S. Caneppele, B. Gruszczyńska, S. Harrendorf, M. Heiskanen, V. Hysi, J.-M. Jehle, A. Jokinen, A. Kensey, M. Killias, Ch. G. Lewis, E. Savona, P. Smit, R. Þórisdóttir, *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics 2014*, Helsinki 2014, http://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/grMWOcVTF/HEUNI_report_80_European_Sourcebook.pdf.

Jak już wcześniej wspomniano, interpretacja statystyk sądowych w ujęciu porównawczym nie jest zadaniem prostym, ponieważ poza różnicami w systemach karnych w wielu krajach różne są także systemy rejestracji skazań.

Już sama definicja skazania za popełnione przestępstwo może być rozumiana niejednoznacznie. W niektórych krajach kary i środki karne mogą być orzekane nie tylko przez sąd, ale również przez policję, prokuraturę lub inne państwowe instytucje. Dane o skazanych nie we wszystkich więc krajach w pełni i w równym stopniu odzwierciedlają „skalę” reakcji sądów wobec sprawców przestępstw.

W niektórych systemach karnych za drobne przestępstwa wymierzane są kary, które nie są traktowane jak skazania. W Wielkiej Brytanii, przykładowo, istnieje instytucja upomnienia (*cautioning*), w Holandii sankcja wskazana przez prokuratora (*transactie*), w Polsce zaś – są to kary za wykroczenia. Różnice mogą również wynikać z odmiennej rejestracji przestępstw popełnianych przez nieletnich. Kolejną trudnością w porównaniach danych o skazaniach są różnice w tzw. „przesunięciu statystycznym” między rejestracją podejrzanych i skazanych.

Rozbieżności wynikają także z odmienności w sposobie odnotowywania skazanego za więcej niż jedno przestępstwo. Najczęściej liczba skazań odpowiada liczbie skazanych, czyli jednostką rejestracji jest skazany, ale np. na Litwie – jednostką jest skazanie i w przypadku wielu przestępstw, skazanie takiej osoby jest rejestrowane wielokrotnie; podobnie jest zresztą w Polsce. Z informacji przekazywanych przez korespondentów krajowych wynika, że niekiedy dane o rodzaju orzeczonej kary zarejestrowane w systemie w praktyce różnią się od rodzaju kary wykonywanej, np. w Grecji kary pozbawienia wolności o krótkich wymiarach są automatycznie zamieniane na kary nieizolacyjne (o charakterze administracyjnym).

Trudności w porównywalności danych wynikają również z faktu, że nie wszystkie kraje dostarczają dane o skazaniach prawomocnych. W ostatniej edycji *European Sourcebook* wiele krajów (15), w tym 6 w grupie UE i EFTA nie mogło sprostać takim wymaganiom.

Należy też podkreślić, że spośród wybranych do analizy państw, pięć, tj. Belgia, Islandia, Łotwa, Luksemburg, Norwegia, Rumunia w ogóle nie dostarczyło danych i zostały pominięte w porównaniach. W Wielkiej Brytanii natomiast, z uwagi na

zasadnicze różnice w systemach karnych, dane dotyczące Anglii i Walii, Irlandii Północnej i Szkocji są gromadzone oddzielnie i w takim zastawieniu występują w prezentowanych przez nas analizach. Częściowe braki danych odnoszące się do konkretnego przestępstwa są opisane w poszczególnych częściach opracowania.

W analizach porównawczych uwzględniono te przestępstwa, co do których było możliwe zgromadzenie danych o skazaniach z jak największej liczby krajów, w tym z Polski. Celowo zrezygnowano natomiast z porównania danych odnośnie do skazań ogółem w poszczególnych państwach, z uwagi na bardzo duże zróżnicowanie zbiorczej kategorii przestępstwa ogółem⁷ (wynikające z m.in. odmiennych systemów karnych i sprawozdawczych) i tym samym skazań ogółem.

Do porównań wybrano następujące przestępstwa:

1. Zabójstwo
2. Uszczerbek na zdrowiu (*assault*)
3. Zgwałcenie
4. Rozbój
5. Kradzież⁸
6. Kradzież z włamaniem
7. Oszustwo
8. Przestępstwa narkotykowe

Dla każdego z przestępstw przedstawiono najistotniejsze uwagi metodologiczne, w tym definicję standardową ESB, oraz informacje o możliwości dostosowania krajowych statystyk do tej definicji (odstępstwa od definicji) w poszczególnych krajach.

Wyniki analizy obejmują następujące zestawienia statystyczne dla 2010 roku:

---

⁷ Różnice we współczynnikach przestępstw ogółem w poszczególnych państwach są niemal dziesięciokrotne. Najwyższy współczynnik przestępstw ogółem w UE w 2011 roku odnotowano w Szwecji – 15 042 (na 100 tysięcy ludności), a najmniejszy – Cypr 1 714; w Polsce wyniósł 3 009.

⁸ W systematyce *European Sourcebook* przestępstwo kradzieży, obejmuje kradzież samochodu, ale również kradzież z włamaniem. O ile informacje statystyczne o skazaniach za kradzież (ogółem) dostępne są niemal ze wszystkich państw, to już dane dotyczące kradzieży z włamaniem – zaledwie z 14. Statystyki skazanych za kradzież samochodu dostarczyło tylko 11 państw, bez Polski i z tego powodu nie wzięliśmy ich pod uwagę.

1. Współczynniki skazań/skazanym ogółem za dane przestępstwo
2. Odsetki skazanych kobiet
3. Odsetki skazanych cudzoziemców
4. Strukturę rodzajów orzekanych kar
5. Strukturę wymiarów bezwzględnej kary pozbawienia wolności

Ze względu na znaczne różnice w systemach karnych i sankcjach stosowanych wobec nieletnich sprawców przestępstw w poszczególnych krajach zrezygnowaliśmy z porównania tej grupy.

Dla każdego z zestawień przedstawiono syntetyczne komentarze i podsumowania. W przypadku przestępstwa zgwałcenia zaprezentowano ponadto dane dotyczące unormowań prawnych w porównywanych państwach, w tym tryb ścigania sprawców zgwałcenia oraz dolne i górne wymiary zagrożenia karą pozbawienia wolności. Dla każdego rodzaju przestępstwa suma obliczonych odsetków poszczególnych rodzajów kar powinna oczywiście być równa 100 (z niewielką tolerancją - maksymalnie do 10%).

Autorzy opracowania wyrażają serdeczne podziękowania Profesorowi Andrzejowi Siemaszce oraz recenzentom za cenne uwagi i komentarze do tekstu.

1. Zabójstwo

W standardowej definicji zamieszczonej w ESB przez zabójstwo rozumie się celowe zabicie człowieka (*Intentional homicide: intentional killing of a person*). Oprócz różnych typów zabójstwa, do kategorii tej powinny zostać zaliczone także trzy inne przestępstwa:

- czyny ze skutkiem śmiertelnym (prowadzące do śmierci) (*assault leading to death*),
- eutanazja (*euthanasia*),
- dzieciobójstwo (*infanticide*).

Ponadto, dane statystyczne w wyróżnionych powyżej typach przestępstw powinny obejmować zarówno usiłowanie jak i dokonanie.

Wypada ponadto zwrócić uwagę na bardzo ogólne określenie przestępstw ze skutkiem śmiertelnym, nie są bowiem wskazywane konkretne ich typy. Każdy z krajów uczestniczących w badaniach musiał odrębnie określić jakie przestępstwa włącza do tej kategorii.

Do definicji zabójstwa nie zalicza się natomiast:

- pomocy przy samobójstwie (*assistance with suicide*),
- aborcji (*abortion*),
- spowodowania śmierci człowieka na skutek zaniedbania czy nieostrożności (*negligent killing*).

Podobieństwa i różnice w definicji przestępstwa zabójstwa zamieszczono w tabeli 1.

Tabela 1. Zabójstwo – odstępstwa od definicji standardowej

Kraje zgodne z definicją	Odstępstwa od definicji w statystyce sądowej	
	Czyny, które powinny być włączone do definicji, a nie są	Czyny, które powinny być wyłączone z definicji, a nie są
Austria Chorwacja Cypr Dania Francja Irlandia Płn. Litwa Niemcy Polska Szwecja Włochy	Przestępstwa prowadzące do śmierci Bułgaria Czechy Estonia Finlandia Holandia Portugalia Słowenia Szwajcaria Węgry Dzieciobójstwo Estonia Grecja Eutanazja Estonia Grecja Słowenia Szwajcaria Usiłowanie Irlandia	Aborcja Holandia Węgry Pomoc przy samobójstwie Szkocja Węgry Spowodowanie śmierci człowieka na skutek zaniedbania czy nieostrożności Szkocja

Z powyższej tabeli wynika, że niestety mniej niż połowa krajów dostosowała się do definicji zabójstwa. W pozostałych natomiast występowały, nieraz spore, różnice w definicjach lub kraje nie podały danych statystycznych. W zaprezentowanej tabeli 1 daje się wyodrębnić dwa typy rozbieżności w definicji zabójstwa. Pierwszy polegał na zawężeniu zakresu definicji poprzez nieuwzględnienie przestępstw, które powinny się w niej znaleźć. W dziewięciu państwach nie uwzględniono przestępstw prowadzących do śmierci. W czterech krajach (w Estonii, Grecji, Słowenii oraz Szwajcarii) w definicji nie zawarto przestępstwa eutanazji, a w dwóch dzieciobójstwa (Estonia, Grecja). Warto też w tym kontekście zwrócić uwagę na Irlandię, w której dane statystyki sądowej nie zawierały formy stadialnej przestępstw jaką jest usiłowanie.

Drugi typ rozbieżności polegał na rozszerzeniu definicji o przestępstwa, które nie powinny być w niej zawarte. W Holandii i na Węgrzech uwzględniono aborcję. Pomoc przy samobójstwie rejestrowana jest w statystyce sądowej Węgier i Szkocji. W Szkocji ponadto w definicji zabójstwa znalazło się przestępstwo spowodowania

śmierci człowieka na skutek zaniedbania czy nieostrożności. Zawężenie lub rozszerzenie definicji prowadzi do niekompatybilności danych, co znacznie utrudnia, a czasami wręcz uniemożliwia, porównywalność danych w skali międzynarodowej.

W rozpatrywanych krajach mamy też do czynienia z innymi problemami dotyczącymi definicji. Można tu, przykładowo, wyróżnić Anglię i Walię, które wprawdzie nie podały definicji, ale udostępniły informacje statystyki sądowej dotyczące zabójstwa, (z wyjątkiem danych dotyczących skazanych cudzoziemców) oraz Hiszpanię, Malte i Słowację, które w ogóle nie podały przyjętej definicji zabójstwa.

Polska spełniła wymogi standardowej definicji zabójstwa. Do tego przestępstwa zaliczono:

- zabójstwo – typ podstawowy (art. 148 § 1 k.k.),
- zabójstwo: ze szczególnym okrucieństwem (art. 148 § 2 p. 1 k.k.), w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem (art. 148 § 2 p. 2 k.k.), w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie (art. 148 § 2 p. 3 k.k.), z użyciem materiałów wybuchowych (art. 148 § 2 p. 4 k.k.),
- za zabójstwo uważa się także czyn polegający na zabiciu więcej niż jednej osoby, za taki czyn odpowiada także sprawca zabicia funkcjonariusza publicznego w czasie pełnienia obowiązków służbowych związanych z ochroną ludzi lub porządku publicznego (art. 148 § 3 k.k.),
- zabójstwo pod wpływem silnego wzburzenia, w tzw. afekcie (art. 148 § 4 k.k.),
- dzieciobójstwo (art. 149 k.k.),
- zabójstwo eutanatyczne (art. 150 § 1 k.k.), czyli czyn polegający na zabiciu człowieka na jego żądanie i pod wpływem współczucia dla niego,
- ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka ze skutkiem śmiertelnym (art. 156 § 3 k.k.),
- jeżeli następstwem udziału w bójce lub pobiciu jest śmierć człowieka (art. 158 § 3 k.k.).

Z prezentowanego zestawienia wynika jednoznacznie, że definicja zabójstwa zastosowana w ESB jest znacznie szersza, niż stosowana w polskim Kodeksie karnym.

Współczynniki skazań

Ze względu na wysokość współczynników skazań za zabójstwo można wyróżnić trzy grupy państw (por. wykres 1).

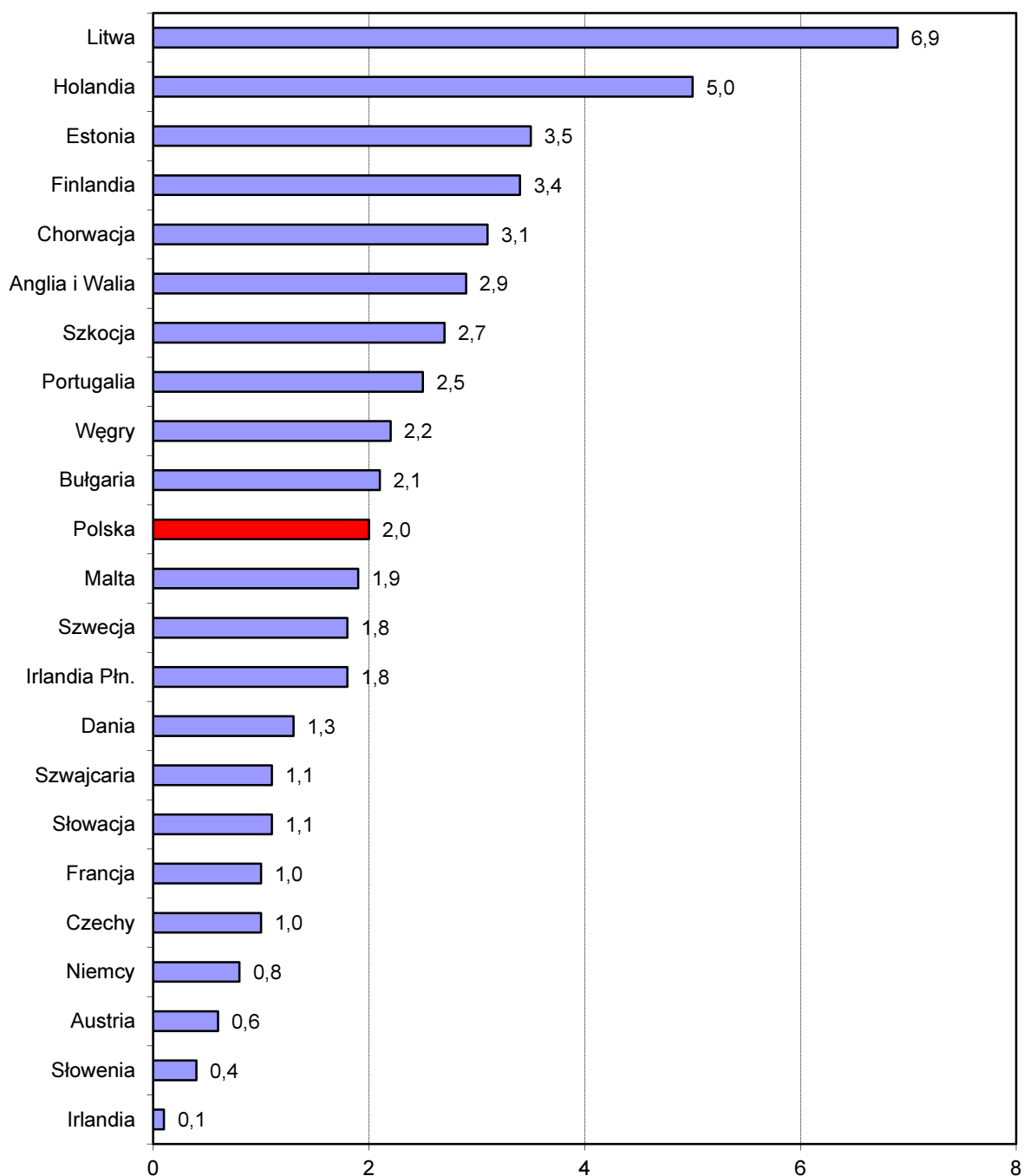
Niskie współczynniki skazań (od 0,1 do 1,3) zarejestrowano w dziewięciu krajach. Warto zauważyć, że znalazły się wśród nich duże państwa takie jak Francja i Niemcy, które odnotowują także niskie współczynniki przestępstwa zabójstwa w statystykach policyjnych (odpowiednio 3,2; 2,8 na 100 tys. mieszkańców).

Średnie współczynniki (od 1,8 do 2,9) zarejestrowano w ośmiu krajach. Zwraca uwagę relatywnie wysoki, w stosunku do wielkości kraju, współczynnik skazań na Malcie.

Wysokie współczynniki skazań (od 3,1 do 6,9) odnotowano w pięciu krajach, w tym w dwóch niewielkich krajach nadbałtyckich (Litwie i Estonii). Najwyższy ma Litwa (6,9), w której także występuje najwyższy w Unii Europejskiej współczynnik zabójstw ujmowanych w statystykach policyjnych (5 na 100 tys. mieszkańców).

Wysoki poziom skazań w Holandii może z kolei być spowodowany włączeniem do statystyki zabójstw przestępstwa aborcji. Natomiast, mimo nieuwzględnienia w Estonii przestępstw prowadzących do śmierci, eutanazji oraz dzieciobójstwa wskaźnik jest jednym z najwyższych w Unii Europejskiej. Polska, ze współczynnikiem skazań wynoszącym 2, wraz z Węgrami i Bułgarią, znajduje się w środku uszeregowania. Najniższy współczynnik skazań za zabójstwo zarejestrowano w Irlandii, co może wynikać, między innymi, z nieuwzględnienia usiłowań.

Wykres 1. Zabójstwo – współczynniki skazań

Brak danych dla Cypru, Grecji, Hiszpanii i Włoch.
Dane dla Irlandii Płn. pochodzą z 2008 r.

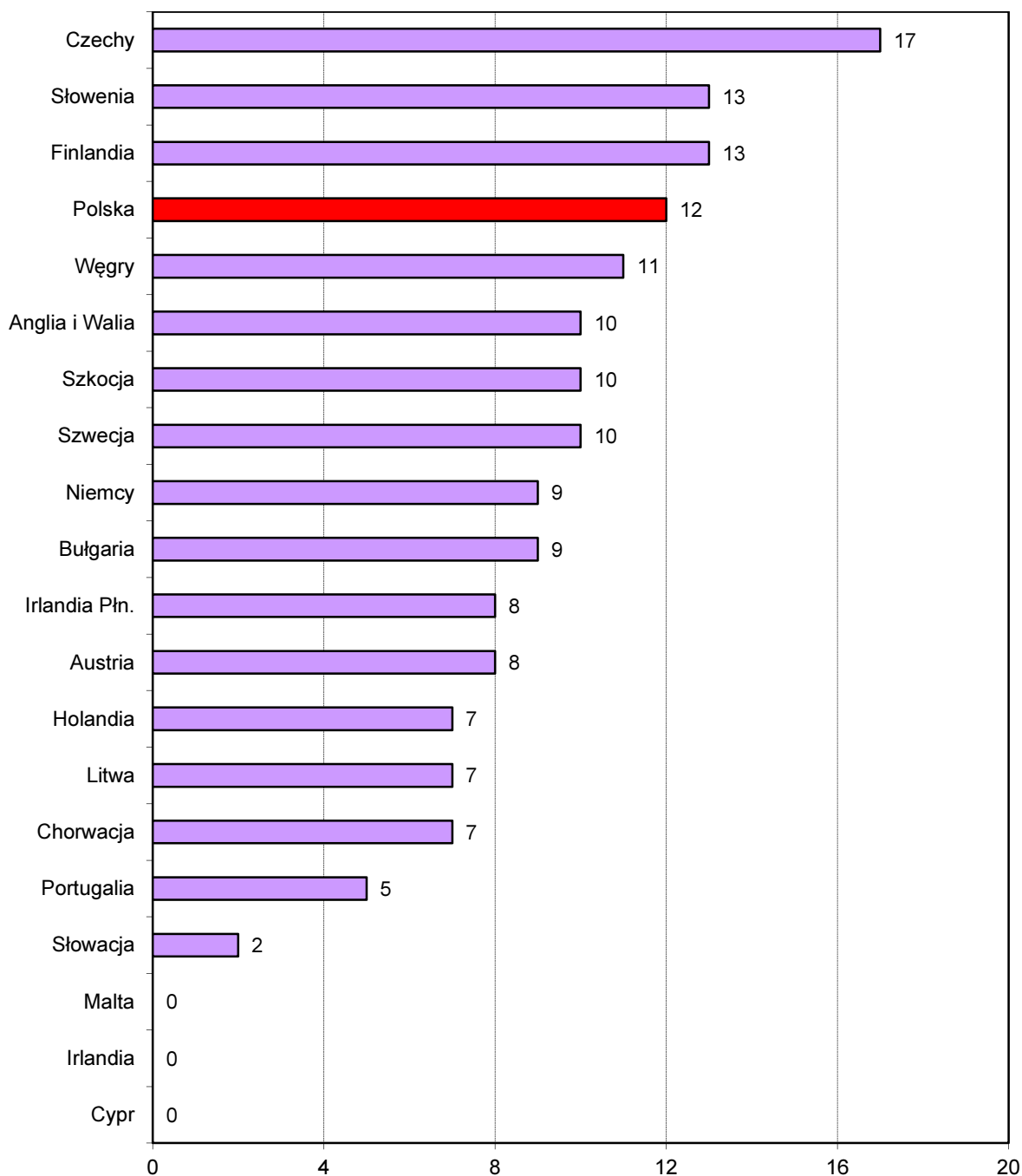
Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców

Spośród 27 państw należących do Unii Europejskiej dane na temat liczby skazanych za zabójstwo kobiet otrzymano z 20 (74% ogółu). Rozpiętość odsetków kobiet wśród

ogółu skazanych jest duża: od 2 na Słowacji, do 17 w Czechach, który to kraj znajduje się na szczycie uszeregowania. (por wykres 2).

Czechy, Słowenia, Finlandia oraz Polska mają najwyższe odsetki skazań kobiet. Ogólnie, można stwierdzić (że w większości krajów byłego bloku wschodniego (oprócz Słowacji), są one relatywnie wysokie. Warto także zauważyć, że w trzech krajach (Malta, Irlandia, Cypr) w ogóle nie odnotowano skazań kobiet za zabójstwo.

Wykres 2. Zabójstwo - odsetki skazanych kobiet

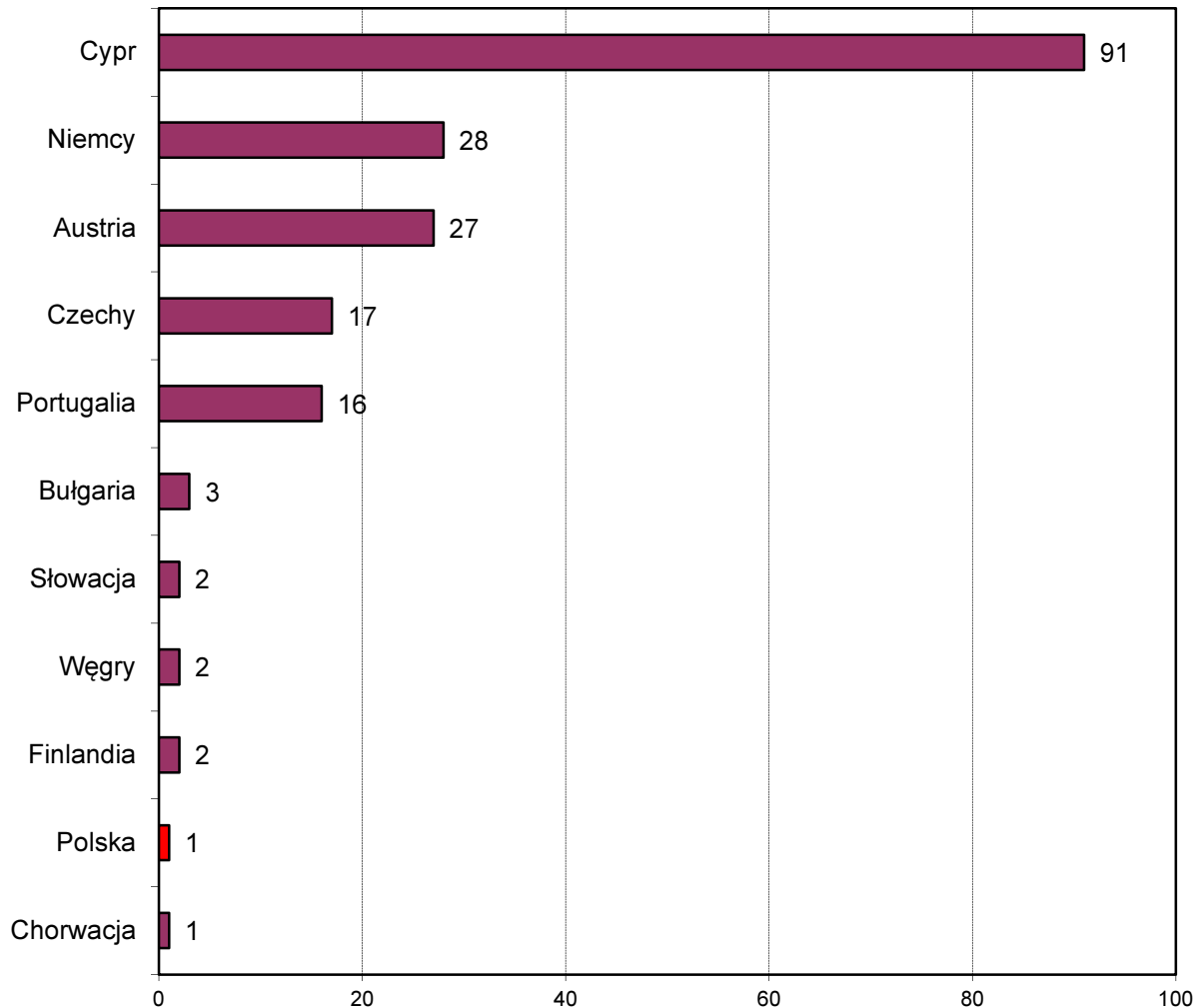

Brak danych dla Danii, Estonii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Szwajcarii i Włoch.
Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., dla Cypru z 2009 r., zaś dla Irlandii Płn. z 2008 r.

Dane na temat cudzoziemców skazanych za zabójstwo podało tylko 11 krajów (por. wykres 3). Można je podzielić na dwie grupy: państwa o relatywnie wysokich odsetkach (od 16 do 28) skazań cudzoziemców oraz te o bardzo niskich, nieprzekraczających 3. Z dużą ostrożnością należy przy tym traktować dane dotyczące Cypru. Pomimo, że odsetek cudzoziemców mieszkających na tej wyspie

jest relatywnie wysoki i stanowił w 2010 roku powyżej 10% stałych mieszkańców, to nie wydaje się prawdopodobne, by ponad 90% skazanych za zabójstwo stanowili cudzoziemcy.

Wykres 3. Zabójstwo - odsetki skazanych cudzoziemców

Brak danych dla Anglii i Walii, Danii, Estonii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Słowenii, Szkocji, Szwajcarii, Szwecji i Włoch.

Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru z 2009 r.

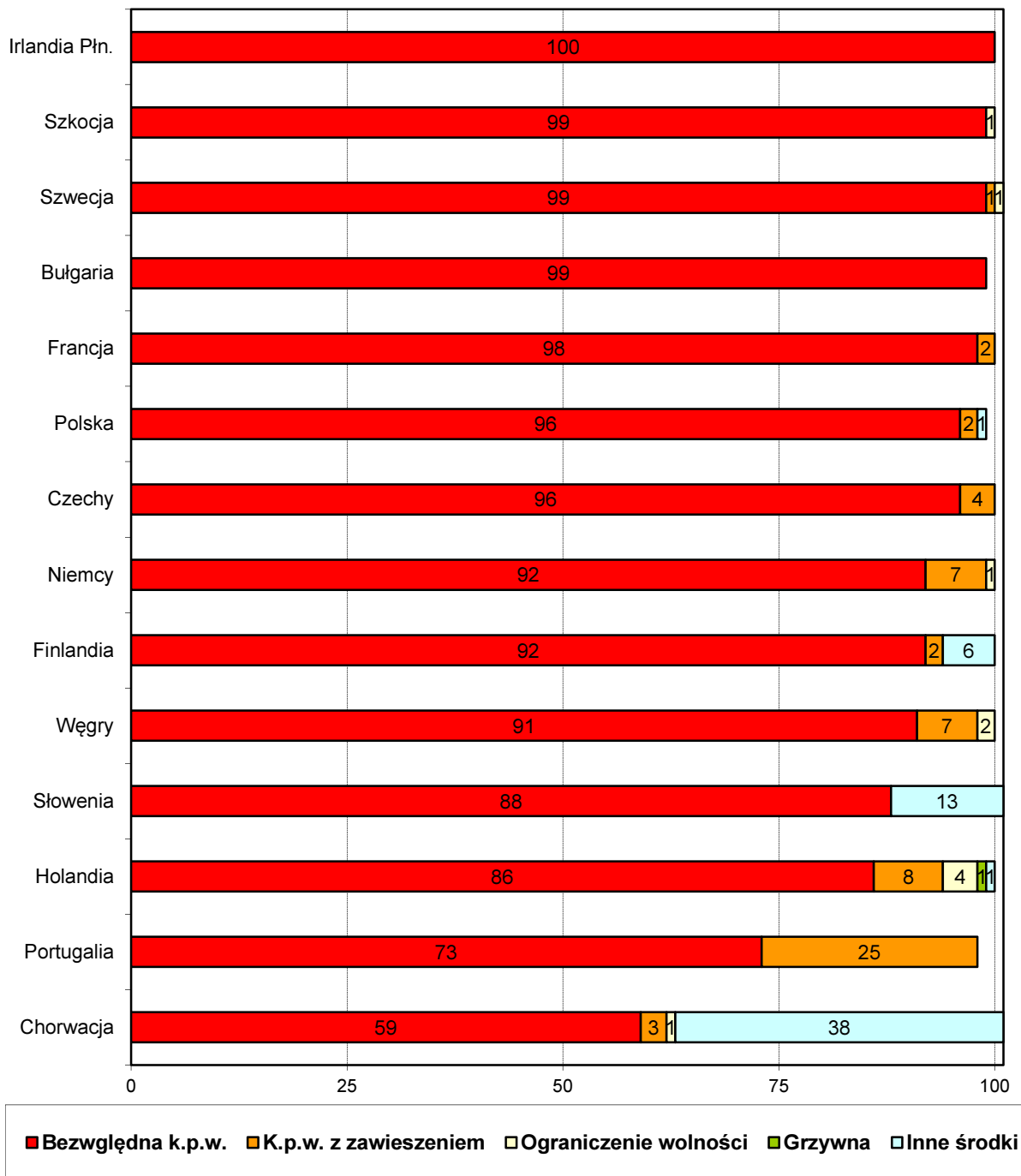
Struktura kar orzekanych za zabójstwo

Na wstępie tego fragmentu analizy należy jeszcze raz przypomnieć, że do tej kategorii zaliczono także inne przestępstwa prowadzące do śmierci człowieka, takie jak dzieciobójstwo czy eutanazję.

We wszystkich szesnastu rozpatrywanych krajach najczęściej orzekaną karą za zabójstwo jest bezwzględne pozbawienie wolności. W dziesięciu, w tym i w Polsce, stanowi ona ponad 90% ogółu skazań. Najmniejszy odsetek skazań na tę karę odnotowano w Chorwacji – około 60%, a w prawie 40% skazań stosowano inne środki.

Wykres 4. Zabójstwo - orzeczone kary w %

Brak danych dla Cypru, Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Litwy, Malty, Słowacji, Szwajcarii i Włoch. Nie uwzględniono Anglii i Walii, Austrii oraz Grecji, gdyż dane nie sumują się do 100%. Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Irlandii Płn. z 2008 r.

Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności

Na osiemnaście krajów dla których uzyskano dane o wymiarach kary bezwzględnego pozbawienia wolności, w trzech - Słowacji, Włoszech oraz Chorwacji - nie orzeczono kary dożywotniego pozbawienia wolności (pomimo, że ten rodzaj kary występuje w kodeksach karnych tych państw). Natomiast w Słowenii nie występuje instytucja kary dożywotniego pozbawienia wolności.

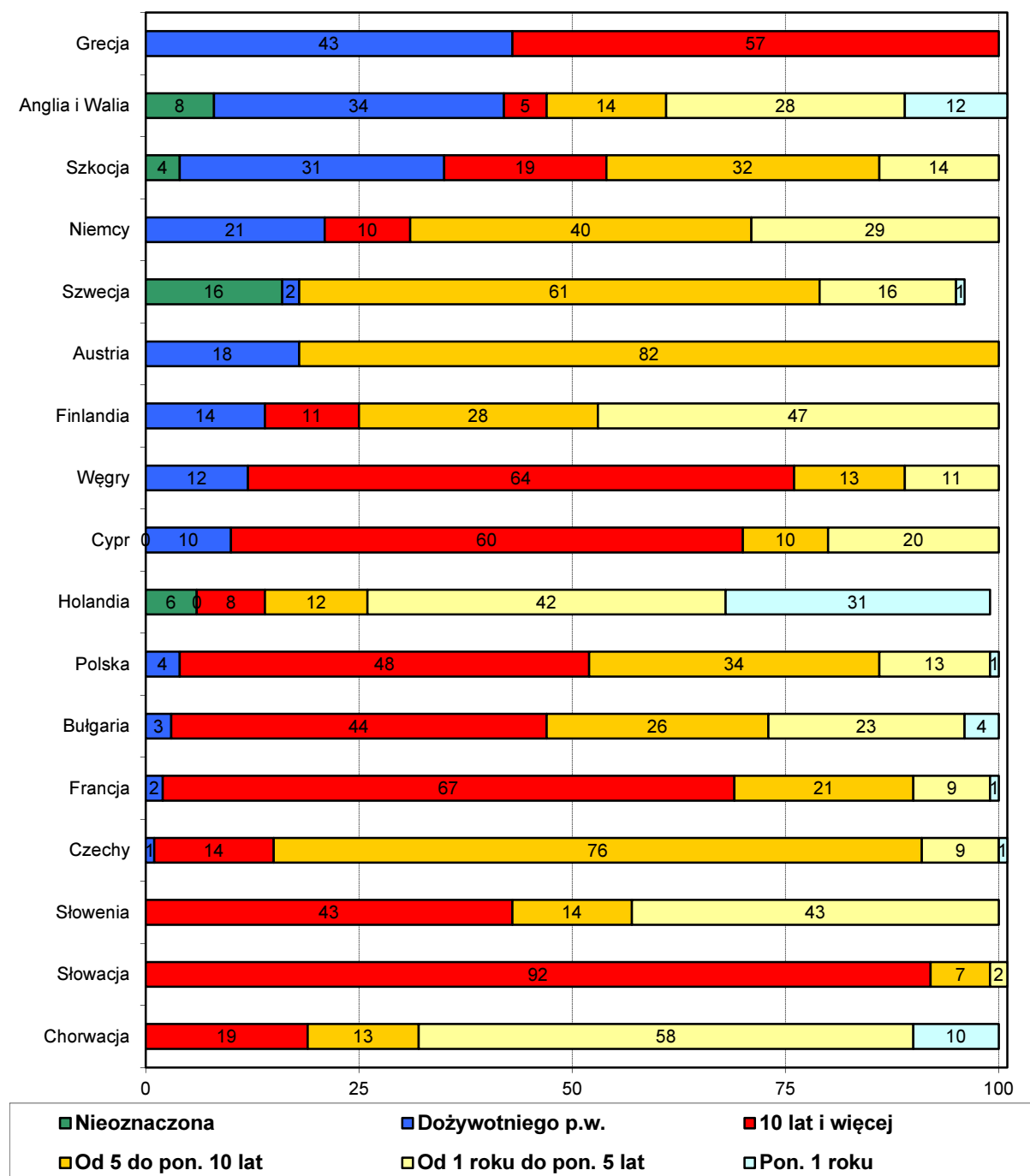
W Anglii i Walii karę dożywotniego pozbawienia wolności orzeczono w 34% skazań, nieco mniej w Szkocji – w 31%. W Polsce karę tego rodzaju orzeczono w 2010 r. w stosunku do 4% sprawców. Mniejsze niż w naszym kraju odsetki takich skazań odnotowano w Bułgarii, Francji oraz Czechach.

Kary bezwzględnego pozbawienia wolności w wymiarach 10 lub więcej lat orzekano najczęściej na Słowacji, we Francji, na Węgrzech oraz na Cyprze. Najrzadziej natomiast w Anglii i Walii, Holandii oraz w Niemczech.

Gdyby za wskaźnik surowości karania przyjąć sumę odsetka kar dożywotniego pozbawienia wolności i kar w wymiarze 10 lub więcej lat bezwzględnego pozbawienia wolności to do najbardziej punitwnych krajów w zakresie karania za przestępstwa związane z pozbawieniem życia zaliczyć wypada Grecję (100% skazanych), Słowację (92%), Cypr (70%) oraz Francję (69%). Natomiast do krajów o relatywnie niskiej punitwności należą: Holandia (14%), Czechy (15%) oraz Szwecja i Austria (18%). W Polsce wobec nieco ponad połowy skazanych (52%) orzeczono karę dożywotniego pozbawienia wolności lub kary więzienia w wymiarach 10 lub więcej lat.

Warto zwrócić uwagę, że w Holandii kary poniżej roku więzienia zostały orzeczone prawie wobec 1/3 skazanych. Trzeba jednak pamiętać, że w tym kraju dane statystyczne obejmują także przestępstwo aborcji.

Wykres 5. Zabójstwo – wymiary orzeczonej kary bezwzględnego pozbawienia wolności w %

Brak danych dla: Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Portugalii i Szwajcarii.
 Nie uwzględniono Włoch, gdyż dane nie sumują do 100%.

2. Uszczerbek na zdrowiu (*bodily injury*)

W *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics* przez uszczerbek na zdrowiu rozumie się celowe uszkodzenie ciała innej osoby (*Bodily injury /assault/: inflicting bodily injury on another person with intent*). Zaleca się włączenie takich przestępstw jak:

- lekki uszczerbek na zdrowiu jak (*minor bodily injury*),
- kwalifikowany uszczerbek na zdrowiu (*aggravated bodily injury*),
- uszczerbek na zdrowiu funkcjonariusza publicznego (*bodily injury of a public servant*),
- uszczerbek na zdrowiu osoby najbliższej (*bodily injury in a domestic dispute*).

Dane statystyczne w odniesieniu do powyższych czynów powinny obejmować zarówno usiłowanie jak i dokonanie. Do przestępstwa uszczerbku na zdrowiu nie zalicza się natomiast następujących czynów:

- spowodowania uszczerbku na zdrowiu ze skutkiem śmiertelnym,
- udziału w bójce i pobicia ze skutkiem śmiertelnym,
- gróźb, pogroźek (*threats*),
- krótkotrwałego uszczerbku na zdrowiu w postaci np. klapsów, policzkowania (*assault only causing pain*),
- napaści na tle seksualnym (*sexual assault*),
- spowodowania uszczerbku na zdrowiu na skutek zaniedbania lub nieostrożności (*negligent bodily injury*).

Spośród 27 rozpatrywanych krajów 1/3 spełniła definicję uszczerbku na zdrowiu. W pozostałych zachodziły różnego typu definicyjne rozbieżności (Tabela. 2).

Tabela 2. Uszczerbek na zdrowiu – odstępstwa od definicji standardowej

Kraje zgodne z definicją	Odstępstwa od definicji w statystyce sądowej	
	Czyny, które powinny być włączone do definicji, a nie są	Czyny, które powinny być wyłączone z definicji, a nie są
Austria Chorwacja Cypr Estonia Francja Grecja Irlandia Irlandia Płn. Włochy	Lekki uszczerbek na zdrowiu Czechy Polska Słowenia Szwajcaria Uszczerbek na zdrowiu funkcjonariusza publicznego Portugalia Słowenia Uszczerbek na zdrowiu osoby najbliższej Słowenia	Krótkotrwały uszczerbek na zdrowiu w postaci (klapsów, klepania) Bułgaria Dania Finlandia Holandia Litwa Portugalia Niemcy Szkocja Szwecja Przestępstwa prowadzące do śmierci Czechy Grecja Holandia Portugalia Szwajcaria Węgry Spowodowanie uszczerbku na zdrowiu na skutek zaniedbania lub nieostrożności Bułgaria Finlandia Szkocja Szwecja Węgry

W państwach objętych analizą mamy do czynienia także z innymi problemami dotyczącymi definicji. Można tutaj wyróżnić: Anglię i Walię, które nie podały definicji, ale udostępniły informacje statystyki sądowej dotyczące uszczerbku na zdrowiu, z wyjątkiem danych dotyczących cudzoziemców. Natomiast Hiszpania i Słowacja podały definicje na poziomie statystyki policyjnej, ale nie statystyki sądowej. Natomiast dla Malty brak definicji.

Do polskiej definicji uszczerbku na zdrowiu zaliczono następujące przestępstwa:

- spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 156 § 1 k.k.),
- nieumyślne spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 156 § 2 k.k.),
- spowodowanie średniego uszczerbku na zdrowiu (art. 157 § 1 k.k.),
- spowodowanie lekkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 157 § 2 k.k.),

- udział w bójce lub pobiciu (art. 158 § 1 k.k.),
- udział w bójce lub pobiciu, którego następstwem jest ciężki uszczerbek na zdrowiu (art. 158 § 2 k.k.), albo użycie w czasie bójki lub pobicia broni, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu,
- fizyczne lub psychiczne znęcanie się nad osobą najbliższą lub pozostającą w stosunku zależności (art. 207 § 1 k.k.),
- naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych. (art. 222 § 1 k.k.),
- czynna napaść na funkcjonariusza publicznego lub osobę do pomocy mu przybraną podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych. (art. 223 § 1 k.k.). Z kolei ten czyn zagrożony jest karą pozbawienia wolności od roku do 10 lat.

Jak widać, zastosowana w *European Sourcebook* definicja przestępstwa uszczerbku na zdrowiu jest bardzo szeroka i w jej zakresie znajdują się przestępstwa o różnym ciężarze gatunkowym. Ma to konsekwencje w strukturze wymiarów kary pozbawienia wolności.

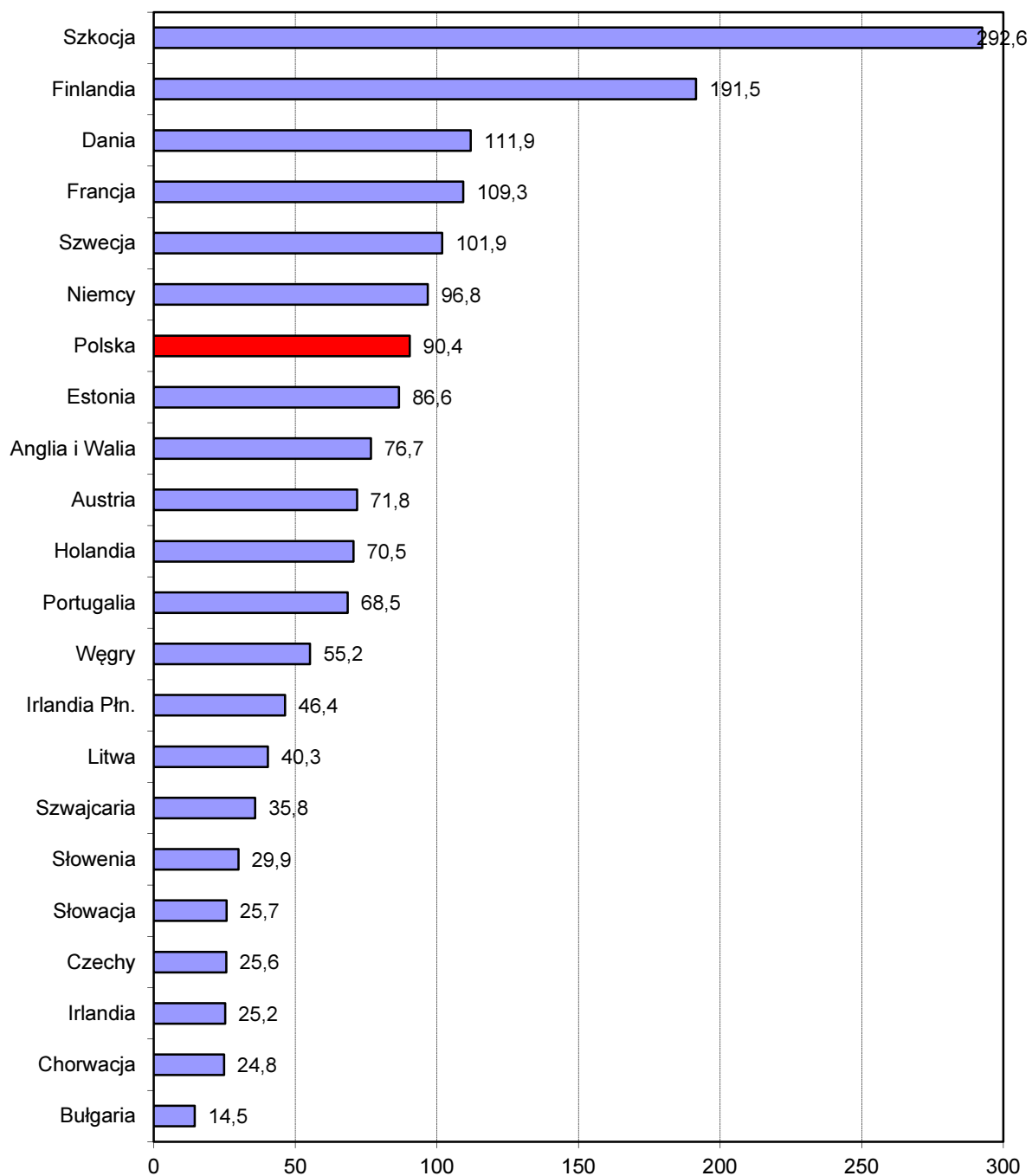
Współczynniki skazań

Dane o skazaniach podało 21 państw. Współczynniki skazań wykazywały duże zróżnicowanie (por wykres 6). W Szkocji, (najwyższy współczynnik skazań) był dwudziestokrotnie większy niż w Bułgarii, gdzie był on najniższy.

Polska ze współczynnikiem 90 zajmowała pozycję w górnej części uszeregowania przed innymi państwami Europy Środkowo-Wschodniej, takimi jak Estonia, Austria, Litwa, czy Węgry (współczynniki od 87 do 40) oraz pozostałymi państwami tego regionu o współczynnikach skazań poniżej 30.

Warto ponadto zauważyć, że kraje skandynawskie mają relatywnie wysokie współczynniki skazań, co mogło być związane z uwzględnieniem przez nie w definicji przestępstwa uszczerbku na zdrowiu formy czynu krótkotrwałego uszczerbku na zdrowiu w postaci klapsów i najpewniej prowadziło do zwiększenia liczby przestępstw i podejrzanych.

Wykres 6. Uszczerbek na zdrowiu – współczynniki skazań

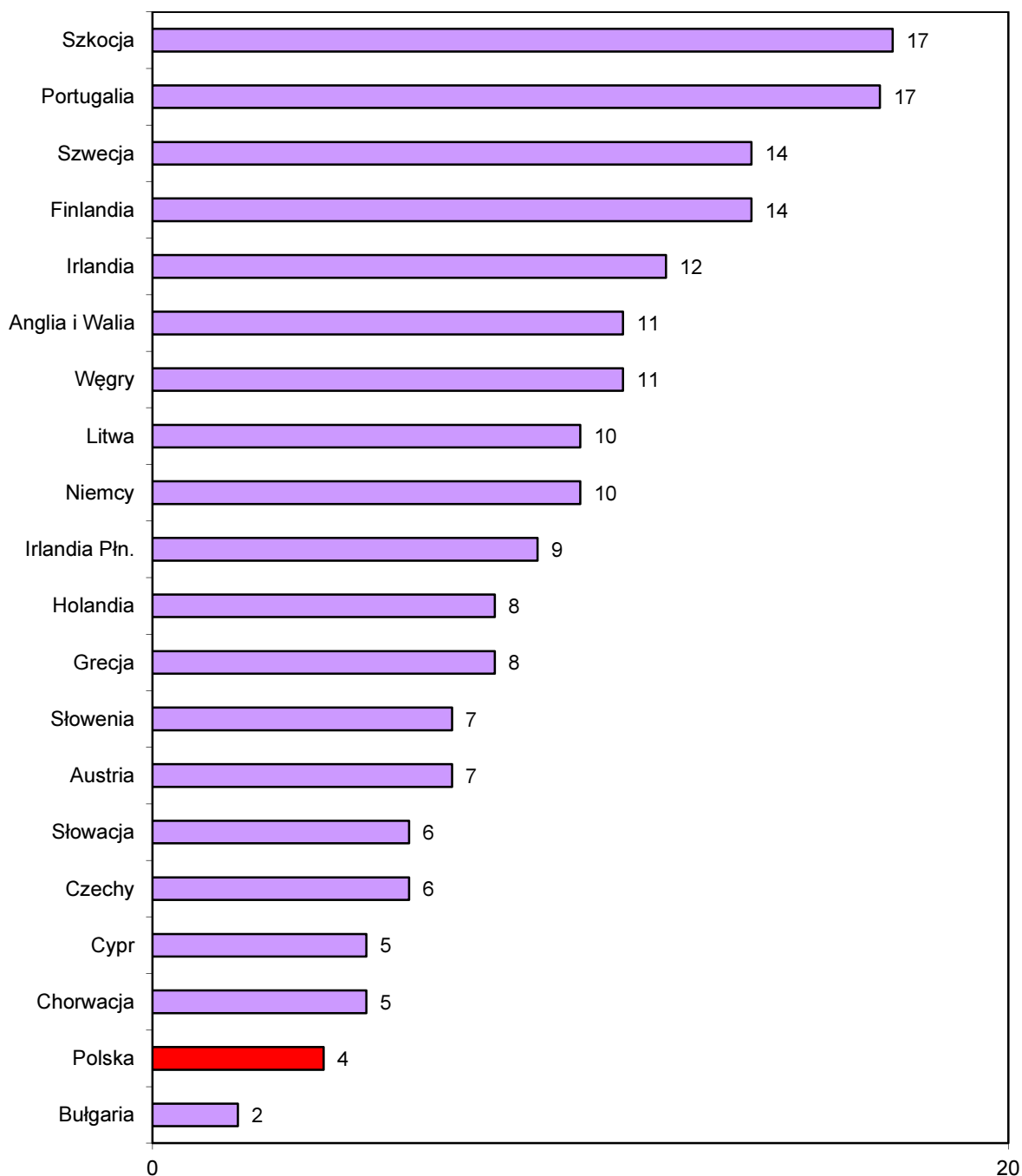
Brak danych dla Cypru, Grecji, Hiszpanii, Malty i Włoch.
Dane dla Irlandii Płn. pochodzą z 2008 r.

Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców

Dane o odsetku skazanych kobiet podało dziewiętnaście na dwadzieścia siedem analizowanych państw, czyli 70% ogółu. W Szwecji i Portugalii odsetki skazań kobiet za przestępstwa uszczerbku na zdrowiu były ośmiokrotnie wyższe niż w Bułgarii, która zamyka uszeregowanie. Odsetek takich skazań w Polsce wynosił 4 i należał do najniższych w Unii Europejskiej.

Wykres 7. Uszczerbek na zdrowiu - odsetki skazanych kobiet

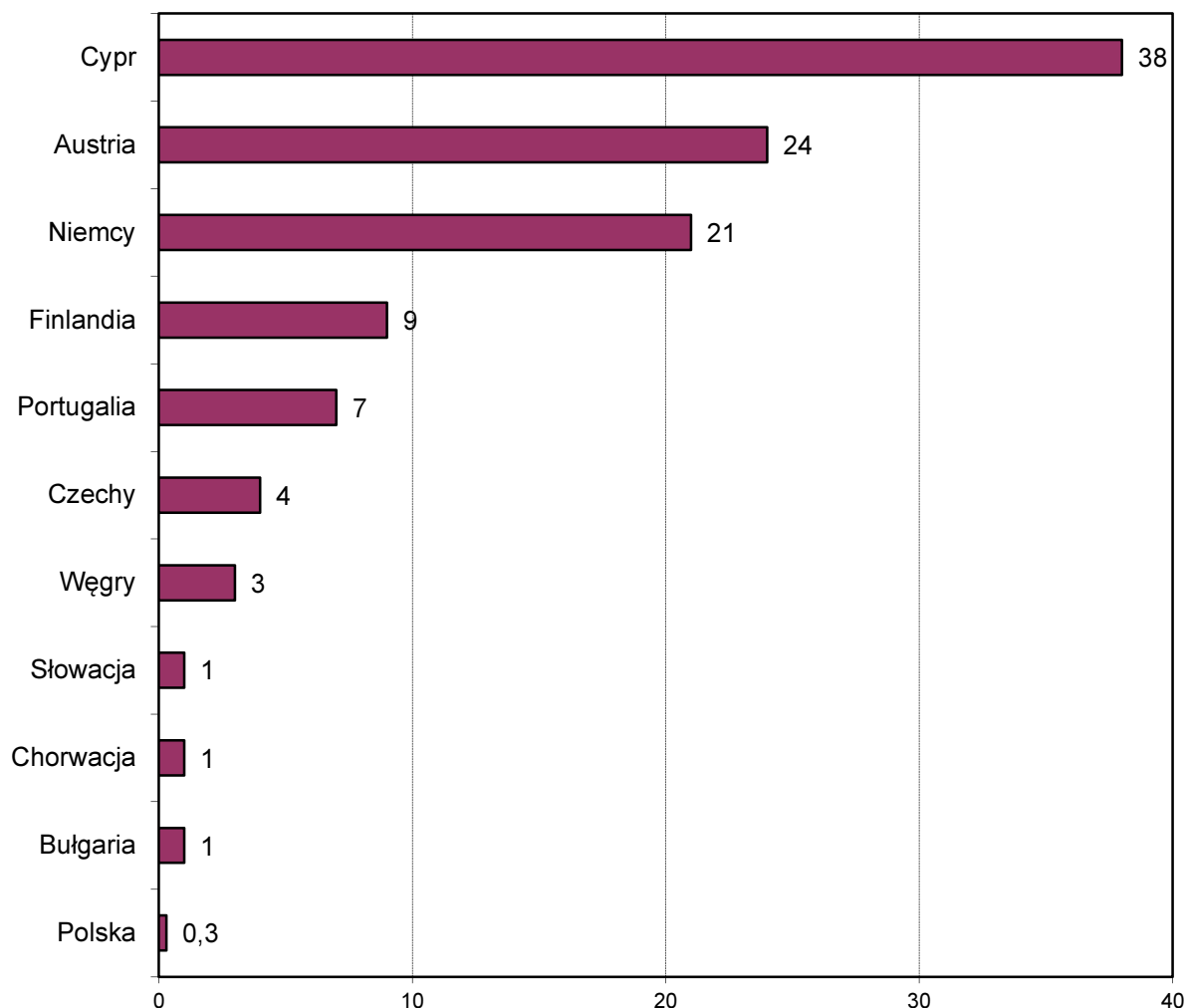

Brak danych dla Danii, Estonii, Francji, Hiszpanii, Malty, Szwajcarii i Włoch.

Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., dla Cypru i Grecji z 2009 r., zaś dla Irlandii Płn. z 2008 r.

Informacje o skazaniach cudzoziemców podało jedenaście krajów, co stanowiło 40% państw objętych analizą. Największe odsetki skazań odnotowano na Cyprze, w Austrii oraz w Niemczech, czyli w krajach o stosunkowo dużej liczbie imigrantów. W Polsce odsetek cudzoziemców skazanych za szeroko zdefiniowane przestępstwa uszczerbku na zdrowiu wynosił 0,2% ogółu skazanych za czyny tego rodzaju i był najniższy spośród rozpatrywanych krajów.

Wykres 8. Uszczerbek na zdrowiu - odsetki skazanych cudzoziemców

Brak danych dla Anglii i Walii, Danii, Estonii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Słowenii, Szkocji, Szwajcarii, Szwecji i Włoch.
Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru z 2009 r.

Struktura kar orzekanych za spowodowanie uszczerbku na zdrowiu

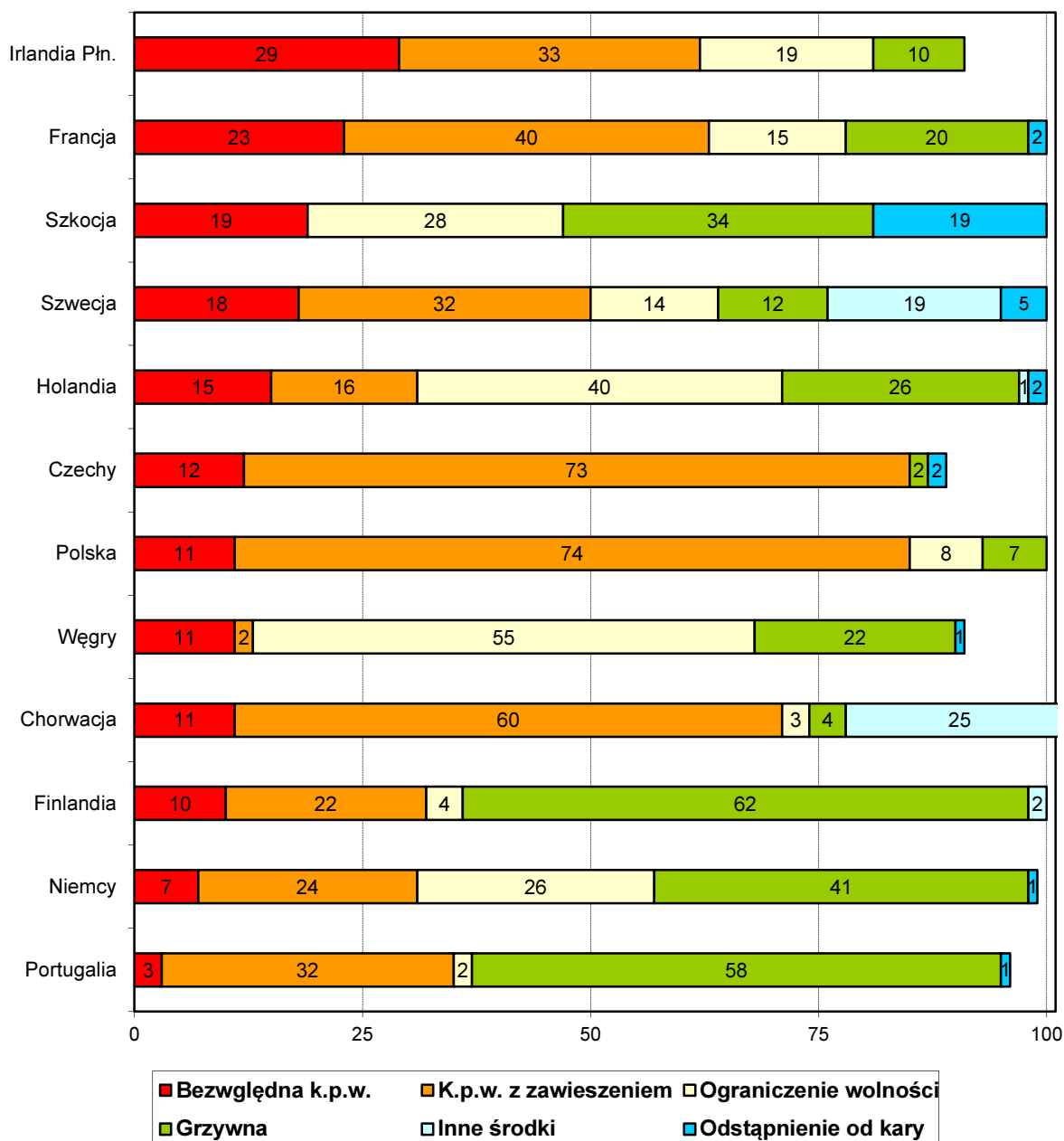
Odmienne systemy karne w poszczególnych krajach oraz przyjęta w ESB szeroka definicja przestępstwa uszkodzenia ciała powodują znaczne zróżnicowanie struktury orzekanych kar między analizowanymi państwami (por. wykres 9).

Najwyższy odsetek skazań na karę bezwzględnego pozbawienia wolności odnotowano w Irlandii oraz we Francji. W Polsce, Czechach oraz na Węgrzech występuje relatywnie niski odsetek skazań (11%) na ten rodzaj kary. Najniższy udział skazań na karę więzienia zarejestrowano w Portugalii oraz Niemczech, w których współczynniki przestępstwa uszkodzenia ciała należą do najwyższych w Europie.

W tych krajach preferuje się stosowanie kar nieizolacyjnych - np. grzywny, innych kar o charakterze wolnościowym lub kary pozbawienia wolności z zawieszeniem wykonania.

Rozpatrywane państwa różniły się także częstością stosowania innych kar. W Polsce oraz w Czechach niemal $\frac{3}{4}$ skazań za przestępstwo uszkodzenia ciała to kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Najrzadziej ten rodzaj kary orzekano w Holandii (16%), Anglii i Walii (20%) oraz Finlandii (22%). Z kolei udział skazań na karę grzywny był najwyższy w Finlandii (62%), Portugalii (58%) oraz w Niemczech (41%). Warto zwrócić uwagę, że w Chorwacji oraz Szwecji odsetki skazań na inne kary stanowiły odpowiednio 25 i 19.

Wykres 9. Uszczerbek na zdrowiu – orzeczone kary w %

Brak danych dla Cypru, Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Litwy, Malty, Słowacji, Szwajcarii i Włoch. Nie uwzględniono Anglii i Walii, Austrii, Bułgarii, Grecji i Słowenii, gdyż dane nie sumują się do 100%. Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Irlandii Płn. z 2008 r.

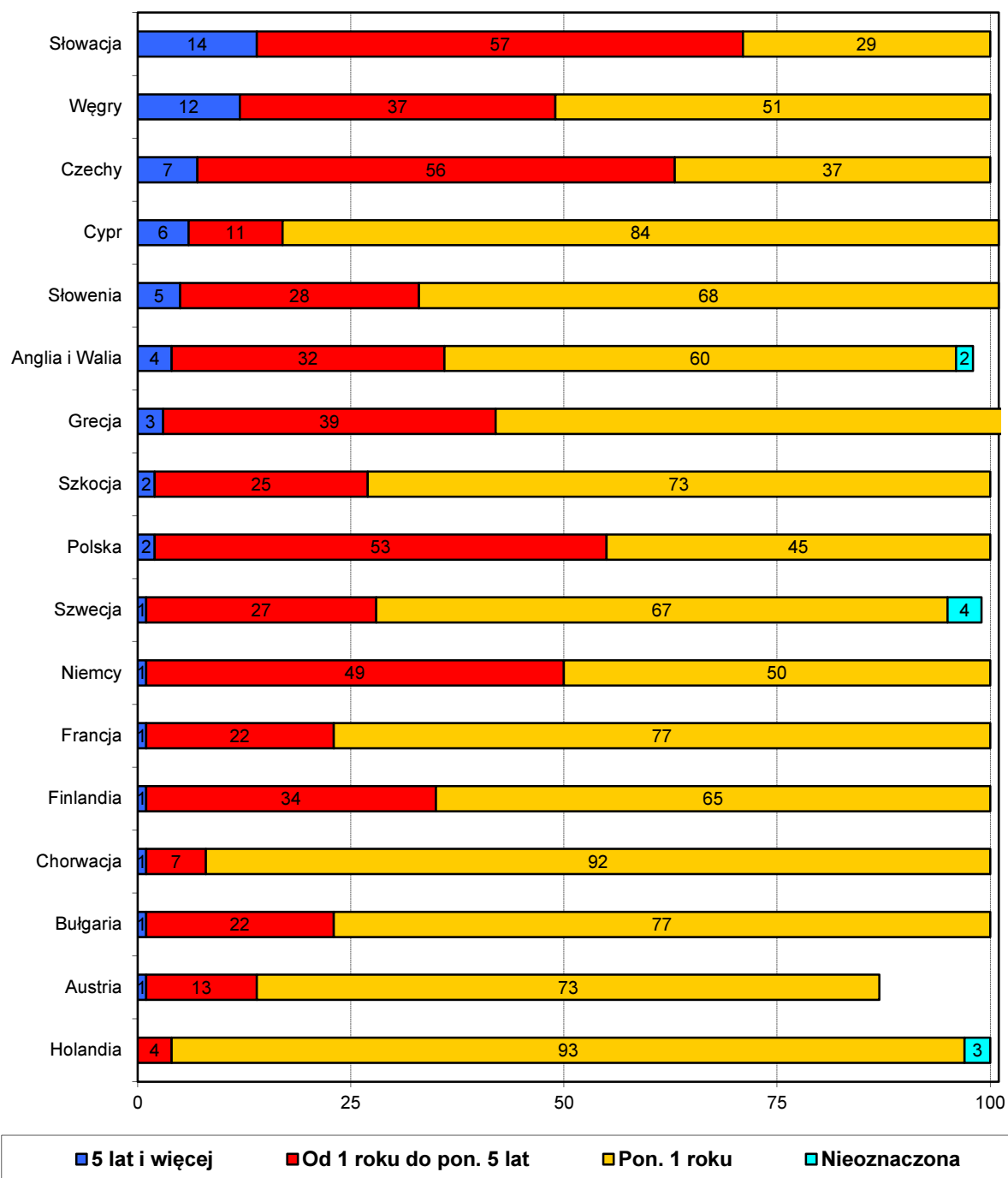
Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności

W $\frac{3}{4}$ krajów, dla których dostępne są dane o długości kary bezwzględnego pozbawienia wolności, za przestępstwa szeroko definiowanego uszczerbku na zdrowiu, najczęściej orzekano kary o niskich wymiarach, nieprzekraczających jednego roku (por. wykres 10). Przykładowo, odsetek takich skazań wynosił

w Holandii 93, w Chorwacji - 92, na Cyprze – 84, a w Bułgarii i Francji - 77. Najniższy udział skazań na kary w tych wymiarach odnotowano w trzech krajach Europy Środkowo-Wschodniej: na Słowacji, w Czechach oraz w Polsce.

Na kary długoterminowe, w wymiarach pięciu lub więcej lat pozbawienia wolności, skazywano najczęściej na Słowacji, Węgrzech i w Czechach. W Polsce udział takich kar, podobnie jak w Szkocji stanowił 2% ogółu skazań. W sześciu państwach odsetek takich skazań był jeszcze niższy niż w naszym kraju – nie przekraczając 1% skazań.

Wykres 10. Uszczerbek na zdrowiu – wymiary orzeczonej kary bezwzględnego pozbawienia wolności w %

Brak danych dla Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Portugalii i Szwajcarii.
 Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru i Grecji z 2009 r.
 Nie uwzględniono Włoch, gdyż dane nie sumują do 100%.

3. Zgwałcenie

Przestępstwo zgwałcenia znane jest we wszystkich państwach europejskich i uznawane jest za jedno z najbardziej tradycyjnych typów przestępstw⁹. Pamiętać jednak należy, że sposób rozumienia i interpretacji tego pojęcia jest odmienny w różnych państwach. Problem definicji przestępstwa zgwałcenia jest skomplikowany ze względu na różnorodność form jego popełniania oraz różnice kulturowe.

Według standardowej definicji zawartej w *European Sourcebook* zgwałcenie oznacza stosunek płciowy z osobą wbrew jej woli (*Rape: sexual intercourse with a person against her/his will/per vaginam or other*). Przez stosunek płciowy rozumiany jest stosunek waginalny lub inny rodzaj penetracji seksualnej. Aby uzyskać najbardziej spójny i zbliżony obraz przestępstwa zgwałcenia w poszczególnych państwach dla celów porównawczych przygotowany został zbiór czynów, które należało włączyć do standardowej definicji oraz zbiór czynów, które miały zostać z niej wyłączone.

Włączone zostały przestępstwa obejmujące takie zachowania jak:

- penetracja inna niż waginalna (np. stosunek analny),
- zgwałcenie małżeńskie,
- stosunek płciowy z osobą nieporadną życiowo (bez użycia siły),
- stosunek płciowy z dzieckiem (z użyciem siły),
- usiłowania w/w czynów.

Wyłączone natomiast zostały przestępstwa obejmujące takie zachowania jak:

- stosunek płciowy z dzieckiem (bez użycia siły),
- inne formy napaści seksualnej.

Spośród 27 analizowanych państw zakładaną definicję w pełni spełniło jedynie 14 z nich, w 10 zachodziły różnego typu rozbieżności w stosunku do ogólnej definicji (szerzej tabela 3), a w 3 przypadkach w ogóle nie została ona podana (Malta, Hiszpania i Słowacja).

---

⁹ M. Kulik, *Przestępstwo zgwałcenia w ujęciu porównawczym*, [w:] M. Mozgawa (red.). *Przestępstwo zgwałcenia*, Warszawa 2012, Wolters Kluwer, s. 73.

Tabela 3. Zgwałcenie - odstępstwa od definicji standardowej

Kraje zgodne z definicją	Odstępstwa od definicji w statystyce sądowej	
	Czyny, które powinny być włączone do definicji, a nie są	Czyny, które powinny być wyłączone z definicji, a nie są
Austria Anglia i Walia Chorwacja Czechy Cypr Dania Estonia Finlandia Grecja Irlandia Północna Niemcy Portugalia Szkocja Włochy	Penetracja inna niż waginalna Bułgaria Szwajcaria Stosunek płciowy z osobą nieporadną życiowo (bez użycia siły) Holandia Słowenia Szwajcaria Stosunek płciowy z dzieckiem (z użyciem siły) Słowenia	Stosunek płciowy z dzieckiem (bez użycia siły) Francja Węgry Irlandia Litwa Szwecja Inne formy napaści seksualnej Polska

W Bułgarii i Szwajcarii do definicji gwałtu nie zostały włączone czyny polegające na odbyciu stosunku płciowego innego niż waginalny. Według bułgarskiego i szwajcarskiego kodeksu karnego za zgwałcenie odpowiada osoba, która odbywa stosunek seksualny z osobą płci żeńskiej. W kodeksach karnych obu państw brak jest również odrębnych penalizacji innych zachowań mających charakter seksualny. Holandia, Słowenia oraz Szwajcaria nie włączyły danych o czynach polegających na odbywaniu stosunku seksualnego z osobą nieporadną życiowo (bez użycia przemocy). Słowenia natomiast do standardowej definicji nie włączyła przestępstw dotyczących zgwałcenia dziecka.

Drugą grupę stanowiły kraje, które pomimo, że powinny wyłączyć określone rodzaje czynów (według przyjętej definicji zgwałcenia) nie zrobiły tego. Dość często włączano dane o współżyciu seksualnym z dzieckiem (bez użycia siły), które w wielu systemach prawnych uznawane jest za zgwałcenie. Sytuacja taka miała miejsce na Węgrzech, na Litwie, w Irlandii, w Szwecji oraz we Francji.

Na gruncie polskiego kodeksu karnego do niniejszej kategorii włączone zostały przestępstwa z art. 197 § 1-4 k.k., art. 198 k.k. oraz art. 199 § 1-3 k.k. Polska również nie była całkowicie zgodna z założeniami definicyjnymi *European Sourcebook*, ponieważ zostały nią objęte, mimo iż nie powinny, inne formy napaści seksualnej

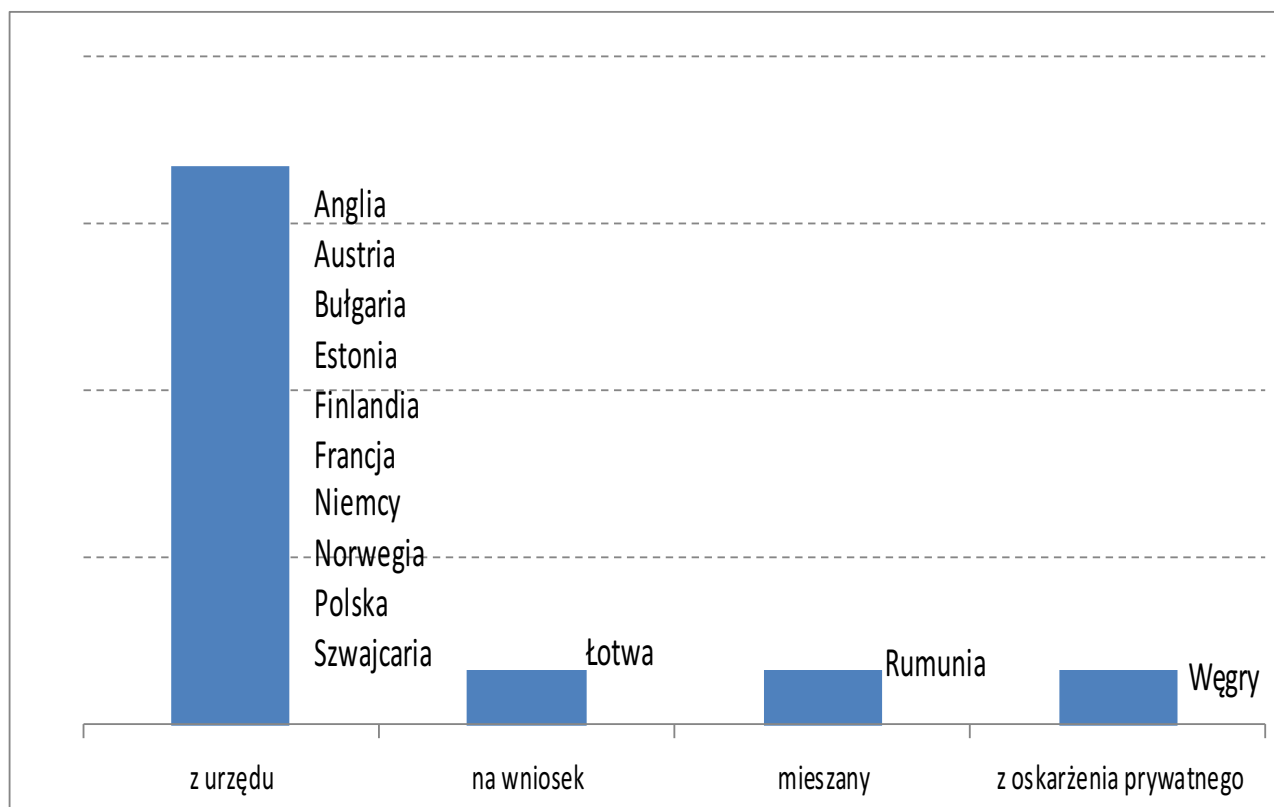

stypizowane w art. 197 § 2 k.k., które obejmowały zarówno poddanie się innej czynności seksualnej, jak i jej wykonanie.

Przestępstwo zgwałcenia, niezależnie od różnic kulturowych oraz związanych z tym odmienności definicyjnych, jest w większości państw europejskich ścigane z urzędu. W Polsce rozwiązanie takie obowiązuje dopiero od stycznia 2014 roku¹⁰, uprzednio bowiem zgwałcenie ścigane było na wniosek osoby pokrzywdzonej.

Łotwa należy do krajów, w których nadal obowiązuje wnioskowy charakter ścigania tego typu czynów, w Rumunii zaś obowiązuje system mieszany, który polega na tym, że podstawowy typ zgwałcenia ścigany jest na wniosek osoby pokrzywdzonej, natomiast typy kwalifikowane ścigane są z urzędu. Na Węgrzech istnieje natomiast model ścigania przestępstwa zgwałcenia z oskarżenia prywatnego.

Wykres 11. Zgwałcenie - tryb ścigania

¹⁰ Art. 205 uchylony przez art. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. ([Dz.U.2013.849](#)) zmieniającej nin. ustawę z dniem 27 stycznia 2014 r.

Polski kodeks karny w art. 197 § 1-4 sankcjonuje podstawowe oraz kwalifikowane formy zgwałcenia lub wymuszenia innych czynności seksualnych.

W § 1 wymienione są znamiona przestępstwa zgwałcenia w typie podstawowym. Na gruncie polskiego prawa karnego, aby mówić o zaistnieniu zgwałcenia muszą wystąpić łącznie dwa elementy. Po pierwsze, zachowanie sprawcy musi mieć na celu doprowadzenie osoby pokrzywdzonej do obcowania płciowego. Po drugie, sposób działania sprawcy w dążeniu do osiągnięcia celu polega na użyciu przemocy, groźby bezprawnej czy podstęp¹¹. Sankcją karną przewidzianą przez ustawodawcę jest pozbawienie wolności od 2 do 12 lat.

W § 2 artykułu 197 polskiego kodeksu karnego usankcjonowane zostały również czyny polegające na poddaniu się innej czynności seksualnej lub wykonaniu takiej czynności. Sankcją przewidzianą przez ustawodawcę jest kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat.

W § 3 wymienia się znamiona kwalifikujące przestępstwo zgwałcenia i są to:

- działanie sprawcy wspólnie z inną osobą,
- działanie wobec małoletniego poniżej 15 roku życia,
- działanie wobec wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry.

Kwalifikowane typy zgwałcenia stanowią w myśl polskiego kodeksu karnego zbrodnie, a tym samym przewidziany za nie wymiar kary to pozbawienie wolności na czas nie krótszy od 3 lat.

W § 4 znamionami kwalifikującymi przestępstwo jest działanie ze szczególnym okrucieństwem. Karą, jaką ustawodawca przewiduje za zgwałcenie ze szczególnym okrucieństwem jest pozbawienie wolności na czas nie krótszy niż 5 lat.

Zagrożenia w kodeksach karnych państw europejskich¹²

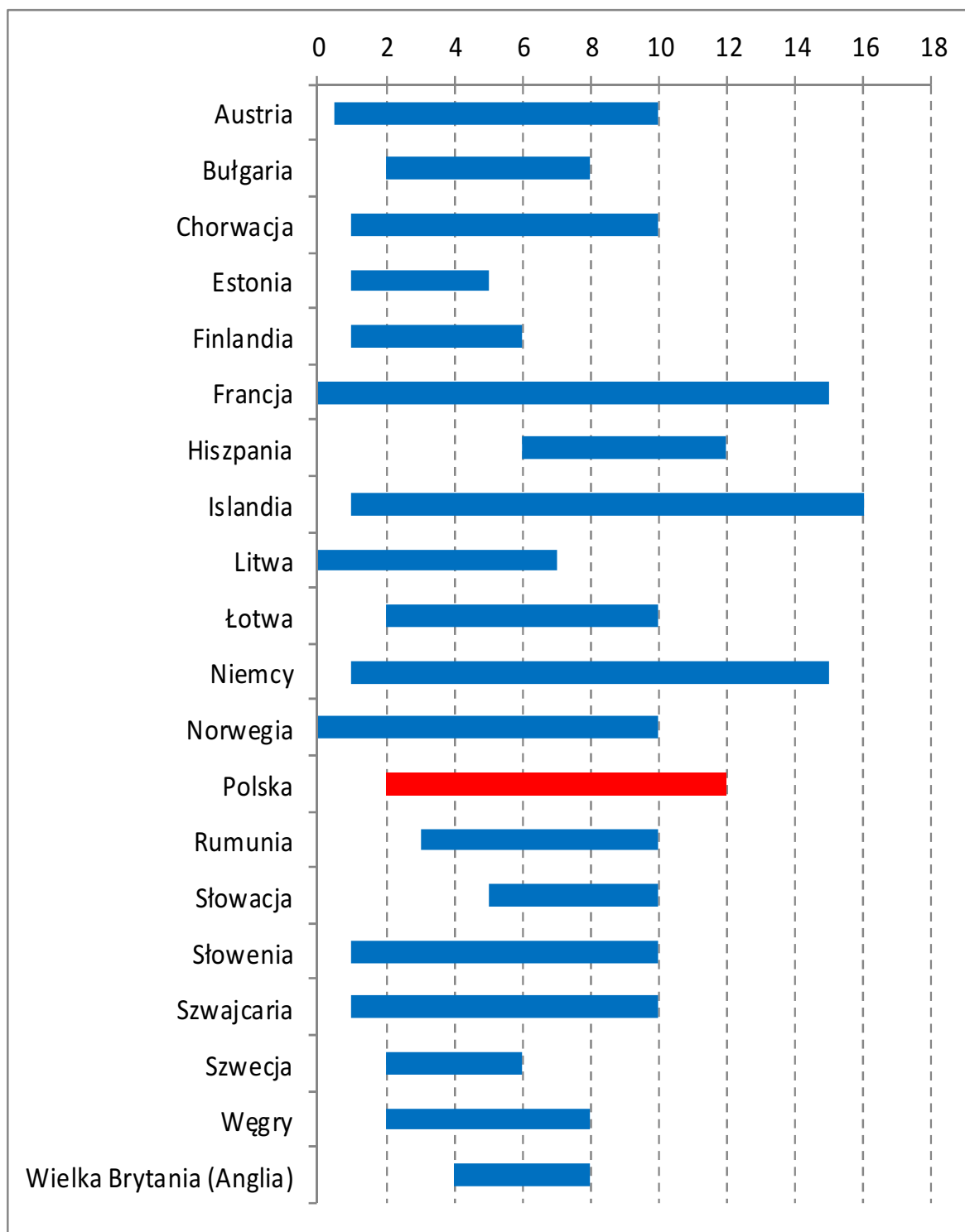
¹¹ Z. Kallaus, *Przestępstwo zgwałcenia*, „Problemy Praworządności” 1985, nr 11, s. 95-101.

¹² Zagrożenia w kodeksach państw europejskich opracowano na podstawie kodeksów karnych poszczególnych państw zamieszczonych na stronie internetowej <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> [dostęp 31.07.2014; 11:57].

Na tle innych państw europejskich Polskę charakteryzuje umiarkowanie surowa polityka karna. W większości państw europejskich kodeksy karne przewidują karę za zgwałcenie w typie podstawowym w granicach od 1 roku do 10 lat pozbawienia wolności. W pięciu państwach górny wymiar kary za zgwałcenie wynosi ponad 10 lat i są to: Polska i Hiszpania (12 lat pozbawienia wolności), Francja i Niemcy (15 lat pozbawienia wolności) oraz Islandia 16 lat. We Francji, Norwegii i na Litwie przepis karny dotyczący wymiaru kary za zgwałcenie w typie podstawowym skonstruowany został w taki sposób, że określony został jedynie maksymalny wymiar kary, bez wyznaczania jego wymiaru minimalnego: i tak na Litwie wynosi on do 7 lat pozbawienia wolności, w Norwegii - do 10 lat, a we Francji - do 15 lat.

Dolną granicę zagrożenia karą pozbawienia wolności poniżej jednego roku ustanowiono tylko w Austrii i wynosi ona 6 miesięcy. Na tle rozwiązań obowiązujących w większości państw europejskich w kwestii minimalnego wymiaru kary za zgwałcenie w typie podstawowym zwracają uwagę Hiszpania, Słowacja oraz Anglia. W państwach tych zakresy wymiaru kary przewidziane za przestępstwo zgwałcenia są stosunkowo wąskie, a minimalny jej wymiar jest dość wysoki, wynosi bowiem w granicach 4 - 5 lat pozbawienia wolności.

Wykres 12. Zgwałcenie w typie podstawowym - zagrożenie karą pozbawienia wolności w wybranych państwach europejskich

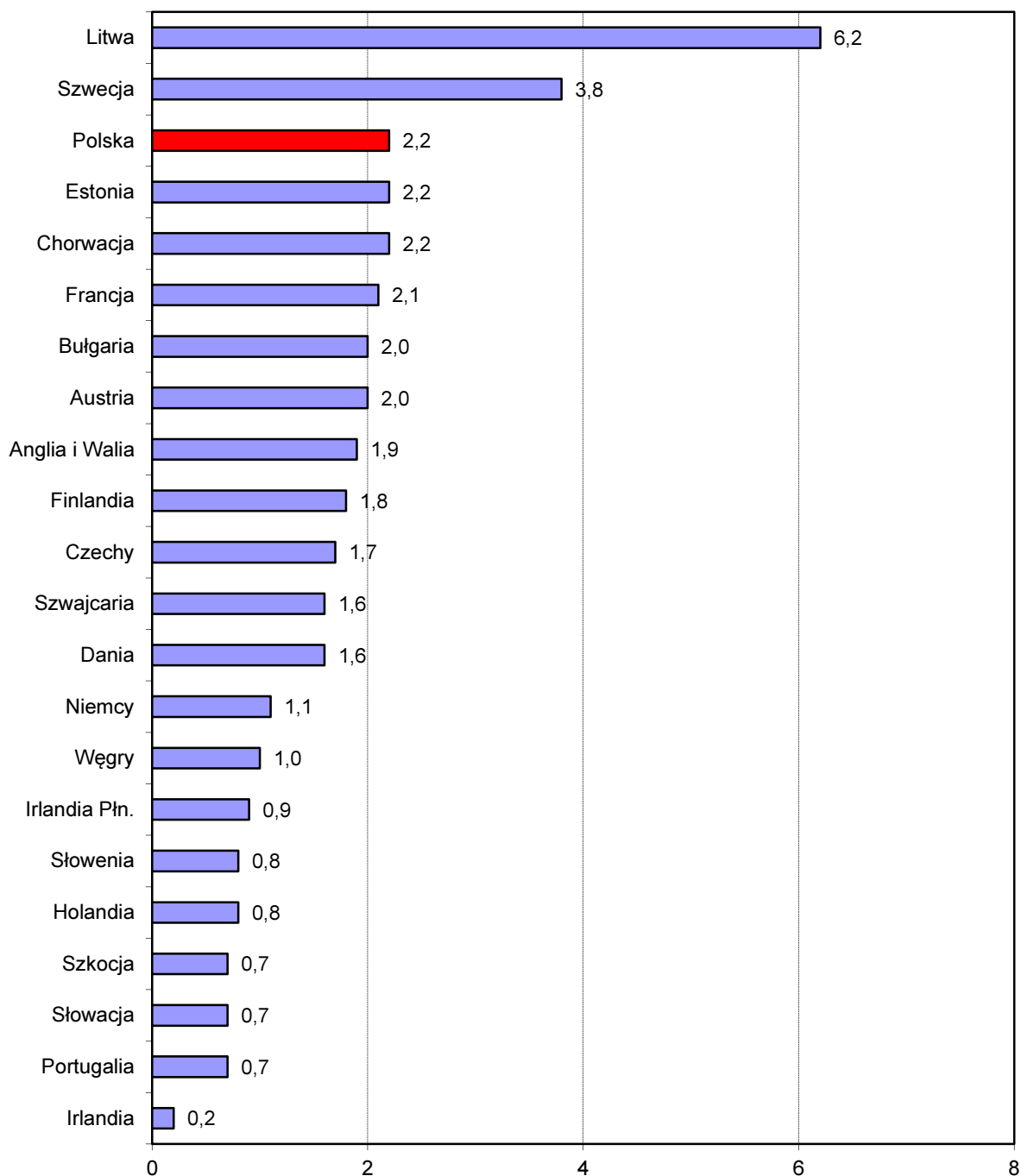

Współczynniki skazań

Interesujących informacji dostarcza również analiza współczynników skazań na 100 tys. ludności w odniesieniu do zgwałceń (wykres 13). Wśród państw europejskich o najwyższych współczynnikach skazań za tego typu przestępstwo w 2010 roku, znajdowały się Litwa i Szwecja. Polska była w grupie pięciu państw ze współczynnikami zbliżonymi do 2 (w grupie tej była również Francja, Estonia i Chorwacja). Trzecią grupę państw z współczynnikami w granicach 1,6 - 1,8 stanowiły Finlandia, Szwajcaria, Dania oraz Czechy. Najniższe współczynniki skazań za zgwałcenia (poniżej 1) charakteryzowały Słowenię, Holandię, Szkocję, Słowację oraz Portugalię. Zestawienie zamyka Irlandia z minimalnym współczynnikiem – zaledwie 0,2.

Do uszeregowania współczynników skazań za gwałt należy podchodzić jednak z dużą dozą ostrożności, ze względu zarówno na różnice kulturowe jak i *stricto* definicyjne. Najwyższe współczynniki skazań za zgwałcenia charakteryzowały Litwę oraz Szwecję. Atoli zwrócić należy uwagę, że państwa te podały również dane obejmujące czyny polegające na odbyciu stosunku płciowego z dzieckiem bez użycia siły. Podkreślenia wymaga również i to, że w tych państwach granica przyzwolenia na odbycie stosunku seksualnego jest dość wysoka, wynosi bowiem 16 lat, wszystkie zaś czyny seksualne z osobą będącą poniżej tego wieku traktowane są jako zgwałcenie (w Polsce, jak wiadomo, jest to 15 lat i kwestię tę reguluje odrębny artykuł kodeksu karnego jako obcowanie płciowe z małoletnim).

Wykres 13. Zgwałcenie - współczynniki skazań

Brak danych dla Cypru, Grecji, Hiszpanii, Malty i Włoch.
Dane dla Irlandii Płn. pochodzą z 2008 r.

Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców

Przestępstwo zgwałcenia jest specyficznym rodzajem czynu m. in. ze względu na to, iż nie we wszystkich państwach kobieta może być jego sprawczynią (wedle przepisów obowiązujących w Anglii i Walii oraz na Litwie sprawcą przestępstwa

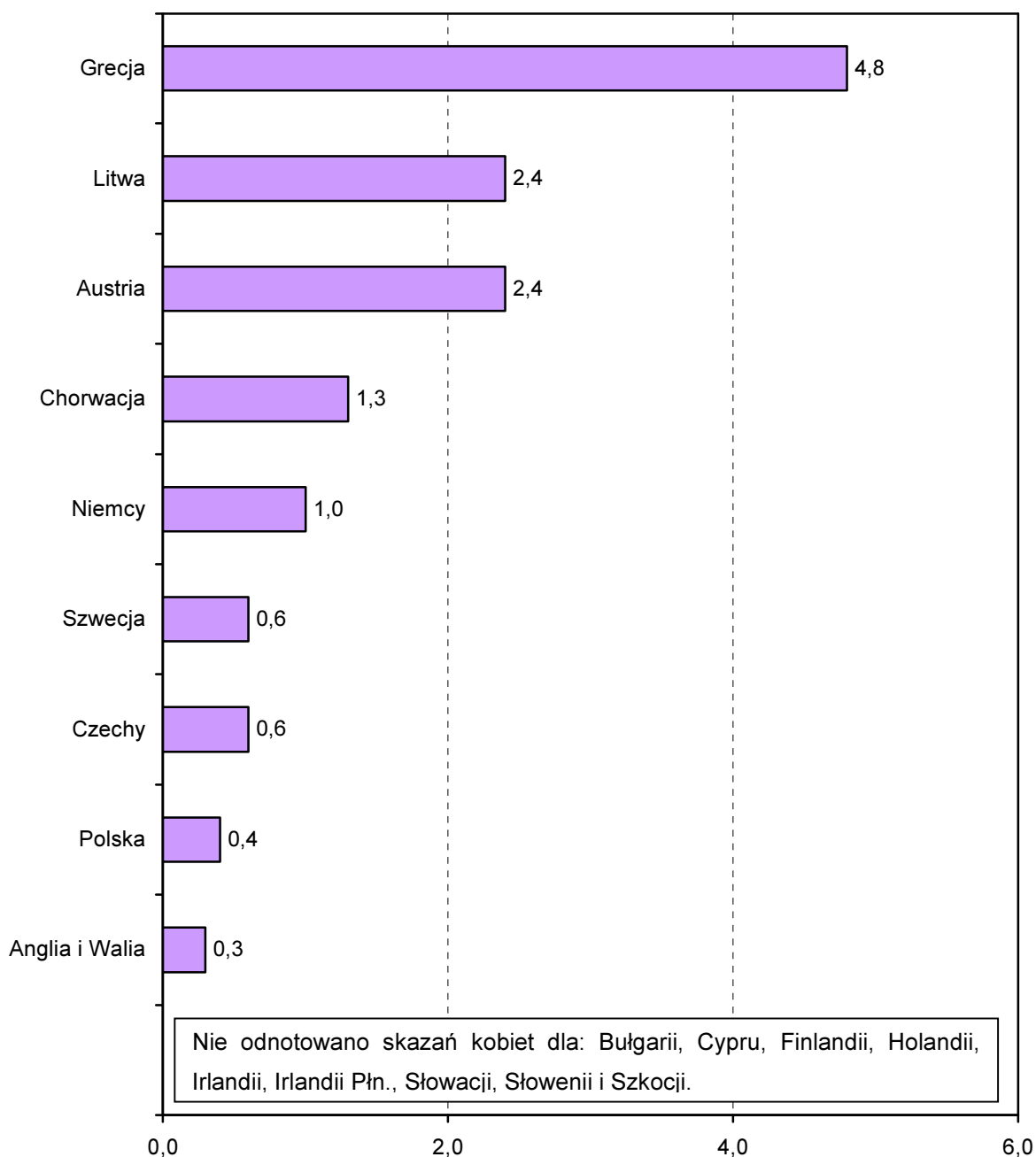
zgwałcenia może być jedynie mężczyzna¹³). Również w kwestii płci osoby pokrzywdzonej istnieją rozbieżności. Kodeksy karne większości państw europejskich nie zawężają przepisu karnego do płci żeńskiej ofiary, jednak rozwiązania takie funkcjonują nadal w Bułgarii, na Łotwie, w Szwajcarii oraz na Węgrzech (tamtejszy kodeks karny zgwałcenie homoseksualne mężczyzn kwalifikuje jako odrębny typ czynu i nie określa go jako zgwałcenie, lecz napaść seksualną).

Najwyższy odsetek kobiet skazanych za zgwałcenie był w Grecji i wynosił około 5%. Na poziomie nieco ponad 2% wśród ogółu skazań za zgwałcenie kształtował się udział kobiet na Litwie oraz w Austrii, w Niemczech zaś 1%. Najniższe odsetki (poniżej 1) odnotowano w Szwecji, Czechach, Polsce oraz w Anglii i Walii, w ośmiu zaś krajach (m. in. w Holandii, Finlandii i Bułgarii) nie zarejestrowano ani jednego takiego przypadku.

---

¹³ M. Kulik. *Przestępstwo zgwałcenia ...*, op. cit.

Wykres 14. Zgwałcenie - odsetki skazanych kobiet

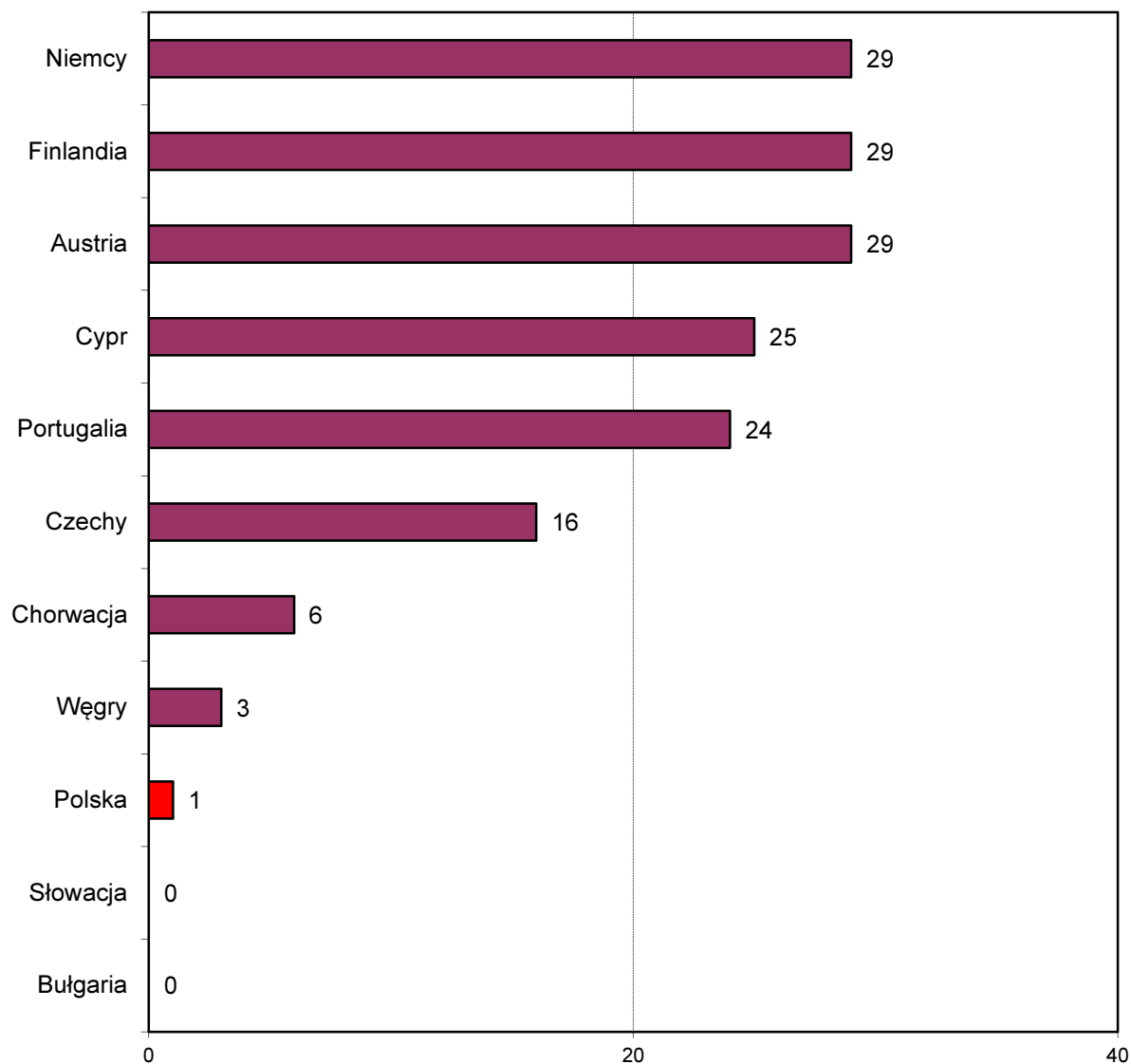
Brak danych dla Danii, Estonii, Francji, Hiszpanii, Malty, Portugalii, Szwajcarii, Węgier i Włoch. Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., dla Cypru i Grecji z 2009 r., zaś dla Irlandii Płn. z 2008 r.

Największe odsetki cudzoziemców skazanych za zgwałcenia odnotowano w 2010 roku w Niemczech, Finlandii i Austrii: w państwach tych blisko co trzecim skazywanym za zgwałcenie był cudzoziemiec. Na Cyprze natomiast oraz w Portugalii - co czwartym. Dość wysoki był też udział cudzoziemców skazanych za zgwałcenie w Czechach (16%), w Chorwacji zaś oscylowały wokół 6%. Spośród państw, które

dostarczyły stosowne dane Polska znalazła się w gronie tych o najniższym odsetku skazań cudzoziemców za zgwałcenie. (poniżej 1%).

Wykres 15. Zgwałcenie - odsetki skazanych cudzoziemców

Brak danych dla Anglii i Walii, Danii, Estonii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Słowenii, Szkocji, Szwajcarii, Szwecji i Włoch.
Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru z 2009 r.

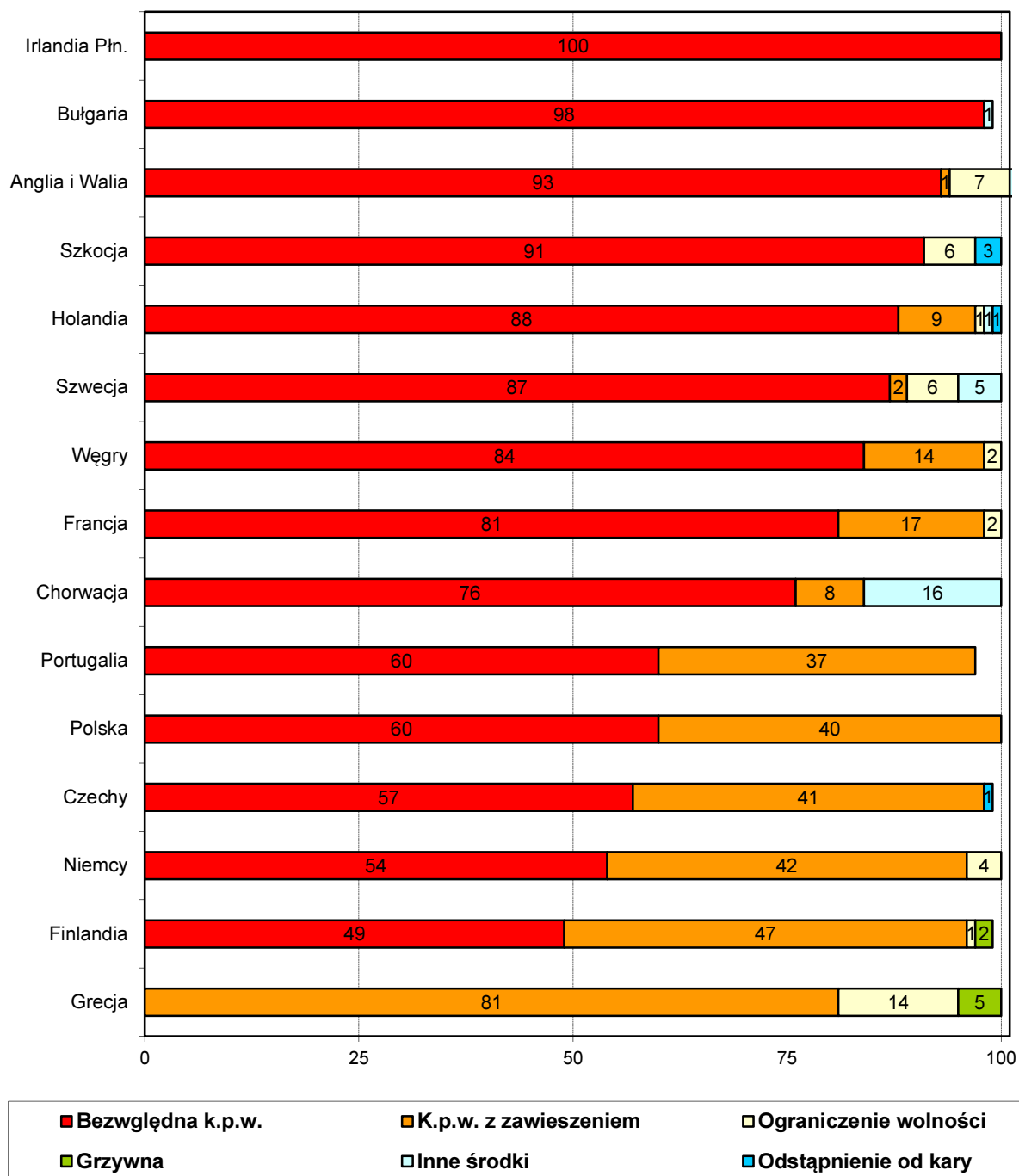
Struktura kar orzekanych za zgwałcenie

Interesujących wyników dostarcza analiza struktury kar orzekanych za zgwałcenie. W większości porównywanych państw za przestępstwo to stosowano karę bezwzględnego pozbawienia wolności. Tylko w Grecji w ponad 80% przypadków orzekano karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania.

Najsurowsze sankcje za zgwałcenia stosowane były w Bułgarii (98% kar bezwzględnych) oraz w Wielkiej Brytanii (odpowiednio: w Irlandii Północnej orzeczono 100% kar bezwzględnego pozbawienia wolności, w Anglii i Walii 93%, a w Szkocji 91%). Równie wysokie odsetki skazań na karę bezwzględnego pozbawienia wolności za zgwałcenie występowały w Holandii, Szwecji, na Węgrzech i we Francji (odsetki w granicach 81-88).

Polska znalazła się grupie państw (wraz z Portugalią, Austrią, Czechami, Niemcami i Finlandią) stosujących umiarkowaną politykę karną w odniesieniu do sprawców tego przestępstwa. W krajach tych odnotowano bowiem najwyższe odsetki kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Polska miała też stosunkowo duży udział kar ograniczenia wolności.

Wykres 16. Zgwałcenie - orzeczone kary w %

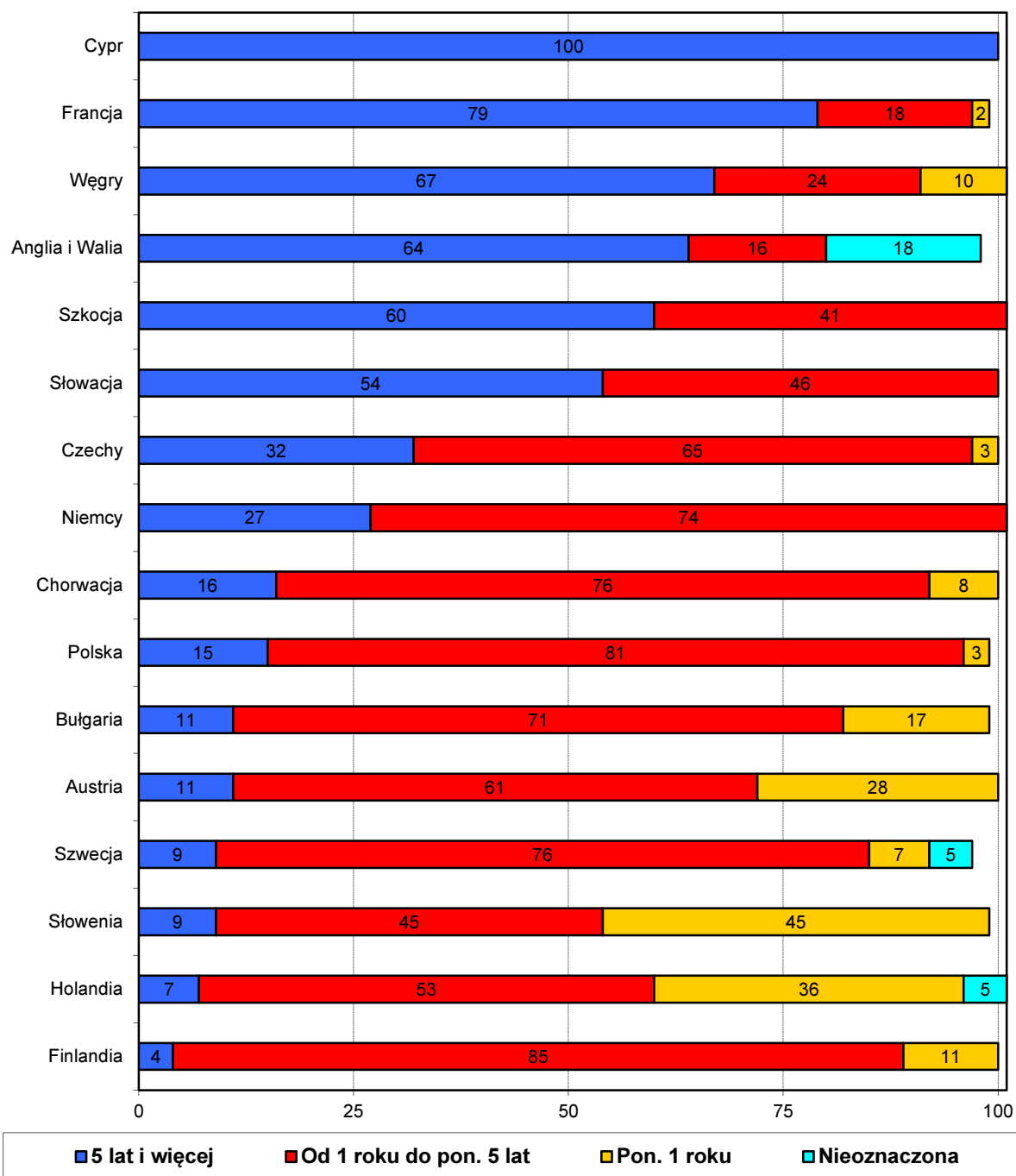
Brak danych dla Cypru, Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Litwy, Malty, Słowacji, Szwajcarii i Włoch. Nie uwzględniono Austrii i Słowenii, gdyż dane nie sumują się do 100%. Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Irlandii Płn. z 2008 r.

Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności

Surowa polityka karania za przestępstwo zgwałcenia charakteryzowała Cypr, Francję, Węgry, Słowację, Anglię i Walię oraz Szkocję: dominowały bowiem kary bezwzględnego pozbawienia wolności w wymiarze 5 i więcej lat.

Polska znalazła się w gronie państw o umiarkowanej polityce karania mierzonej długością kar bezwzględnego pozbawienia wolności. Podobnie jak w Czechach, Niemczech, Chorwacji, Bułgarii, Szwecji oraz Finlandii dominowały kary bezwzględnego pozbawienia wolności w wymiarze od roku do pięciu lat. Najwyższe odsetki skazań na kary krótkoterminowe (poniżej roku) charakteryzowały Słowenię, Holandię oraz Austrię.

Wykres 17. Zgwałcenie - wymiary orzeczonej kary bezwzględnego pozbawienia wolności w %

Brak danych dla Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Portugalii, Szwajcarii i Włoch.

Nie uwzględniono Grecji, gdyż dane nie sumują się do 100%.

Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru, Grecji oraz Włoch z 2009 r.

4. Rozbój

Rozbój, według standardowej definicji *European Sourcebook*, to kradzież rzeczy osobie z użyciem siły (przemocy) lub groźby jej użycia (*Robbery: stealing from a person with force or threat of force*). Należało przy tym uwzględnić, jeśli to możliwe, np. przestępstwa tzw. kradzieży zuchwałej, tj. np. wyrwanie torebki (*muggings - bag-snatchings*) oraz usiłowanie takiej kradzieży. Do rozboju nie powinno się natomiast zaliczać kradzieży kieszonkowych, wymuszenia (*extortion*) oraz szantażu (*blackmailing*).

Podobnie jak w przypadku innych rodzajów przestępstw, wiele krajów nie zdołało dostosować danych do definicji standardowej *European Sourcebook*. Przykładowo, w Polsce, na Litwie i we Włoszech nie zostały uwzględnione kradzieże zuchwałej, w Czechach zaś i w Szkocji - kradzieże rozbójnicze. W statystykach sądowych Anglii i Walii nie można było natomiast wyłączyć kradzieży kieszonkowej oraz osiągnięcia korzyści poprzez wymuszenie rozbójnicze (*extortion*) czy szantaż (*blackmail*).

Podobieństwa i różnice w definicjach przestępstwa rozboju są zamieszczone w tabeli 4.

Tabela 4. Rozbój – odstępstwa od definicji standardowej

Kraje zgodne z definicją	Odstępstwa od definicji w statystyce sądowej	
	Czyny, które powinny być włączone do definicji, a nie są	Czyny, które powinny być wyłączone z definicji, a nie są
Austria Anglia i Walia Bułgaria Chorwacja Czechy Cypr Dania Estonia Finlandia Grecja Irlandia Irlandia Północna Niemcy Holandia Portugalia Słowenia Szwecja Szkocja	Kradzież zuchwała (wyrwanie torebki) Włochy Litwa Polska Kradzież rozbójnicza (<i>theft immediately followed by force</i>) Czechy Szkocja	Kradzież kieszonkowa Wymuszenie rozbójnicze (<i>extortion</i>) Szantaż (<i>blackmail</i>) Anglia i Walia

Brak danych dla Belgii, Francji, Hiszpanii, Islandii, Malty i Norwegii.

W Polsce do przestępstw tej kategorii zaliczono:

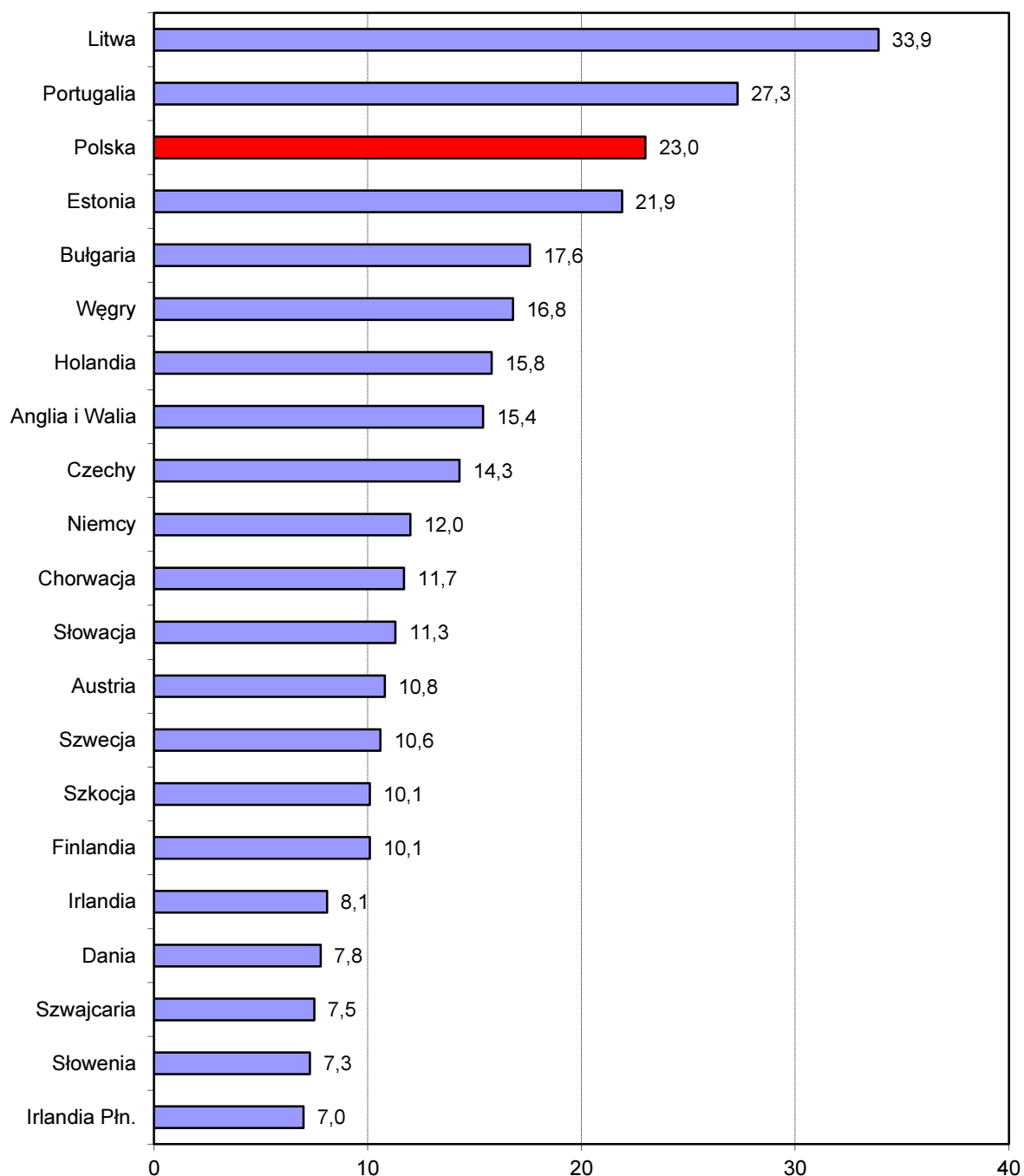
- rozbój (art. 280 § 1, 2),
- rozbój w przypadku mniejszej wagi (art. 280 § 1 w związku z art. 283),
- kradzież rozbójniczą (art. 281),
- kradzież rozbójniczą - przypadek mniejszej wagi (art. 281 w związku z art. 283).

Przestępstwo rozboju (art. 280 § 1, 2) jest, jak wiadomo, zagrożone karą pozbawienia wolności od 2 do 12 lat w typie podstawowym, a w typie kwalifikowanym – karą nie krótszą niż 3 lata. Kradzież rozbójnicza (art. 281) – jest zagrożona karą pozbawienia wolności od roku do 10 lat. W danych polskich znalazły się także przypadki rozboju mniejszej wagi (art. 280 § 1 w związku z art. 283) oraz kradzieży rozbójniczej (art. 281 w związku z art. 283) – zagrożone karą od 3 miesięcy do 5 lat.

Współczynniki skazań

Zróznicowanie współczynników skazanych (skazań) za przestępstwa rozboju jest w rozpatrywanych krajach bardzo duże i waha się od 7 (Irlandia Płn.) do 34 (Litwa) na 100 tysięcy mieszkańców, (wykres 18).

Wykres 18. Rozbój - współczynniki skazań

Brak danych dla Cypru, Francji, Grecji, Hiszpanii, Malty i Włoch.
Dane dla Irlandii Płn. pochodzą z 2008 r.

Różnice w tej mierze mogą być wynikiem zarówno: niedostosowania się do definicji standardowej przyjętej w ESB, rzeczywiście odmiennego nasilenia przestępstw rozbójniczych oraz zróżnicowanej polityki karnej wobec sprawców tych przestępstw.

W połowie analizowanych krajów wartość współczynników skazanych (skazań) za przestępstwa rozbójnicze była mniejsza niż 12 (mediana), a średnia wynosiła prawie

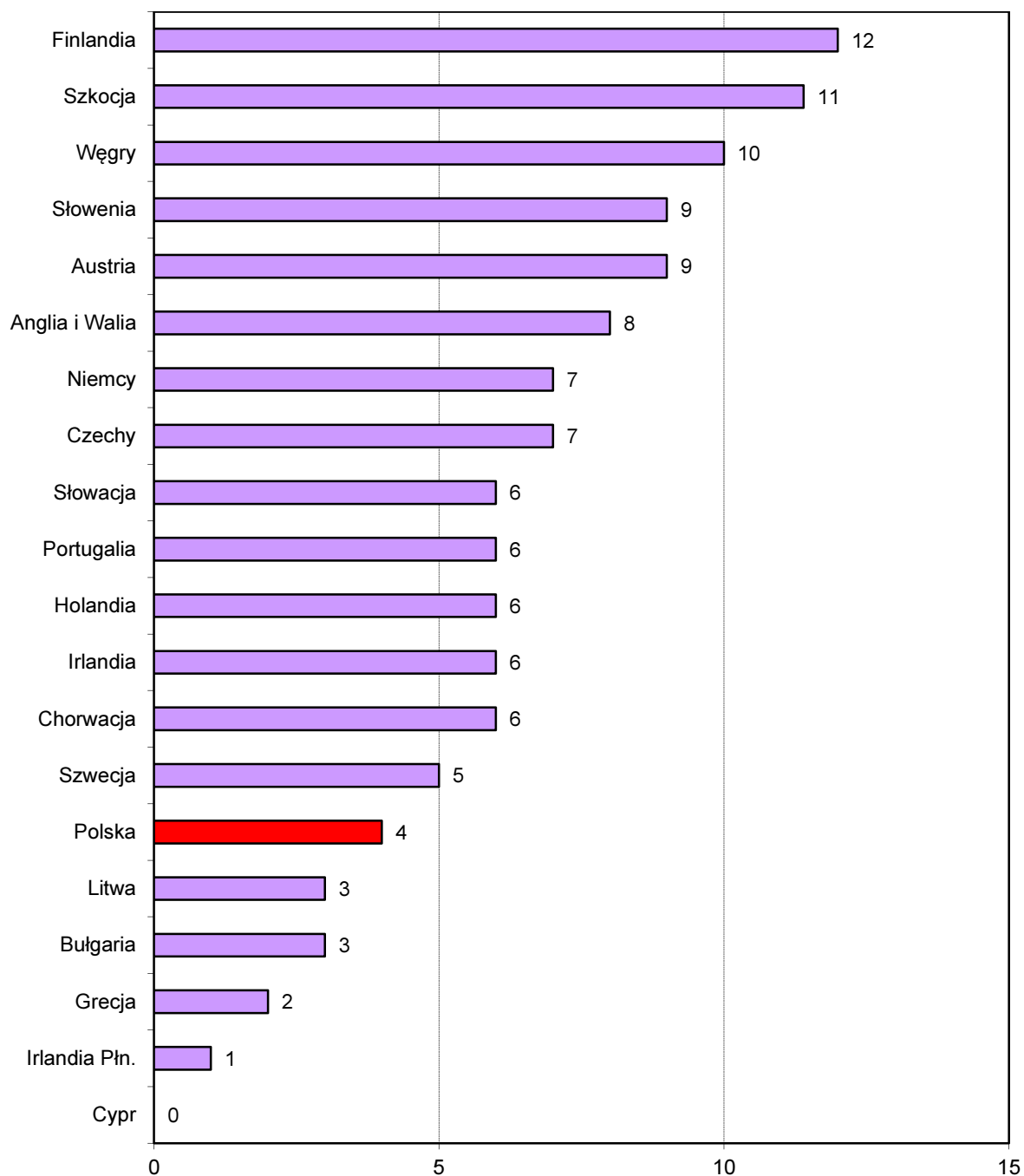

15. W przeliczeniu na liczbę ludności danego kraju najczęściej byli skazywani sprawcy przestępstw rozbójniczych na Litwie, w Portugalii, Estonii i w Polsce. Zdecydowanie najmniejsze wartości – trzykrotnie mniejsze niż np. w Polsce – odnotowano w Irlandii Płn., na Słowenii, w Szwajcarii i Danii.

Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców

Nie wszystkie kraje zdołały przekazać dane o liczbie kobiet i cudzoziemców skazanych za przestępstwa rozbójnicze. Udziały procentowe kobiet wśród ogółu skazanych za to przestępstwo są przedstawione na wykresie 19.

Wykres 19. Rozbój – odsetki skazanych kobiet

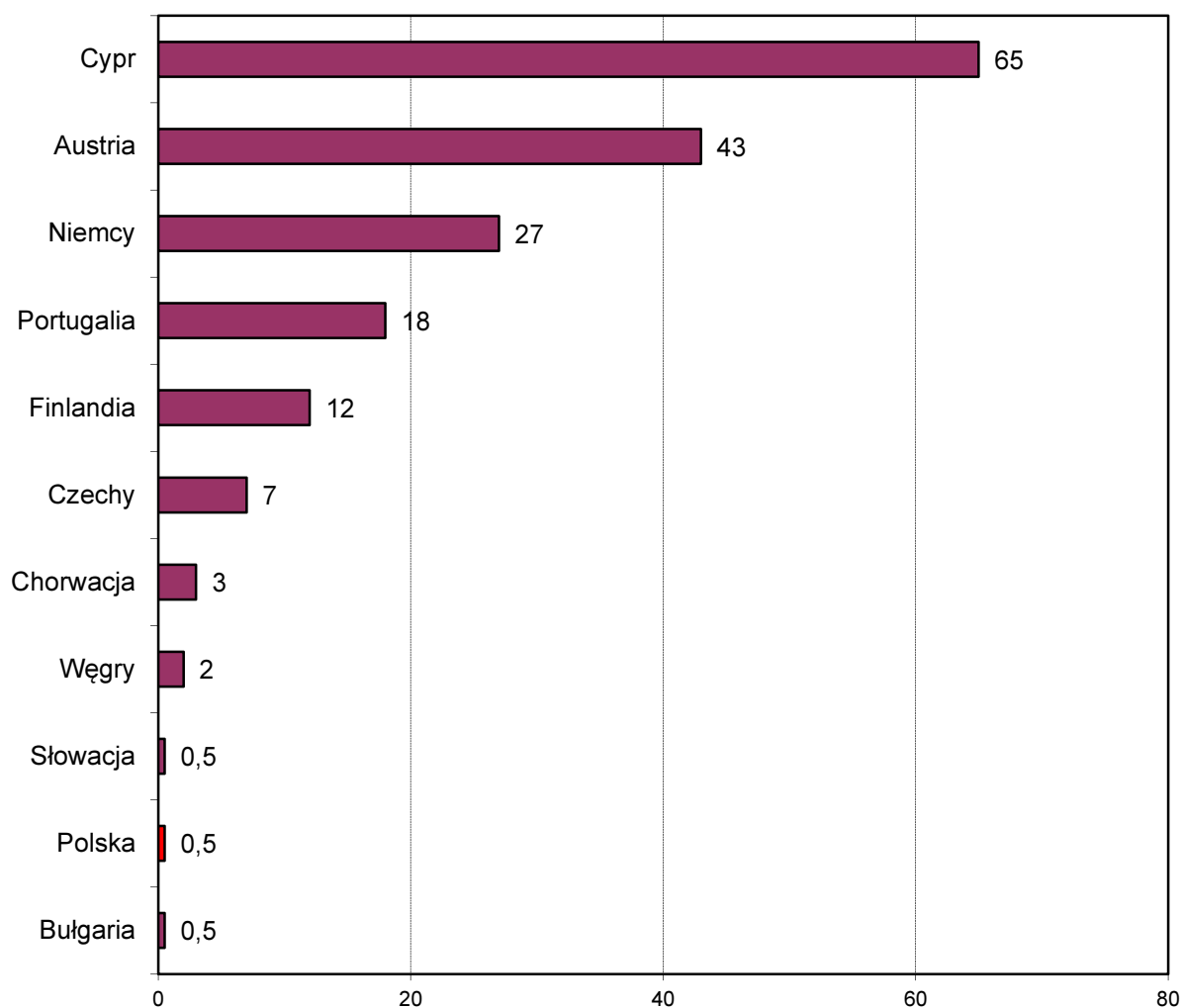
Brak danych dla Danii, Estonii, Francji, Hiszpanii, Malty, Szwajcarii i Włoch.

Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., dla Cypru i Grecji – z 2009 r., zaś dla Irlandii Płn. – z 2008 r.

Wśród 19 krajów, które przekazały dane o liczbie skazanych kobiet odsetki wahały się od około 1 w Irlandii Płn. i na Cyprze do około 10 w Finlandii i na Węgrzech. W Polsce udział skazanych kobiet należał do relatywnie niskich (około 4%), podobnie jak w na Litwie, w Bułgarii i w Szwecji.

Informacje o liczbie skazanych cudzoziemców podało jedynie 11 krajów (wykres 20). Największy udział cudzoziemców wśród skazanych za rozbój był na Cyprze (65%) i w Austrii (43%). W Niemczech średnio co czwartym skazanym był cudzoziemiec, a w Portugalii – niemal co piątym. Zdecydowanie najmniejsze (od około 1 do 3) odsetki cudzoziemców skazanych za przestępstwa rozbójnicze odnotowano w krajach byłego bloku wschodniego (w Bułgarii, Polsce, na Słowacji, Węgrzech i Chorwacji).

Wykres 20. Rozbój - odsetki skazanych cudzoziemców

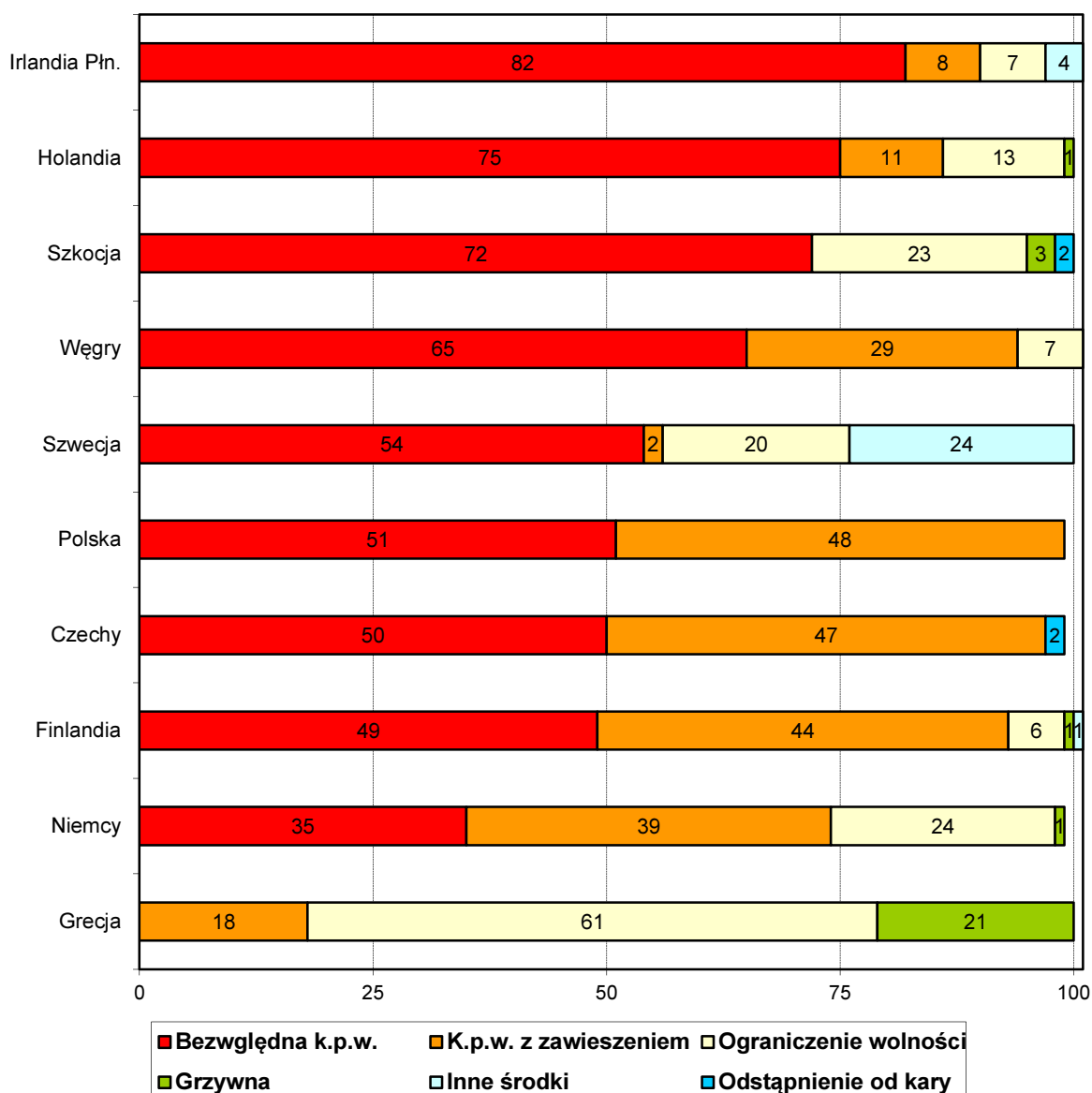

Brak danych dla Anglii i Walii, Danii, Estonii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Słowenii, Szkocji, Szwajcarii, Szwecji i Włoch.
Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru z 2009 r.

Struktura kar orzekanych za rozbój

Podstawowym celem analizy kar orzeczonych za przestępstwa rozbójnicze było porównanie ich struktury według rodzajów oraz wymiarów kary bezwzględnego pozbawienia wolności. Możliwość porównania struktury orzekanych kar według rodzajów jest jednak bardzo ograniczona, w wielu państwach brakuje bowiem odpowiednich informacji lub są one niekompletne bądź niekompatybilne. Wynika to ze specyfiki poszczególnych systemów karnych oraz statystycznych. Spośród analizowanych krajów tylko w połowie suma elementów struktury wynosiła 100% i tylko te zostały uwzględnione w zestawieniach (wykres 21).

Wykres 21. Rozbój - orzeczone kary w %

Brak danych dla Cypru, Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Litwy, Malty, Słowacji, Szwajcarii i Włoch. Nie uwzględniono Anglii i Walii, Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Portugalii i Słowenii, gdyż dane nie sumują się do 100%.

Dane dla Grecji pochodzą z 2009 r., zaś dla Irlandii Płn. z 2008 r.

Sprawcy rozbojów byli skazywani głównie na karę pozbawienia wolności, przy czym w Polsce, podobnie jak w Czechach, Finlandii i w Niemczech, w znacznej części przypadków była to kara warunkowa. Warto dodać, że najczęściej zawieszenie kary więzienia orzekały sądy w Polsce i Czechach (w niemal co drugim skazaniu). Na Węgrzech karę pozbawienia wolności orzeczono łącznie w 90% przypadków, w 2/3 jednak była to kara bezwarunkowa. Bezwzględna kara pozbawienia wolności – w co najmniej ¼ przypadków - była orzekana w Irlandii Płn. i w Szkocji. Wobec sprawców

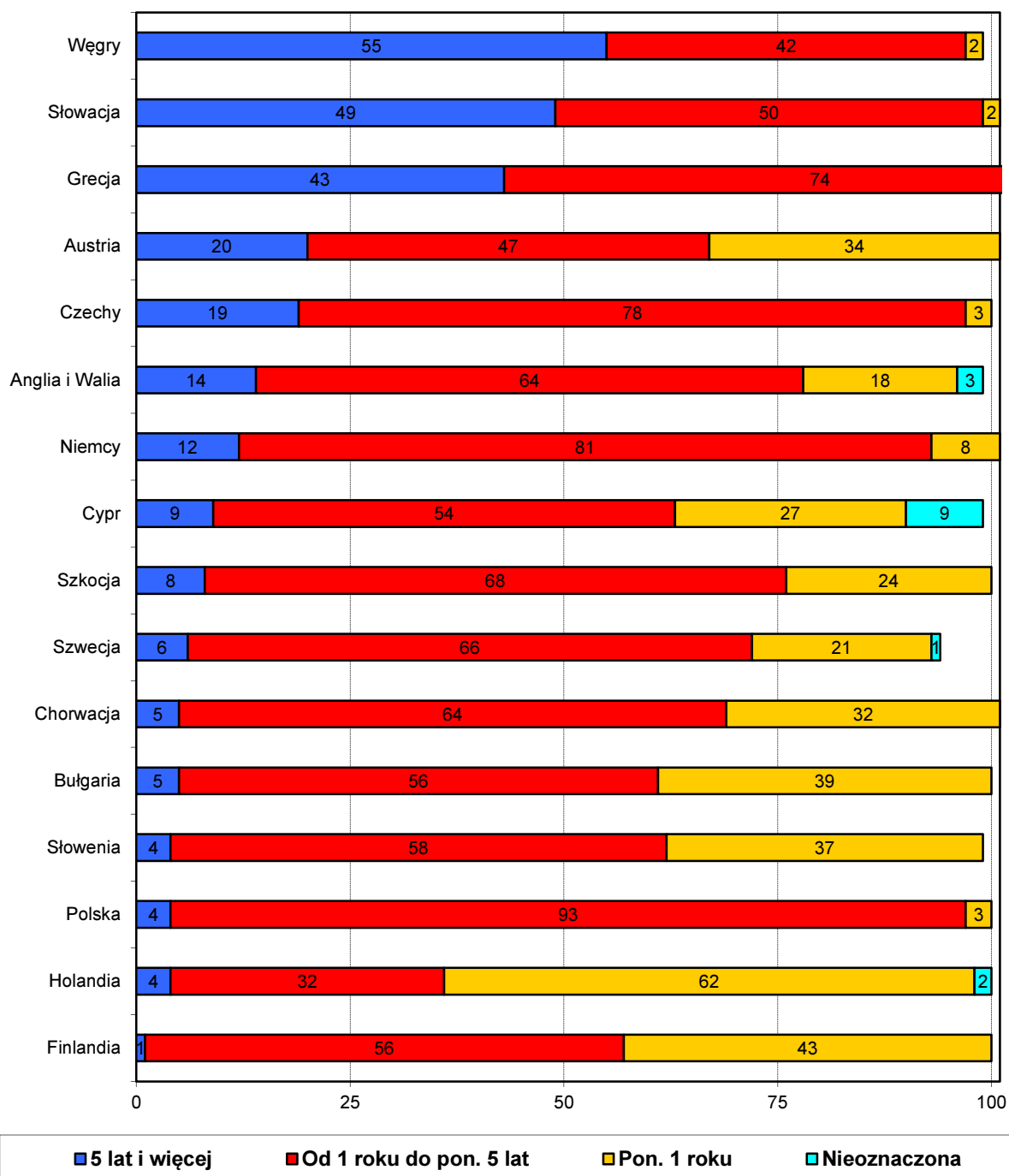
rozboju kary izolacyjne były orzekane w Szkocji i w Niemczech w $\frac{1}{4}$ skazań, a w Szwecji w $\frac{1}{5}$.

Na podstawie przekazanych informacji odmiennie zgoła przedstawia się polityka karania sprawców rozboju w Grecji. Na bezwzględną karę pozbawienia wolności nie skazano tam bowiem nikogo, karę pozbawienia wolności w zawieszeniu orzeczono wobec 18% podsądnych, karę grzywny - wobec 21%, karę zaś ograniczenia wolności aż w 61% przypadków.

Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności

Wykres 22 przedstawia strukturę kary pozbawienia wolności według wymiaru. Obok wyodrębnienia kar nieoznaczonych (co do wymiaru), które zostały orzeczone w Anglii i Walii, Szwecji i w Szkocji (w 1 do 3%) oraz na Cyprze (w 9%), wyróżniono 3 przedziały długości kar: poniżej jednego roku, od 1 roku do poniżej 5 lat oraz 5 i więcej lat.

Wykres 22. Rozbój - wymiary orzeczonej kary bezwzględnej pozbawienia wolności w %

Brak danych dla Danii, Estonii, Francji, Hiszpanii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Portugalii i Szwajcarii.

Nie uwzględniono Włoch, Grecji oraz Szwecji, gdyż dane nie sumują się do 100%.

Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru i Włoch z 2009 r.

Z przedstawionych danych wynika, że za rozbój najsurowiej karano na Węgrzech i Słowacji – karę 5 i więcej lat orzekano w około połowie wszystkich wyroków skazujących na karę bezwzględną. W Czechach taką karę wymierzono w 1/5 skazań, w Anglii i Walii w 14%, w Niemczech w 12%. W Polsce, podobnie jak w Holandii, na

Słowenii, w Bułgarii i na Chorwacji – w 5%. Karę bezwzględnego pozbawienia wolności do 1 roku najczęściej (w ponad 60%) wymierzono w Holandii, w około 40% – w Finlandii, w Bułgarii i Słowenii. W Chorwacji, Szwecji, Szkocji, Anglii i Walii – w od 18% do 24%, w Niemczech - w 8%, w Polsce zaś i Czechach – w zaledwie 3%.

5. Kradzież

Kradzież - według definicji ESB - to zabranie (pozbawienie) kogoś lub instytucji (osoby prawnej) rzeczy w celu jej zatrzymania (*Theft: depriving a person or organisation of property with the intent to keep it*). Do kategorii tej należało włączyć:

- kradzież drobnych rzeczy,
- kradzież z włamaniem,
- kradzież pojazdu motorowego,
- usiłowanie kradzieży.

Nie wszystkie kraje mogły zastosować się do definicji standardowej. Wiele z nich nie włączyło danych o drobnych kradzieżach, tj. takich, w których wartość mienia nie przekraczała określonej wartości – w euro (tabela 5). Ponadto, na Węgrzech i Malcie nie zostały włączone dane o kradzieżach samochodów. Podobieństwa i różnice w definicjach przestępstwa kradzieży są zamieszczone w tabeli 5.

Tabela 5. Kradzież – odstępstwa od definicji standardowej

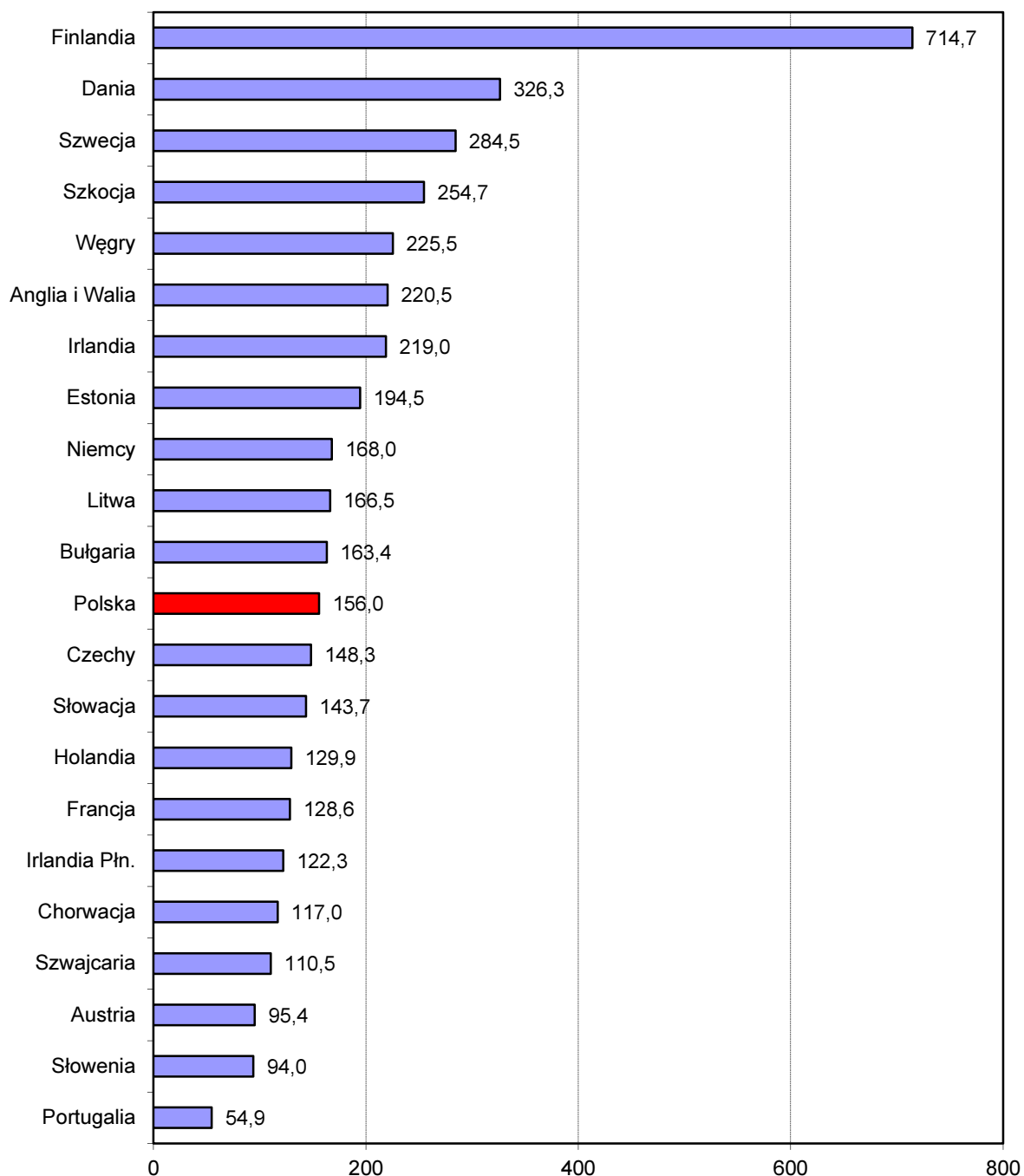
Kraje zgodne z definicją	Odstępstwa od definicji w statystyce sądowej	
	Czyny, które powinny być <u>włączone</u> do definicji, a nie są	Czyny, które powinny być <u>wyłączone</u> z definicji, a nie są
Austria Bułgaria Chorwacja Czechy Dania Finlandia Grecja Irlandia Włochy Litwa Irlandia Północna Niemcy Holandia Portugalia Słowacja (częściowo) Słowenia Szwecja Szkocja Węgry	Kradzież rzeczy poniżej określonej wartości (kwoty w Euro) Chorwacja (poniżej 130) Cypr (1000) Estonia (64) Węgry (171) Litwa (38) Polska (60) Słowacja (266) Szwajcaria (nieokreślona) Włamanie (kradzież z włamaniem) Malta Kradzież samochodu Węgry Malta Krótkotrwały zabór pojazdu (joyriding) Estonia	Defraudacja (kradzież dokonana przez pracowników – embezzlement) Cypr Polska Anglia i Walia Francja Rozbój Belgia Francja Paserstwo (receiving /handling stolen goods) Anglia i Walia

Brak danych dla Belgii, Hiszpanii, Islandii, Malty i Norwegii.

Współczynniki skazań

Współczynniki skazań za kradzież są w analizowanych krajach bardzo zróżnicowane. Wynika to zarówno z odmienności w nasileniu tych przestępstw, rozmaitej polityki karnej wobec sprawców tych czynów, jak też stopnia dostosowania danych do definicji standardowej, zwłaszcza pod względem włączenia lub nie informacji o liczbie skazanych za kradzież mienia małej wartości. Odpowiednie dane zostały przesłane z 21 krajów (wykres 23).

Wykres 23. Kradzież - współczynniki skazań

Brak danych dla Cypru, Grecji, Hiszpanii, Malty i Włoch.
Dane dla Irlandii Płn. pochodzą z 2008 r.

W połowie rozpatrywanych krajów współczynniki skazań nie przekraczały 160. Zdecydowanie najwięcej (w przeliczeniu na 100 tysięcy ludności) było ich w Finlandii – 715. Warto przy tym dodać, że wartość ta ponad dwukrotnie przewyższała analogiczne współczynniki dla Danii (326) i Szwecji (285). Stosunkowo wysokie

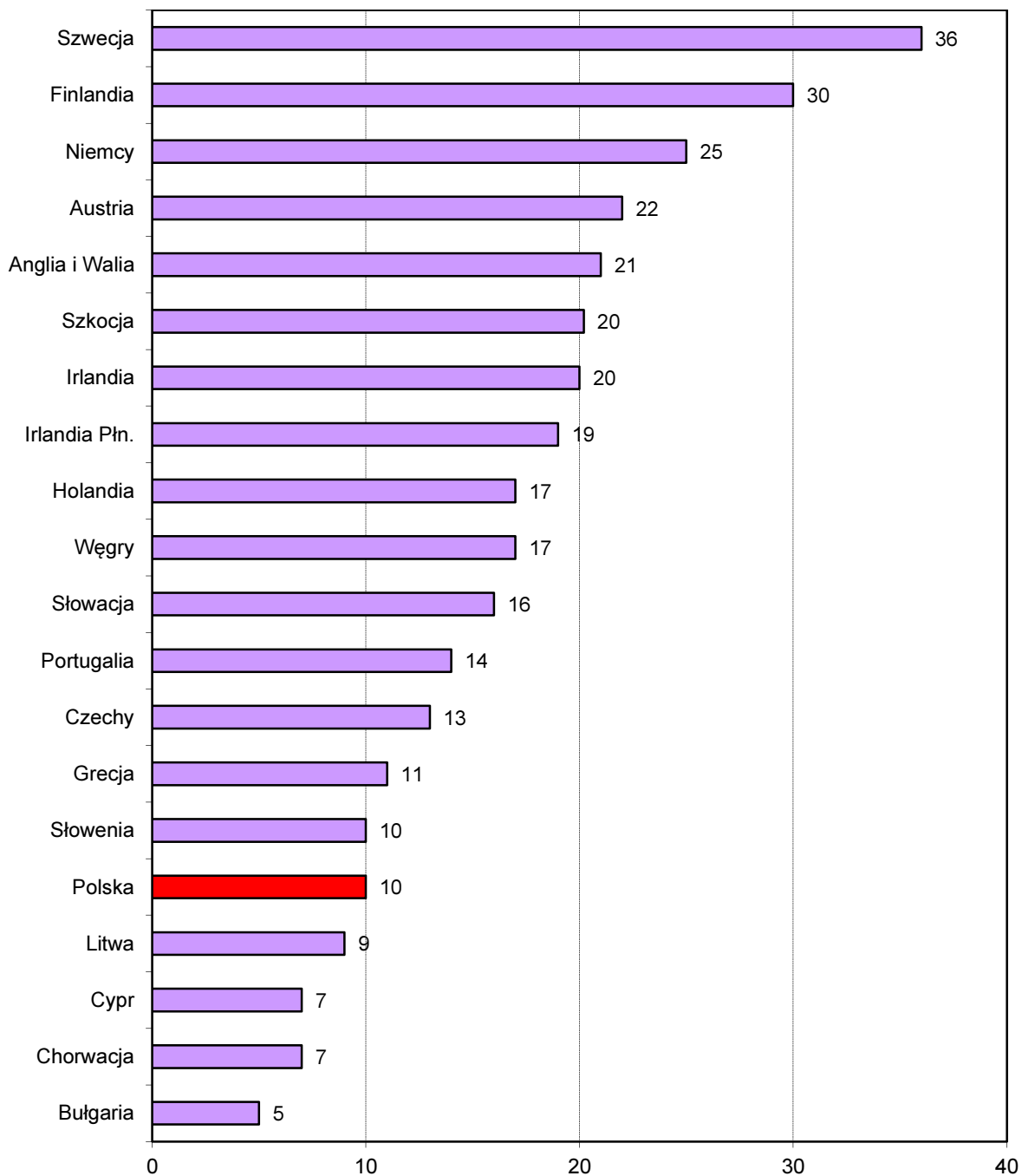
współczynniki skazań – ponad 200 – cechowały też Szkocję, Węgry, Anglię i Walię oraz Irlandię.

Najniższy był współczynnik w Portugalii (55), niemal dwukrotnie większe, choć nadal relatywnie niskie – w Austrii i na Słowenii (około 95). Polska z współczynnikiem skazań ponad 150 plasuje się w połowie uszeregowania, podobnie jak Czechy, Bułgaria i Litwa.

Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców

W Szwecji i Finlandii kobiety stanowiły około 1/3 skazanych, w Niemczech i Austrii – około 1/4, a w Anglii i Walii, Irlandii oraz Irlandii Płn. – około 1/5. Najmniejszy udział kobiet wśród ogółu skazanych za przestępstwo kradzieży był w Bułgarii, Chorwacji i na Cyprze. W Polsce odsetek skazanych kobiet był równy 10, identyczny jak na Słowenii i zbliżony do litewskiego (9) i greckiego (11). Zestawienie krajów według odsetka skazanych kobiet przedstawia wykres 24.

Wykres 24. Kradzież – odsetki skazanych kobiet

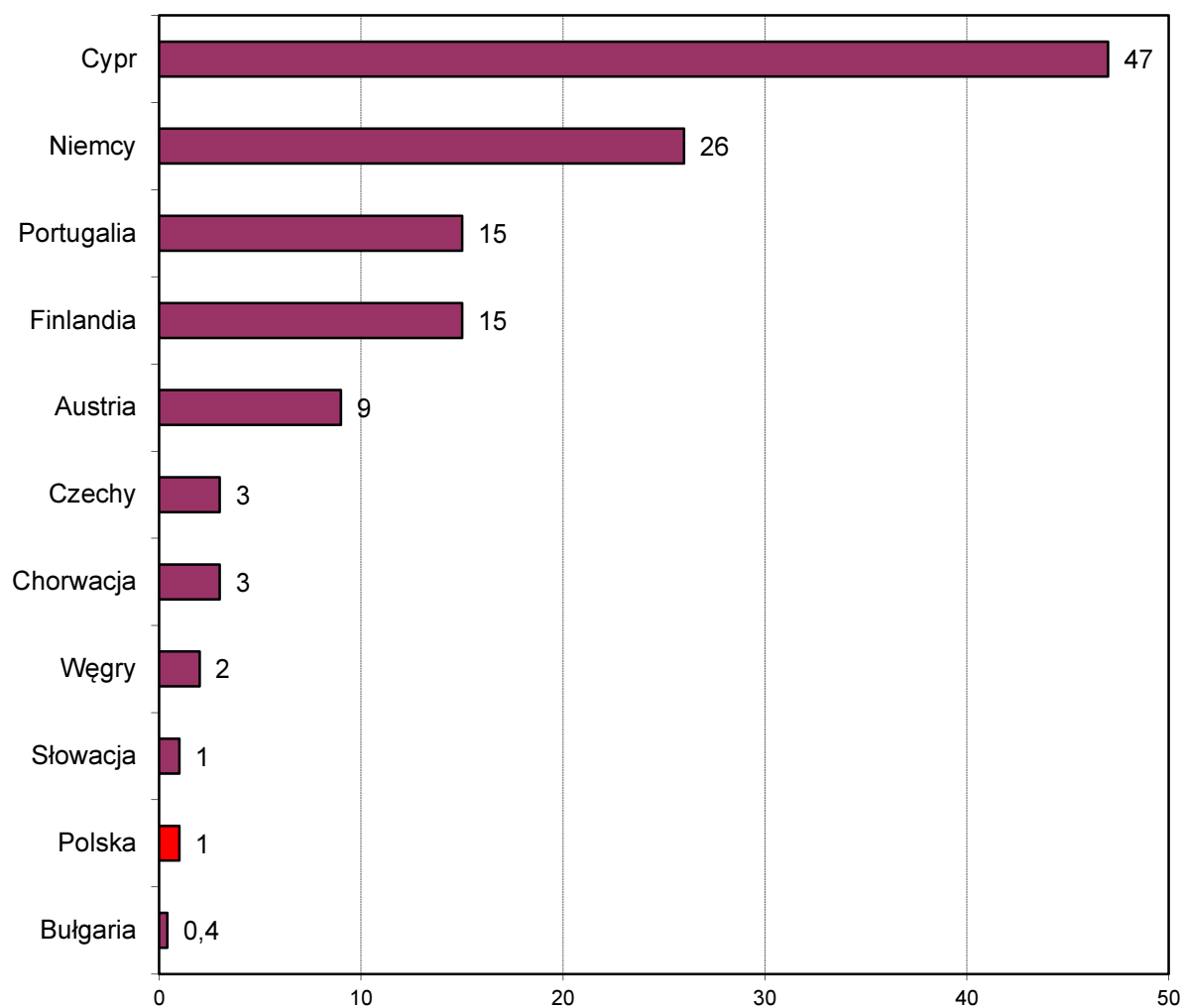

Brak danych dla Danii, Estonii, Francji, Hiszpanii, Malty, Szwajcarii i Włoch.

Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., dla Cypru i Grecji z 2009 r., zaś dla Irlandii Płn. z 2008 r.

Z informacji o liczbie cudzoziemców wynika, że na Cyprze stanowili oni około połowy skazanych za kradzież, w Niemczech $\frac{1}{4}$, w Portugalii i Finlandii 15%. Wśród 11 krajów, które przekazały informacje najmniejsze odsetki (około 1) cudzoziemców skazanych za kradzież były w Bułgarii, Polsce i na Słowacji (wykres 25).

Wykres 25. Kradzież – odsetki skazanych cudzoziemców

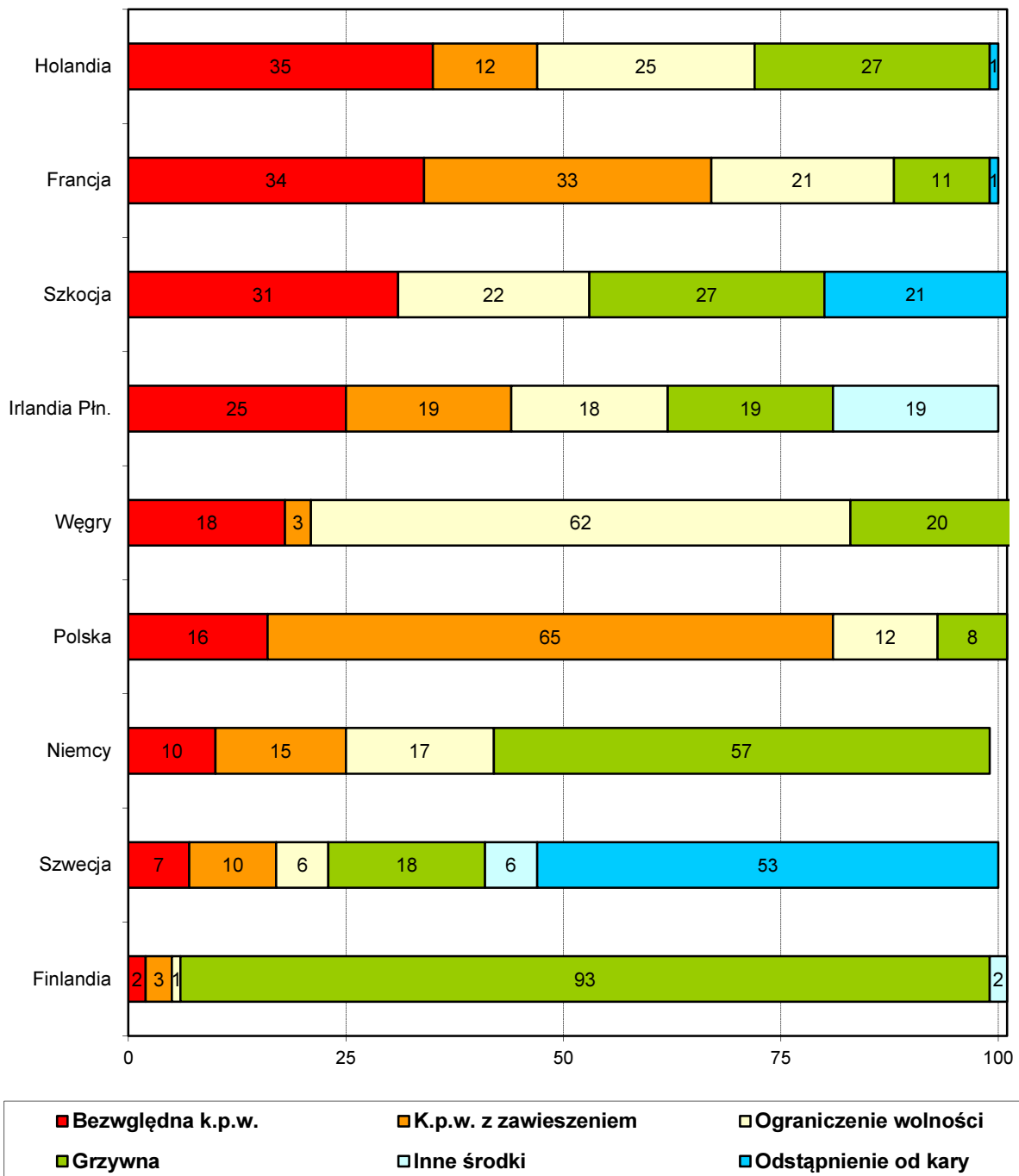

Brak danych dla Anglii i Walii, Danii, Estonii, Francji, Grecji, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Hiszpanii, Holandii, Słowenii, Szkocji, Szwajcarii, Szwecji i Włoch.
Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru z 2009 r.

Struktura kar orzekanych za kradzież

Spośród 17 krajów, które przekazały dane o rodzajach kar orzeczonych za kradzież, tylko w dziewięciu sumy odsetków wynosiły około 100 i tylko w tych krajach można było analizować podobieństwa i różnice w strukturze kar (wykres 26).

Wykres 26. Kradzież – orzeczone kary w %

Brak danych dla Cypru, Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Litwy, Malty, Słowacji, Szwajcarii i Włoch. Nie uwzględniono Anglii i Walii, Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Grecji, Portugalii i Słowenii, gdyż dane nie sumują się do 100%.
Dane dla Irlandii Płn. pochodzą z 2008 r.

Kary bezwzględnego pozbawienia wolności stosunkowo często orzekano w Holandii, Francji, Szkocji (w około 1/3 skazań za kradzież), a następnie w Irlandii Płn. (w około 1/5 skazań). W Polsce na bezwzględne pozbawienie wolności zostało skazanych

18% sprawców kradzieży. Najrzadziej (w kilku procentach) otrzymali taką karę sprawcy tego przestępstwa w Finlandii i Szwecji.

Kary nieizolacyjne najczęściej orzekano w Finlandii, przy czym ponad 90% stanowiły grzywny, na Węgrzech (w tym w 1/3 grzywien), w Niemczech (w tym w $\frac{3}{4}$ grzywien) oraz w Holandii i w Szkocji (ponad połowa grzywien). W czterech krajach były również przypadki odstąpienia od wymierzenia kary: w Szwecji w 53% wszystkich skazań za kradzież, a w Szkocji w ponad 20% skazań, w Holandii i we Francji w pojedynczych przypadkach (1% skazań).

Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności

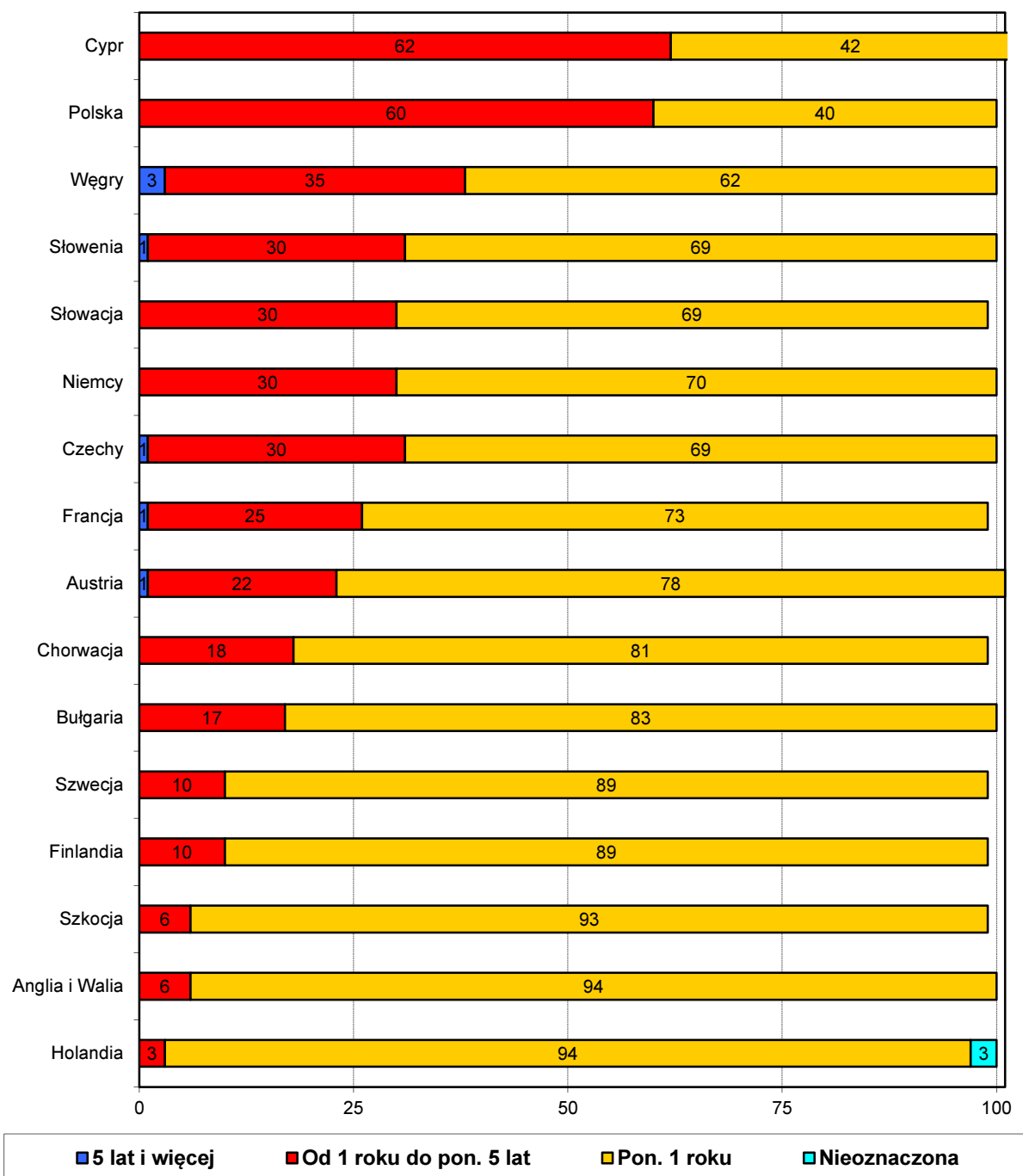
Szczegółowe dane dotyczące 16 krajów przedstawiono na wykresie 27. Najniższe wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności – poniżej jednego roku – dominowały w większości analizowanych krajów. Wyjątkiem były Polska i Cypr: karę do roku orzeczono w 40% skazań, zaś karę od 1 roku do 5 lat – w 60%.

Karę poniżej jednego roku pozbawienia wolności najczęściej orzekano w Holandii, Anglii i Walii, Szkocji, Finlandii i w Szwecji – w prawie 90% przypadków, w Chorwacji i Bułgarii (w powyżej 80%), w Niemczech, Francji i Austrii – powyżej 70% oraz na Węgrzech i w Słowacji – powyżej 60%.

W sporadycznych przypadkach na Węgrzech, we Francji i w Austrii sądy skazywały na karę 5 lub więcej lat.

Wykres 27. Kradzież – wymiary orzeczonej kary bezwzględnego pozbawienia wolności

Brak danych dla Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Portugalii i Szwajcarii. Nie uwzględniono Grecji oraz Włoch, gdyż dane nie sumują się do 100%. Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru z 2009 r.

6. Kradzież z włamaniem

Kradzież z włamaniem to w ESB podkategoria kradzieży i według definicji standardowej jest to przestępstwo polegające na pokonaniu przeszkody w celu otwarcia budynku lub innego obiektu, aby coś z niego ukraść (*Burglary: gaining access to a closed part of a building or other premises /e.g. by use of force against an object/ with the objective to steal goods*). Do danych odnoszących się do tego przestępstwa należało włączyć:

- kradzież z włamaniem do mieszkania,
- kradzież z firmy, sklepu, biura itp.,
- kradzież z obiektu wojskowego,
- kradzież z użyciem podrobionego klucza,
- usiłowanie kradzieży z włamaniem.

Wyłączyć zaś należało:

- kradzież z samochodu,
- kradzież z kontenera,
- kradzież z automatu (np. z żywnością),
- kradzież z parkometru,
- kradzież z ogrodzonych ogródków (*fenced meadow*).

Definicja tego przestępstwa, łącznie z katalogiem włączeń i wyłączeń, jest dość skomplikowana i niewiele krajów potrafiło sprostać wszystkim warunkom. W tabeli 6 są przedstawione podstawowe informacje dotyczące zgodności i rozbieżności z definicją standardową.

Tabela 6. Kradzież z włamaniem – odstępstwa od definicji standardowej

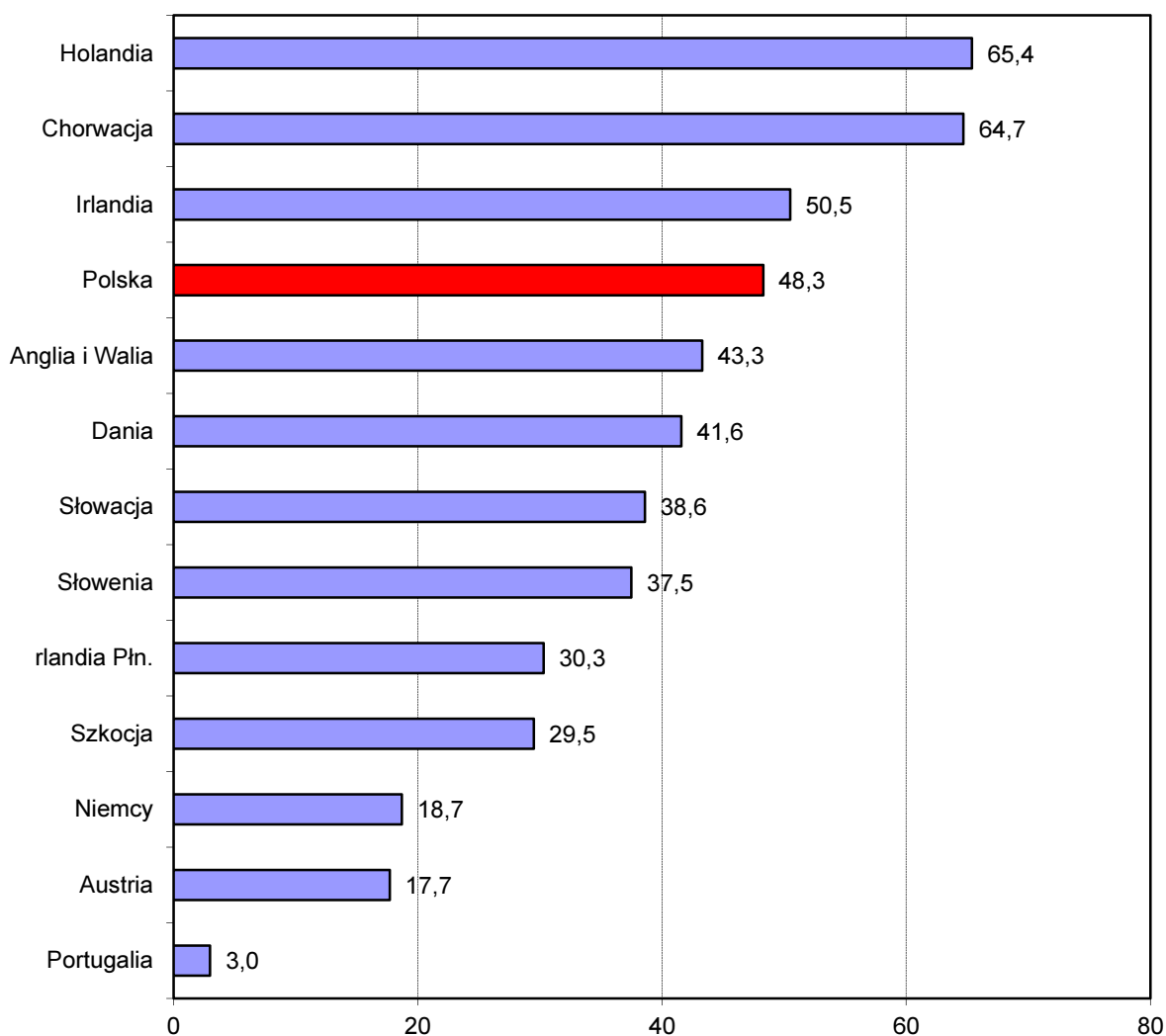
Kraje zgodne z definicją	Odstępstwa od definicji w statystyce sądowej	
	Czyny, które powinny być włączone do definicji, a nie są	Czyny, które powinny być wyłączone z definicji, a nie są
Anglia i Walia Cypr Dania Irlandia Irlandia Północna Portugalia	Kradzież z włamaniem z użyciem podrobionego klucza Francja Szkocja Kradzież z włamaniem do obiektów wojskowych Słowacja	Kradzież z włamaniem do samochodów Austria Chorwacja Czechy Finlandia Niemcy Grecja Węgry Islandia Holandia Polska Słowenia Kradzież z włamaniem do kontenerów i automatów, parkometrów Austria Chorwacja Czechy Grecja Finlandia (bez kradzieży z automatów i parkometrów) Węgry Islandia (bez kradzieży z parkometrów) Holandia Polska Słowacja Słowenia Szwecja (bez kradzieży z kontenerów) Kradzież z włamaniem z ogrodzonych ogródków (fenced meadow) Chorwacja Holandia Polska

Brak danych dla Belgii, Bułgarii, Estonii, Hiszpanii, Litwy, Malty, Szwajcarii i Włoch.

Współczynniki skazań

Porównanie współczynników skazań i orzeczonych kar jest w tym przypadku bardzo ograniczone ze względu na wyjątkowo duże różnice w definicjach i można było je przeprowadzić w odniesieniu do zaledwie niecałej połowy krajów (wykres 28).

Wykres 28. Kradzież z włamaniem – współczynniki skazań

Brak danych dla Bułgarii, Cypru, Czech, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Litwy, Malty, Szwajcarii, Szwecji, Węgier i Włoch.

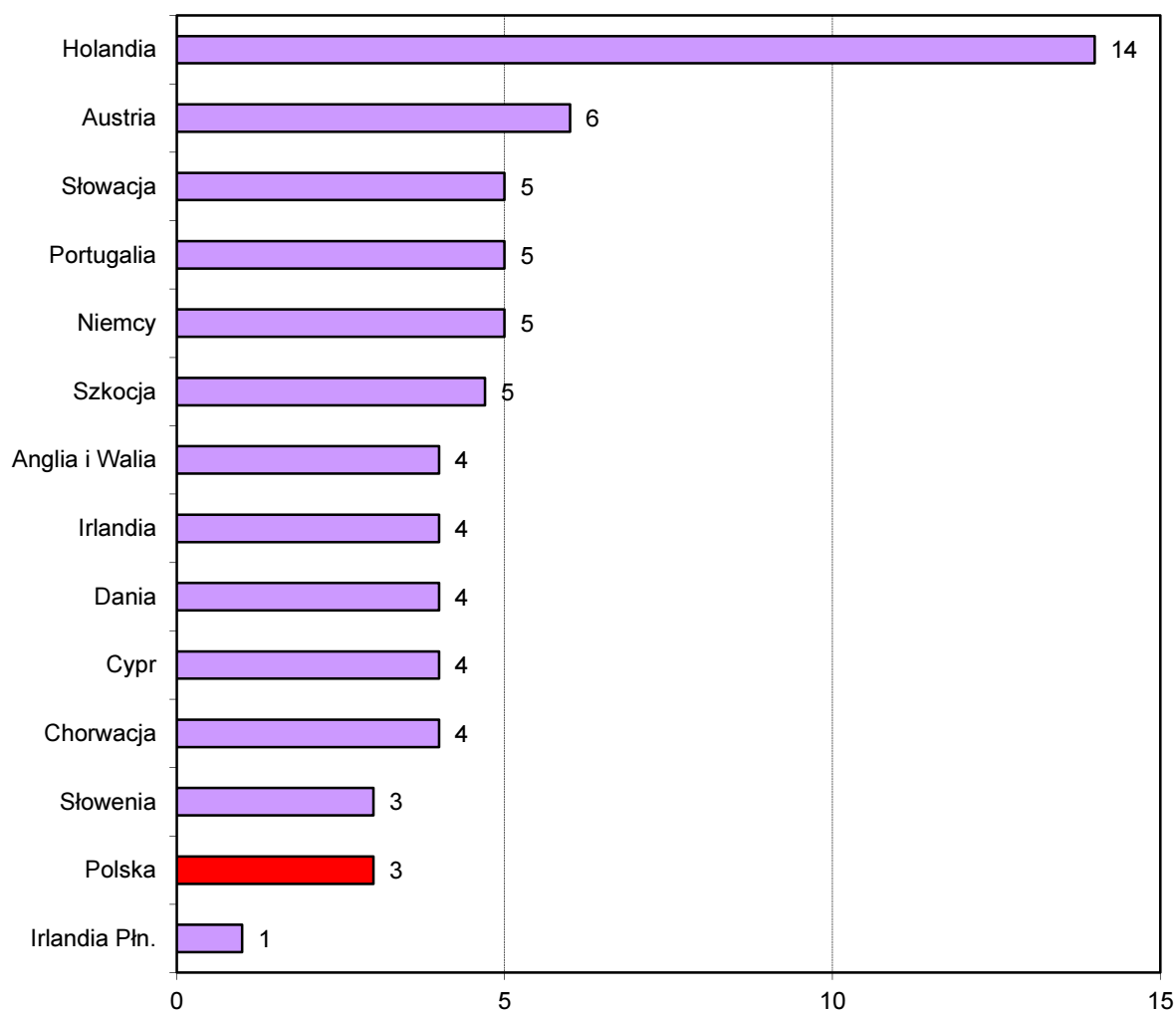
Dane dla Irlandii Płn. pochodzą z 2008 r.

Z porównania informacji statystycznych wynika, że najwięcej było skazań (w przeliczeniu na 100 tysięcy) w Holandii i Chorwacji – współczynniki ponad 60, a najmniej w Portugalii (współczynnik 3) oraz w Niemczech i Austrii (współczynniki około 18). W Polsce współczynnik wyniósł około 50, podobnie jak w Irlandii.

Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców

Zdecydowanie największy udział kobiet wśród skazanych za kradzież z włamaniem był w Holandii (14%), najmniejszy w Irlandii Płn., w Polsce i Słowenii (1-3%) (wykres 29).

Wykres 29. Kradzież z włamaniem – odsetki skazanych kobiet

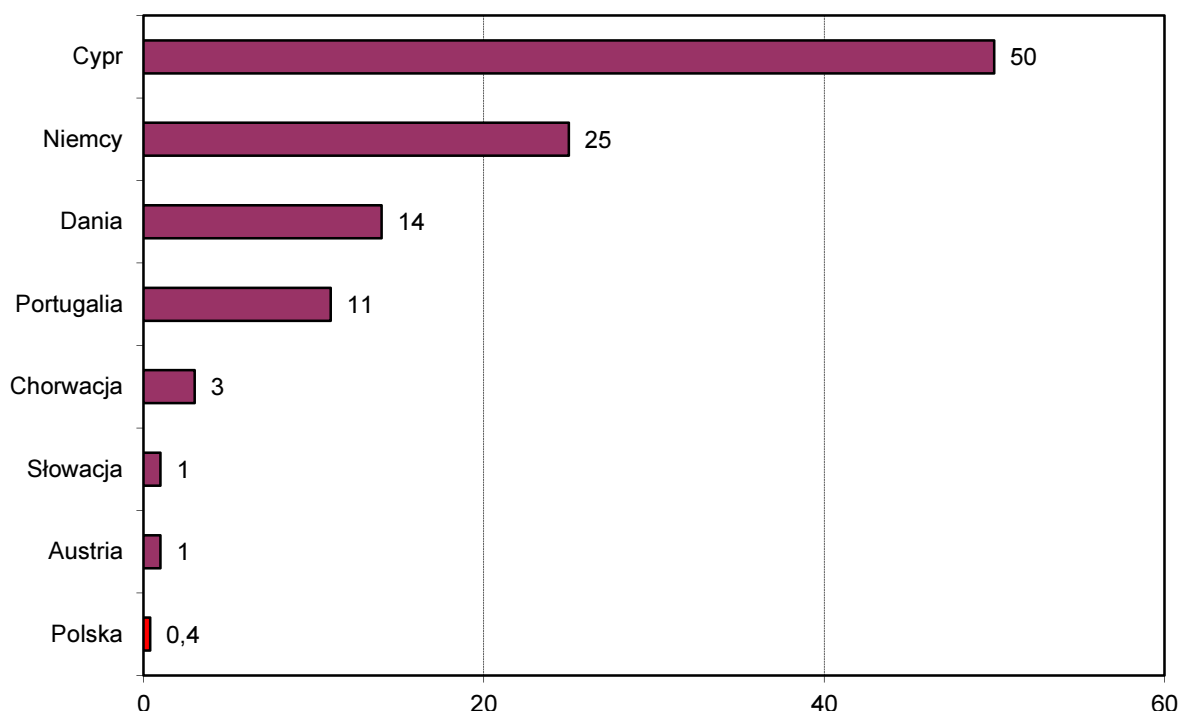

Brak danych dla Bułgarii, Czech, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Litwy, Malty, Szwajcarii, Szwecji, Węgier i Włoch.

Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., dla Cypru z 2009 r., zaś dla Irlandii Płn. z 2008 r.

Wśród ośmiu krajów, które dostarczyły dane o liczbie skazanych cudzoziemców największy ich udział wśród skazanych za kradzież z włamaniem był na Cyprze (50%) i w Niemczech (25%), najmniejszy zaś – w Polsce, Austrii i na Słowacji (około 1%).

Wykres 30. Kradzież z włamaniem –odsetki skazanych cudzoziemców

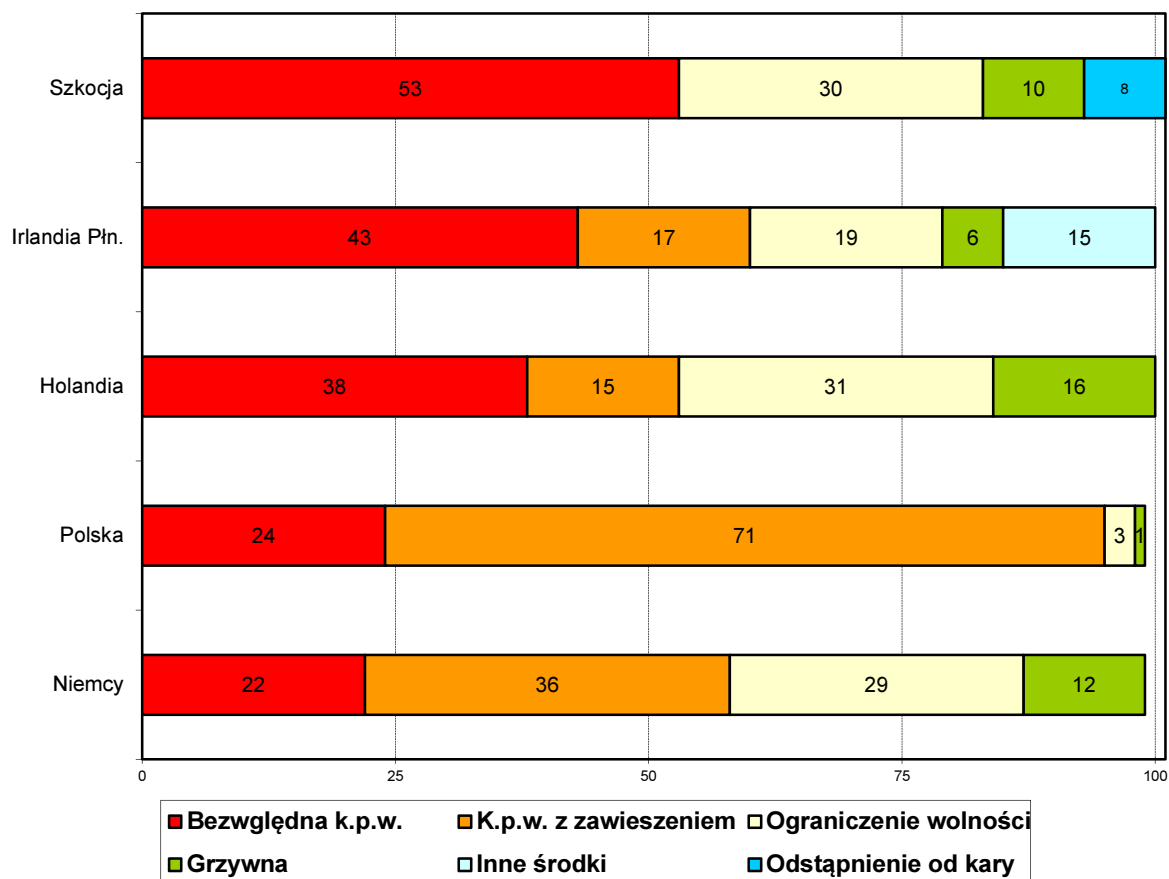

Brak danych dla Anglii i Walii, Bułgarii, Czech, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Słowenii, Szkocji, Szwajcarii, Szwecji, Węgier i Włoch.
Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru z 2009 r.

Struktura kar orzekanych za kradzież z włamaniem

Strukturę kar za kradzież z włamaniem przedstawiono na wykresie 31. W 5 krajach, które dostarczyły dane o rodzajach orzeczonych kar dominowała kara pozbawienia wolności. W Polsce taki rodzaj kary orzeczono wobec ponad 90% sprawców kradzieży z włamaniem, w tym warunkowo zawieszono jej wykonanie wobec 2/3. Na bezwzględne pozbawienie wolności skazano ponad połowę sprawców kradzieży z włamaniem w Szkocji. Kary wolnościowe orzeczono w prawie co trzecim przypadku w Szkocji, Holandii i Niemczech, a w co piątym przypadku w Irlandii Płn.

Wykres 31. Kradzież z włamaniem – orzeczone kary w %

Brak danych dla Bułgarii, Cypru, Czech, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Irlandii, Litwy, Malty, Słowacji, Szwajcarii, Szwecji, Węgier i Włoch.

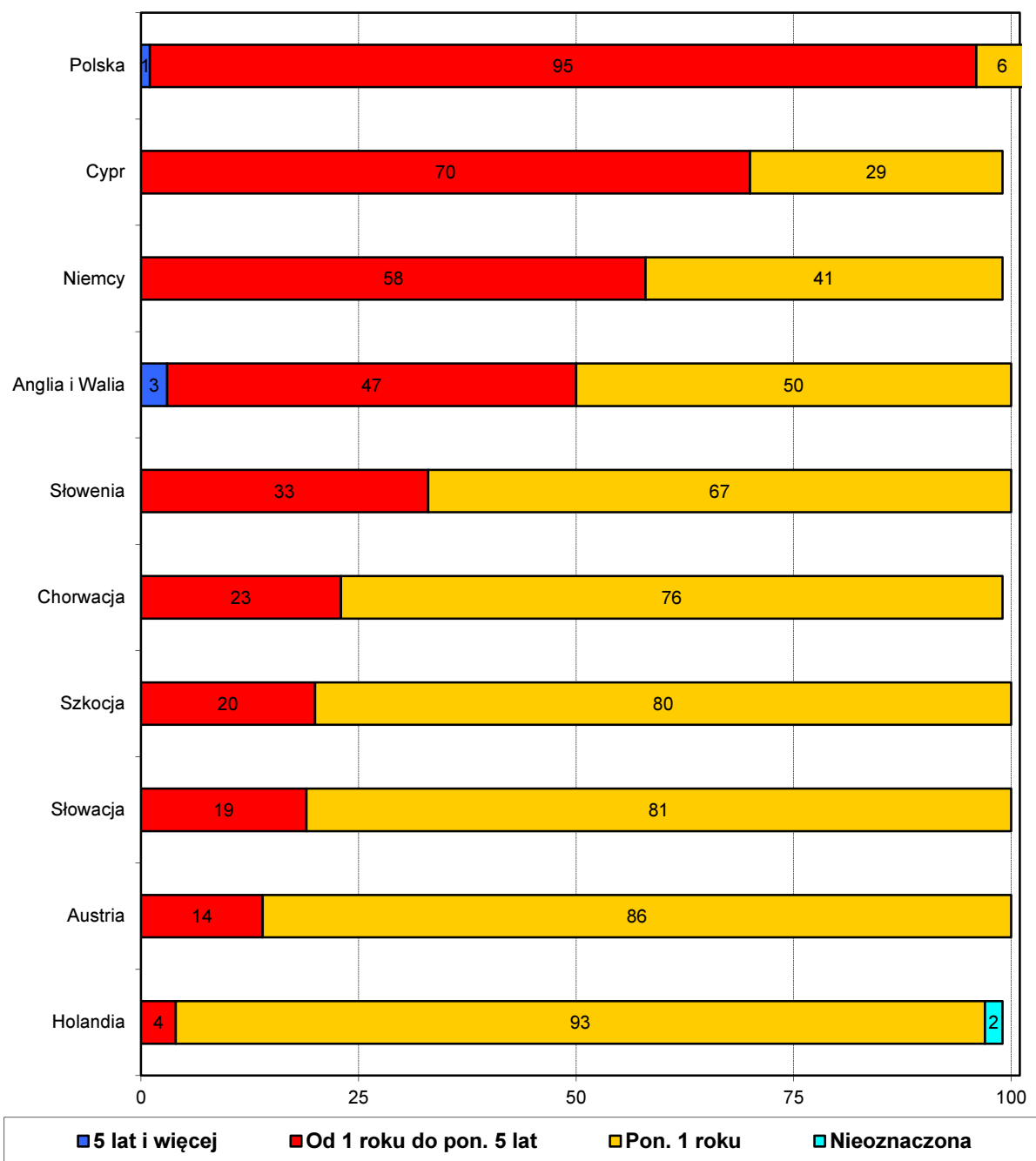
Nie uwzględniono Anglii i Walii, Austrii, Chorwacji, Danii, Portugalii i Słowenii, gdyż dane nie sumują się do 100%.

Dane dla Irlandii Płn. pochodzą z 2008 r.

Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności

W porównywanych 10 krajach wymiar kary bezwzględnego pozbawienia wolności był bardzo zróżnicowany (wykres 32). Karę poniżej jednego roku orzeczono w Holandii w ponad 90% przypadków, w Austrii – w 86%, w Słowacji i Szkocji – w 80%, a w Chorwacji - w 76% skazań. Całkowicie odmienne były wyroki w Polsce: na karę poniżej jednego roku bezwzględnego pozbawienia wolności skazano tylko kilka procent włamywaczy, a w wobec 95% orzeczono karę od 1 roku do poniżej 5 lat.

Wykres 32. Kradzież z włamaniem – wymiary orzeczonej kary bezwzględnego pozbawienia wolności w %

Brak danych dla Bułgarii, Czech, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Portugalii, Szwecji, Szwajcarii i Węgier.

Nie uwzględniono Włoch, gdyż dane nie sumują się do 100%.

Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś z Cypru z 2009 r.

7. Oszustwo

Definicja oszustwa w *The European Sourcebook* obejmuje czyny polegające na wprowadzeniu w błąd lub wykorzystaniu czyjegoś błędu z zamiarem nielegalnego uzyskania korzyści finansowych, powodujące, że oszukana osoba podejmuje działania szkodliwe dla interesów finansowych jej lub osoby trzeciej (*Fraud: deceiving someone or taking advantage of someone's error with the intent to unlawfully gain financial benefits, thereby causing the deceived person to enter any operation that will be damaging to his/her or a third person's financial interests*).

Do rozpatrywanych w tej kategorii czynów miały zostać włączona jego forma podstawowa oraz usiłowanie, natomiast wyłączone: fałszowanie dokumentów, przestępstwa podatkowe i celne, oszustwa związane z dotacjami i subwencjami, oszustwa związane z zasiłkami z pomocy społecznej, pranie pieniędzy, fałszowanie pieniędzy i instrumentów płatniczych, szalbierstwo (*consuming goods or services*) oraz wykorzystanie zaufania lub defraudacja (*breaching of trust / embezzlement*).

Z przestępstw stypizowanych w polskim kodeksie karnym do niniejszej kategorii zostały przyporządkowane te z artykułów 286 k.k. (oszustwo), 297 § 1 k.k. (wyłudzenie kredytu) oraz 298 k.k. (oszustwo ubezpieczeniowe). Przypadek oszustwa mniejszej wagi zagrożony jest karą grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2. Za popełnienie przestępstwa wyłudzenia kredytu lub oszustwa ubezpieczeniowego grozi kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat, zaś za podstawowy typ oszustwa kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Treść tych przepisów nakazywała przewidywać, że mogły zostać do tych przestępstw zakwalifikowane także czyny związane z dotacjami i subwencjami, pomocą społeczną i szczególnymi formami wyłudzenia dóbr i usług oraz te zakładające wykorzystanie funkcji, zaufania bądź powierzonych środków (choć większość z tych przestępstw została jednak zapewne zaliczona do innych, nie włączonych poniżej kwalifikacji).

Spośród 27 państw, dla których w bazie Sourcebook dysponowano informacjami z działu dotyczącego skazań, dwa (Hiszpania i Malta) nie podały żadnych danych

odnośnie do przestępstwa oszustwa. Większość korespondentów przekazujących dane z pozostałych krajów (13 z 25) znalazło się w podobnej sytuacji co korespondenci z Polski (por tabela 7), czyli informowali, że stosowne informacje zawierają też pewną (niestety nieokreśloną) liczbę przestępstw wykraczających poza założoną kategorię. Dane pochodzące jedynie z dziewięciu państw zachowują w tym względzie pełną porównywalność, a wobec trzech (Anglia i Walia, Słowacja i Szwajcaria) stopień porównywalności jest nieznan, gdyż korespondenci nie podali informacji o zgodności bądź odstępstwach od definicji.

Tabela 7. Oszustwo – odstępstwa od definicji standardowej

Kraje zgodne z definicją	Kraje, które włączyły dodatkowe czyny	Kraje, które nie podały danych o definicji
Bułgaria Dania Estonia Finlandia Holandia Niemcy Portugalia Szwecja Węgry	Anglia i Walia ^{1 3 4 6} Austria ⁷ Chorwacja ^{3 4} Cypr ^{3 4 8} Czechy ⁷ Francja ^{3 4} Grecja ^{3 4} Irlandia ^{1 2 3 4 5 6 7 8} Irlandia północna ^{2 3 4} Litwa ^{4 8} Polska ^{3 4 7 8} Słowenia ^{4 7} Szkocja ^{2 3 4} Włochy ^{3 4 7 8}	Słowacja Szwajcaria

Dodatkowe czyny:

- 1) fałszowanie dokumentów,
- 2) przestępstwa podatkowe i celne,
- 3) oszustwa związane z dotacjami i subwencjami,
- 4) oszustwa związane zasiłkami z pomocy społecznej,
- 5) pranie pieniędzy,
- 6) fałszowanie pieniędzy i instrumentów płatniczych,
- 7) szalbierstwo (*consuming goods or services*),
- 8) wykorzystanie zaufania lub defraudacja (*breaching of trust / embezzlement*).

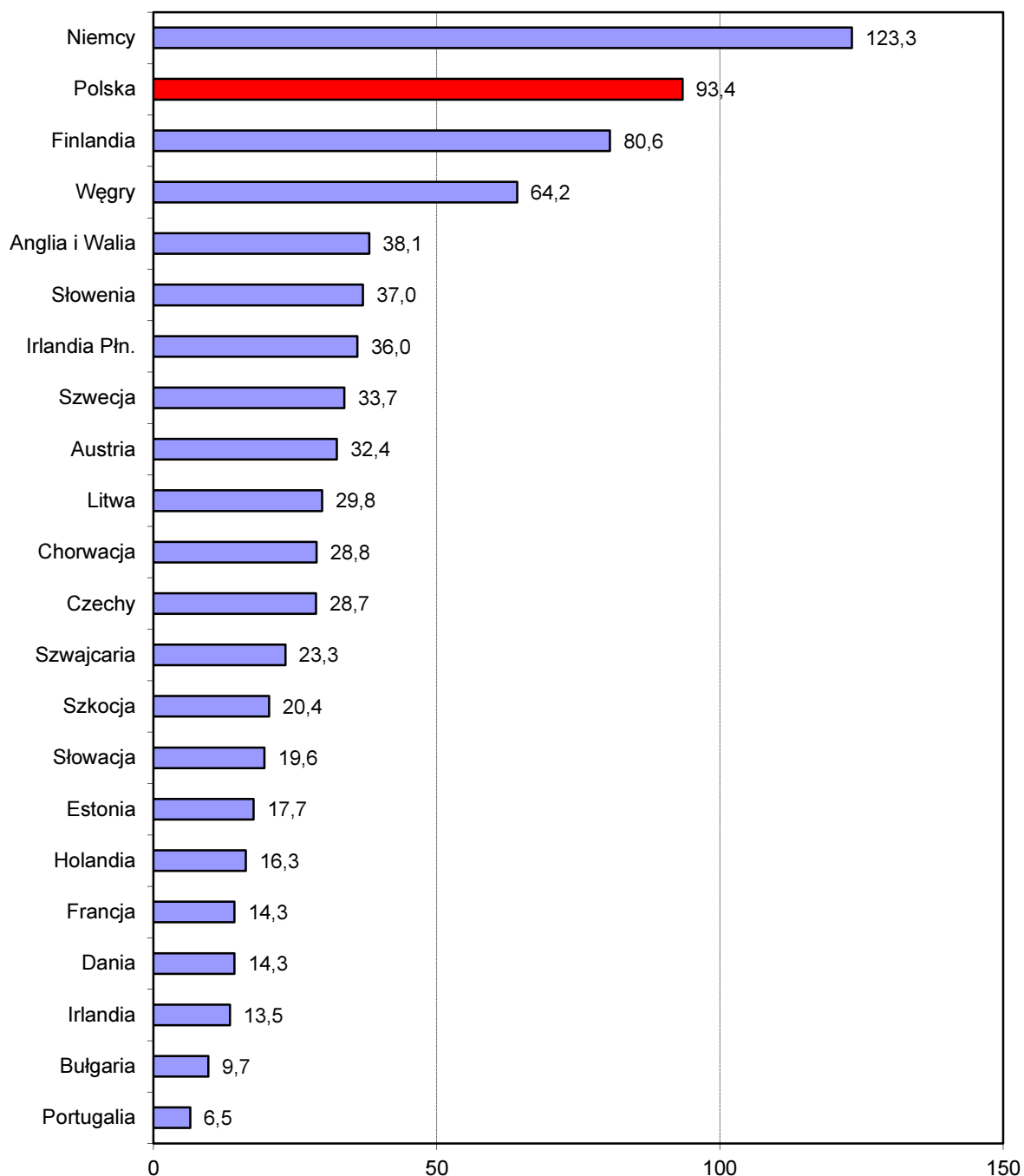
Współczynniki skazań

Analizując współczynniki skazań za przestępstwo oszustwa należy mieć na uwadze sygnalizowane wyżej odmienności w zakresach czynów tworzących tę kategorię w poszczególnych krajach. Pewne różnice mogą bowiem wynikać nie tyle z obrazu przestępczości, lecz z odmienności prezentowanych danych. Jednak spośród czterech państw o najwyższych współczynnikach skazań (por. Wykres 33), tylko dane dla Polski wykraczały w tym zakresie ponad założoną definicję. Z kolei, wśród pięciu państw o najniższych współczynnikach znalazły się trzy o standardowym

zakresie danych i dwa (Irlandia i Francja), które włączyły także dodatkowe elementy. Tym samym wydaje się, że omówione rozbieżności definicyjne nie wpłynęły istotnie na prezentowane współczynniki i można je traktować, jako dobre odzwierciedlenie różnic między poszczególnymi państwami.

Dysproporcje w częstości skazań za przestępstwo oszustwa okazały się znaczne. Między otwierającymi uszeregowanie Niemcami, a Portugalią, w której współczynnik skazań był najniższy, różnica jest prawie dwudziestokrotna. Polskie sądy również skazują za to przestępstwo kilkakrotnie częściej niż w przeważającej większości rozpatrywanych krajów, co daje nam drugie miejsce w stosownym uszeregowaniu.

Wykres 33. Oszustwo – współczynniki skazań

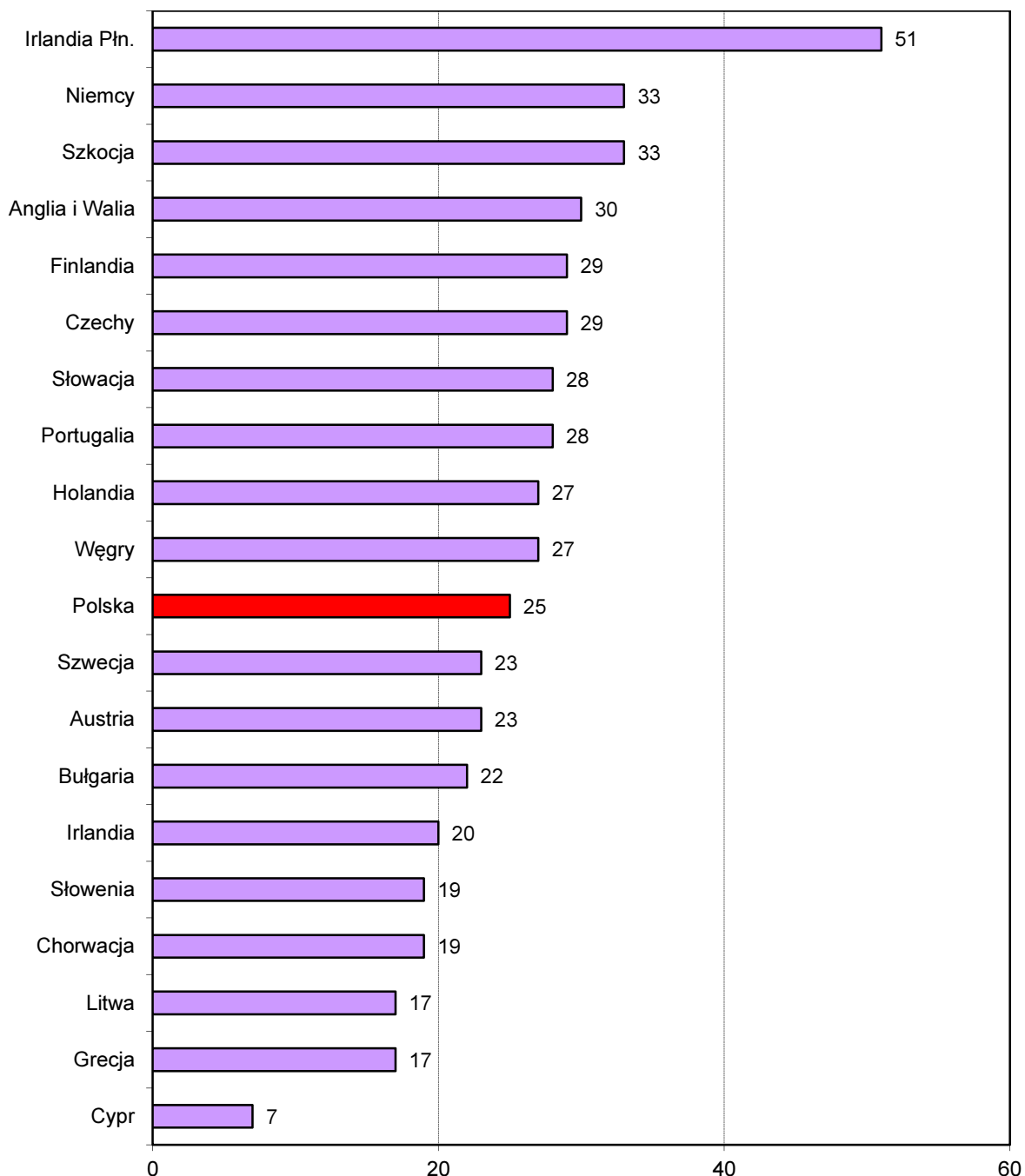
Brak danych dla Cypru, Grecji, Hiszpanii, Malty i Włoch.
Dane dla Irlandii Płn. pochodzą z 2008 r.

Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców

Przestępstwo oszustwa jest stosunkowo często popełniane przez kobiety, stanowią one od 7% do 51% wszystkich osób skazanych za ten czyn (por. Wykres 34). Kobiety skazywane były najczęściej w Irlandii Północnej (ponad połowa ogółu

skazanych), oraz w Niemczech i Szkocji (po 33%), najrzadziej zaś na Cyprze (7%) oraz w Grecji i na Litwie (po 17%). Polska, z odsetkiem skazanych kobiet na poziomie 25 plasuje się w środku uszeregowania, wraz z Holandią, Węgrami, Szwecją i Austrią.

Wykres 34. Oszustwo – odsetki skazanych kobiet

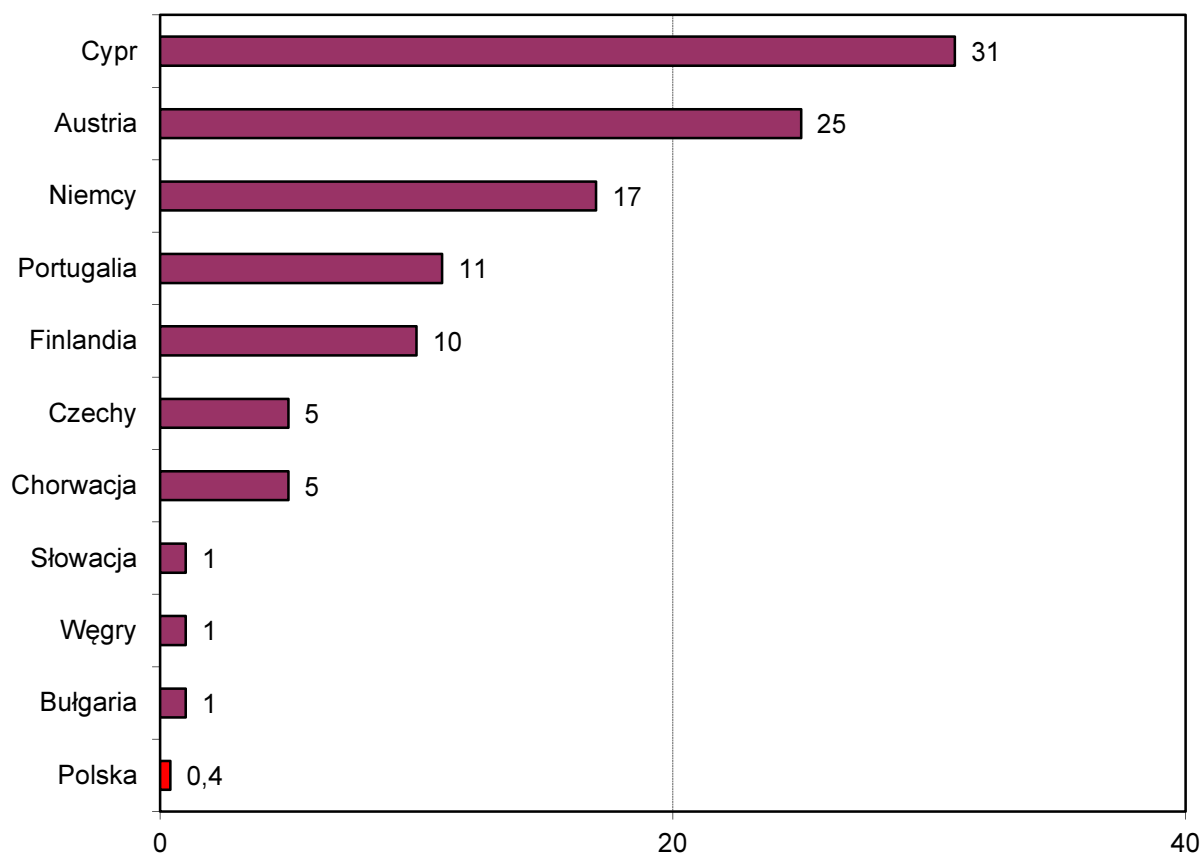

Brak danych dla Danii, Estonii, Francji, Hiszpanii, Malty, Szwajcarii i Włoch.

Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., dla Cypru i Grecji z 2009 r., zaś dla Irlandii Płn. –z 2008 r.

Różnice między poszczególnymi krajami są dużo większe w przypadku odsetka cudzoziemców skazywanych za przestępstwo oszustwa. (por. Wykres 35). Dużo większa jest też liczba krajów, które stosownych danych w ogóle nie podały (prezentowane na poniższym wykresie informacje pochodzą jedynie z 11 krajów) Najwyższy odsetek skazanych cudzoziemców odnotowano na Cyprze (1/3), wysokie wskaźniki uwidoczniły się także w Austrii (25%) i Niemczech (17%). W Polsce natomiast odsetek ten był zdecydowanie najniższy i tylko nieznacznie przekroczył 0 (dokładnie 0,4%). Prawie równie niskie były odsetki skazanych cudzoziemców w Bułgarii, na Węgrzech i na Słowacji (1%).

Wykres 35. Oszustwo – odsetki skazanych cudzoziemców

Brak danych dla Anglii i Walii, Danii, Estonii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Słowenii, Szkocji, Szwajcarii, Szwecji i Włoch.

Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru z 2009 r.

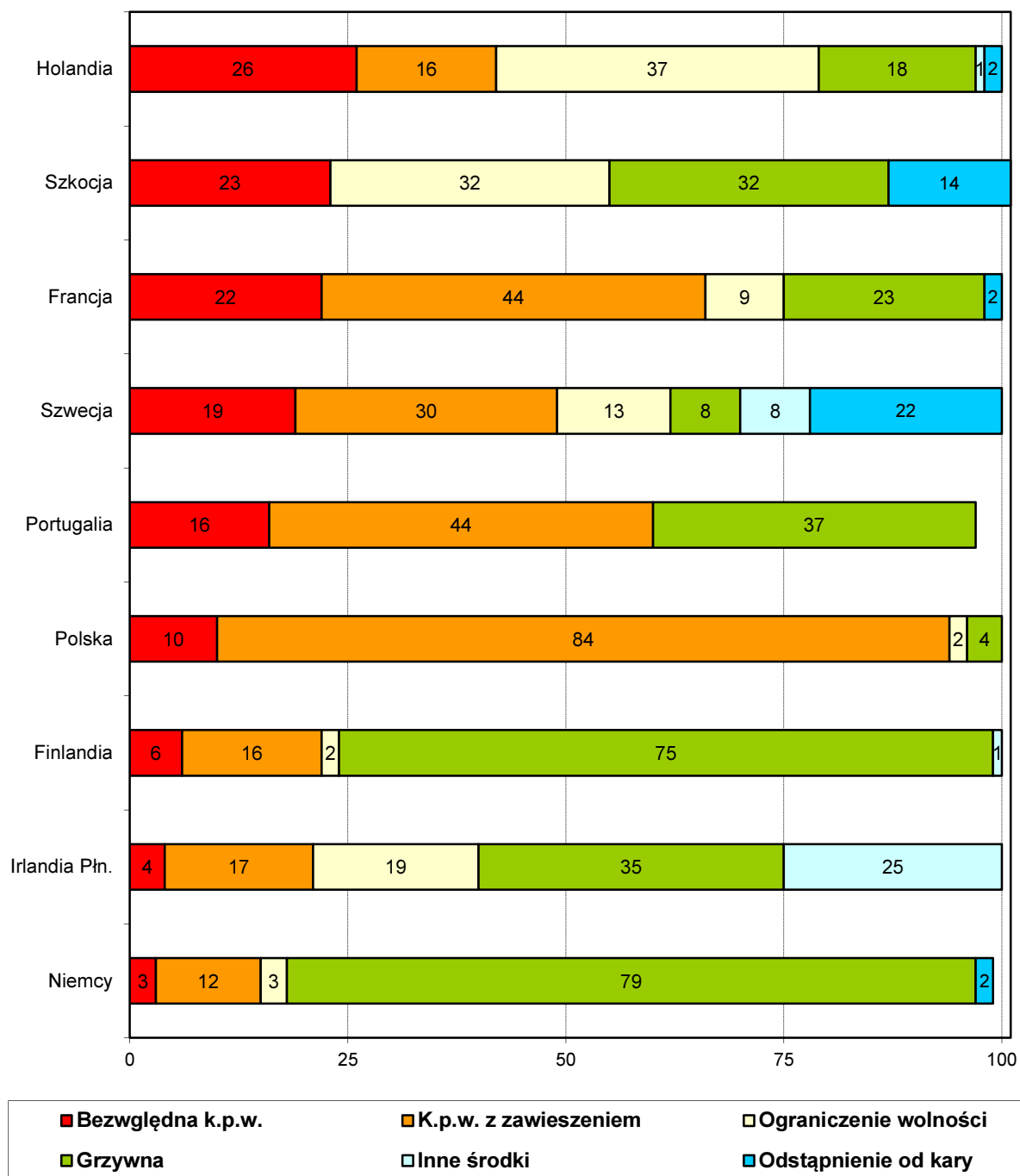
Struktura kar orzekanych za oszustwo

Jak już wielokrotnie wspomiano, analizowane państwa mają często odmienne systemy karne i stosowane w nich sankcje oraz środki karne mogą zajmować różne miejsca i pełnić odmienne role. Część kar i środków karnych może występować zarówno samodzielnie, jak i obok innych kar (tak jak grzywna w polskim kodeksie karnym) i niestety wydaje się, że krajowi korespondenci nie zachowali jednolitej metody przekazywania danych o takich przypadkach. Dla większości państw struktura orzekanych kar sumuje się do 100% (por. Wykres 36). Dla niektórych (4 kraje) wartość tę przekracza (może to być związane właśnie z sytuacjami jednoczesnego orzekania w wyrokach kar różnego rodzaju), a dla pięciu pozostałych, najpewniej z powodu braku części informacji, suma ta do poziomu 100% nie dochodzi. Tym samym należało zachować szczególną ostrożność przy prowadzeniu porównań i wspomniane przypadki zostały wyłączone z dalszych analiz.

Najniższy odsetek kar bezwzględnego pozbawienia wolności orzekanych za przestępstwo oszustwa odnotowano w Niemczech, gdzie, jak to już wyżej sygnalizowano, skazań za to przestępstwo w przeliczeniu na liczbę mieszkańców było najwięcej. Podobnie niski odsetek tych kar odnotowano dla Irlandii Północnej, Finlandii i Polski, które również należały do krajów o ponadprzeciętnych współczynnikach skazań za to przestępstwo.

Poszczególne państwa różniły się znacznie także częstością stosowania pozostałych kar i środków karnych. Dla Polski charakterystyczna jest przy tym praktyka częstego orzekania kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania (84% kar za oszustwo). Grzywny były z kolei najczęściej orzekane za oszustwo w Niemczech (79% kar) i Finlandii (75%). Interesujący jest również – cechujący Szwecję i Szkocję – stosunkowo wysoki udział wyroków skazujących, w których odstąpiono od wymierzenia kary.

Wykres 36. Oszustwo – orzeczone kary w %

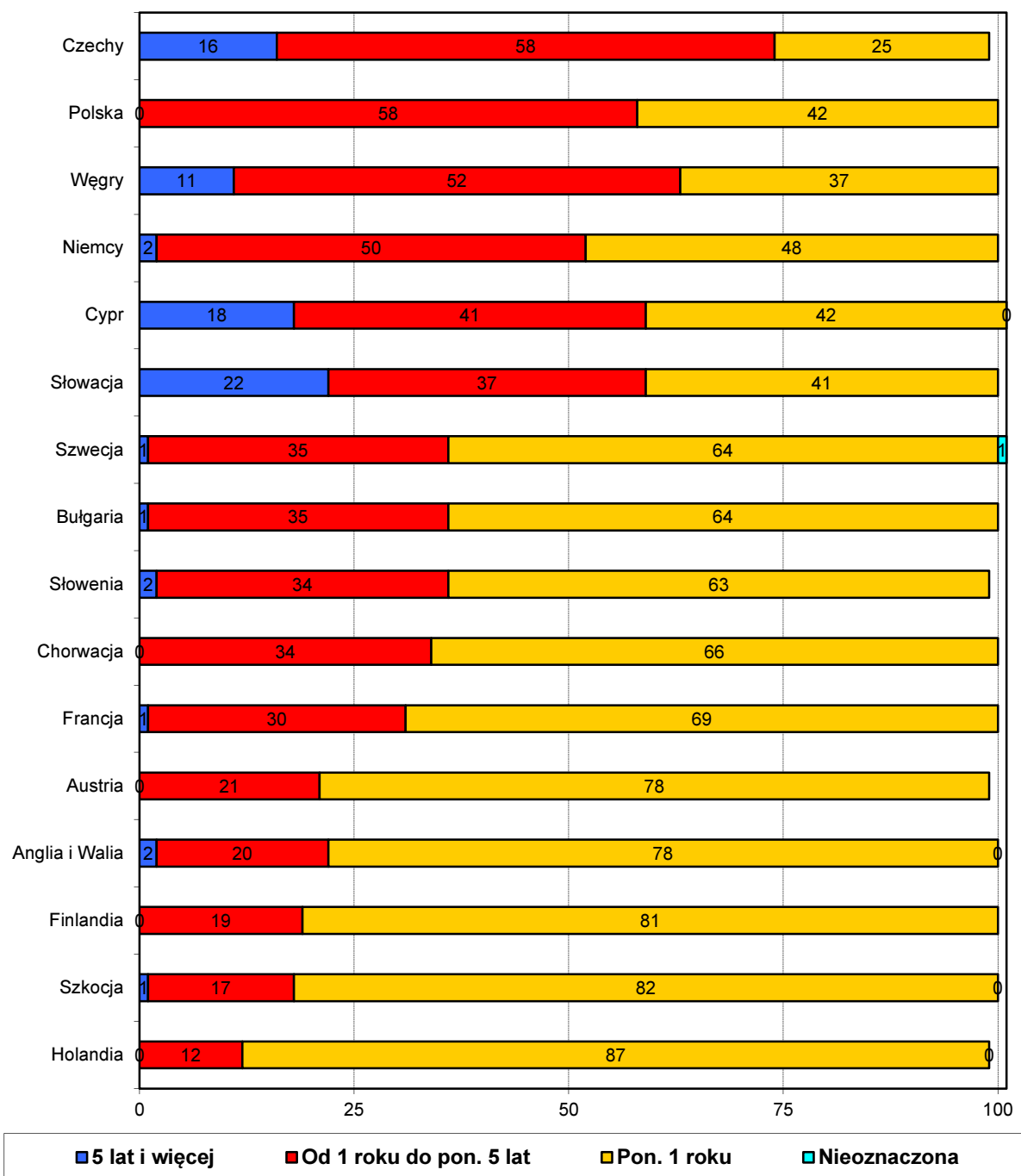
Brak danych dla Cypru, Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Litwy, Malty, Słowacji, Szwajcarii i Włoch. Nie uwzględniono Anglii i Walii, Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Grecji, Słowenii i Węgier, gdyż dane nie sumują się do 100%.
Dane dla Irlandii Płn. pochodzą z 2008 r.

Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności

Kara bezwzględnego pozbawienia wolności, orzekana, jak już wyżej prezentowano, z różną częstotliwością w poszczególnych krajach, może również, co oczywiste, być orzekana na różną długość, co oznacza jej większą lub mniejszą dolegliwość. Najniższe odsetki kar bezwzględnych powyżej 1 roku odnotowano w Holandii, Szkocji, Finlandii, Anglii i Walii oraz Austrii (por. Wykres 37), najwyższe zaś w Czechach, na Węgrzech, Cyprze i Słowacji oraz w Polsce i w Niemczech.

Wykres 37. Oszustwo – wymiary orzeczonej kary bezwzględnego pozbawienia wolności w %

Brak danych dla Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Portugalii i Szwajcarii. Nie uwzględniono Grecji i Włoch, gdyż dane nie sumują się do 100%. Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru, Grecji oraz Włoch z 2009 r.

8. Przestępstwa narkotykowe

Definicja przestępstw narkotykowych wykorzystywana w badaniu *Sourcebook* była bardzo szeroka, obejmowała bowiem wszystkie nielegalne intencjonalne działania pozostające w związku ze środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, określone w międzynarodowych konwencjach kontroli narkotyków (*Drug offences: all illicit intentional acts in connection with narcotic drugs and psychotropic substances as defined in the international drug control conventions*).

Do tej kategorii miały zostać włączone następujące czyny (w formie podstawowej i usiłowania): uprawianie, wytwarzanie i przetwarzanie, ekstrahowanie i preparowanie, oferowanie i oferowanie do sprzedaży, dystrybuowanie, kupowanie, sprzedawanie, dostarczanie na jakichkolwiek warunkach, pośredniczenie, przesyłanie, transportowanie, importowanie, eksportowanie, finansowanie działań związanych z narkotykami, posiadanie nie do użytku osobistego i posiadanie na własny użytek (np.: posiadanie niewielkich ilości) oraz używanie. Powinny natomiast zostać wyłączone przestępstwa związane z tak zwanymi prekursorami (legalnymi substancjami służącymi do produkcji narkotyków).

Z przestępstw stypizowanych w polskim systemie karnym do niniejszej kategorii zaliczono wszystkie przepisy karne (art. 53 - 68) z ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2005 nr 179 poz. 1485 z późn. zmianami). Przepisy te wyczerpują zasadniczo powyższy katalog czynów, nie jest w nich penalizowane jedynie kupowanie i używanie i, co oczywiste, liczby odnoszące się do tych czynów nie mogły znaleźć się w polskich danych. Artykuł 61 ww. ustawy penalizuje natomiast czyny związane z prekursorami, dlatego też należało „poszerzyć definicję” polskich danych o ten dodatkowy element.

Katalog kar, które polskie sądy mogą orzec za przestępstwa określone w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii, odpowiada zasadniczo pełnemu katalogowi polskich kar kryminalnych. Obejmuje on bowiem grzywnę, ograniczenie wolności oraz pozbawienie wolności od 1 miesiąca do 15 lat.

Podobnie jak w przypadku oszustwa, spośród 27 państw, dla których w bazie *Sourcebook* dysponowano informacjami z działu dotyczącego skazań, dwa –

Hiszpania i Malta – nie podały żadnych danych odnośnie do przestępstw narkotykowych, a trzy kolejne (Dania, Słowacja oraz Anglia i Walia) nie podały informacji o spełnieniu bądź niespełnieniu standardowej definicji. Pozostali krajowi korespondenci równie często informowali o pełnej porównywalności z założoną definicją (por. Tabela 8), co o konieczności wyłączenia z niej pewnych kategorii (głównie używania narkotyków i posiadania ich niewielkiej ilości na własny użytek).

Tabela 8. Przestępstwa narkotykowe – odstępstwa od definicji standardowej

Kraje zgodne z definicją	Kraje, które nie włączyły do definicji określonych czynów	Kraje, które nie podały danych o definicji
Chorwacja Cypr Finlandia Francja Grecja Irlandia Irlandia Płn. Szkocja Szwecja Węgry Włochy	Bułgaria ^{2 3} Czechy ^{4 5 6} Estonia ^{5 6} Holandia ⁵ Litwa ⁶ Niemcy ^{5 6} Polska ^{1 6} Portugalia ^{5 6} Słowenia ^{5 6} Szwajcaria ⁵	Anglia i Walia Dania Słowacja

Brak czynów:

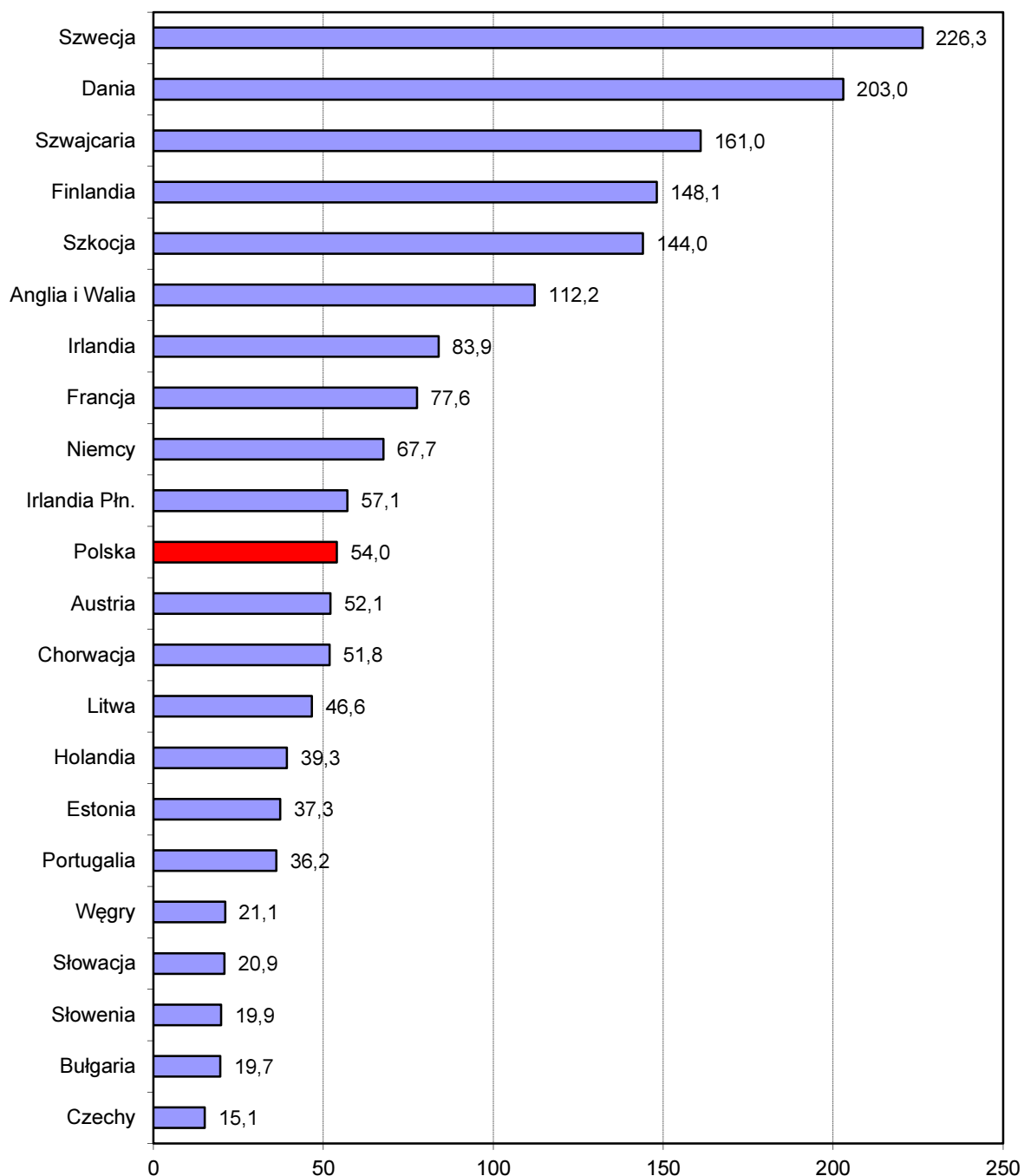
- 1) kupowanie,
- 2) importowanie,
- 3) eksportowanie,
- 4) finansowanie działań związanych z narkotykami,
- 5) posiadanie na własny użytek,
- 6) używanie.

Współczynniki skazań

Podobnie jak w przypadku poprzednio analizowanych przestępstw, szczególnie istotnym zagadnieniem przy porównaniach rozmiarów przestępczości narkotykowej jest oczywiście zakres czynów wchodzących do analizy w każdym kraju. W odniesieniu do narkotyków mamy jednak do czynienia nie z w miarę jednoznacznie określonym typem zachowania (oczywiście z pewnymi ograniczeniami, np. w przypadku rozboju), lecz z pewnym abstrakcyjnym zbiorem penalizowanych zachowań rozmaicie z nimi związanych. Usytuowanie odpowiednich przepisów karnych może też być w różnych państwach bardzo różne, a przez to wyodrębnienie w pełni porównywalnych danych mogło napotykać wiele przeszkód. Sprawilo to, że prawie połowa krajów (głównie ze względu na niekaralność pewnych zachowań) nie przekazała danych odpowiadającej pełnej liście założonych kategorii.

Najwyższe współczynniki skazań za przestępstwa narkotykowe odnotowano w 2010 roku w krajach skandynawskich (Szwecja, Dania, Finlandia) oraz w Szwajcarii i Szkocji (por. wykres 38). Najniższe zaś w Czechach, Bułgarii i Słowenii oraz na Słowacji i na Węgrzech. Można zauważyć, że wśród krajów o wysokich współczynnikach dominują te, które przekazały dane o pełnym katalogu przestępstw związanych z narkotykami, zaś wśród krajów z niskimi współczynnikami te, które nie podały danych o części oczekiwanych czynów. Nie wyjaśnia to jednak wszystkich, często bardzo dużych, różnic między rozpatrywanymi krajami. I tak wydaje się, że, przykładowo, ponad dziesięciokrotnie wyższy współczynnik Szwecji, w porównaniu do Węgier jest wynikiem rzeczywistych różnic w przestępczości narkotykowej obu krajów. W odniesieniu do współczynnika skazań za przestępstwa związane z narkotykami Polska, sytuuje się dokładnie w średniej europejskiej.

Wykres 38. Przestępstwa narkotykowe – współczynniki skazań

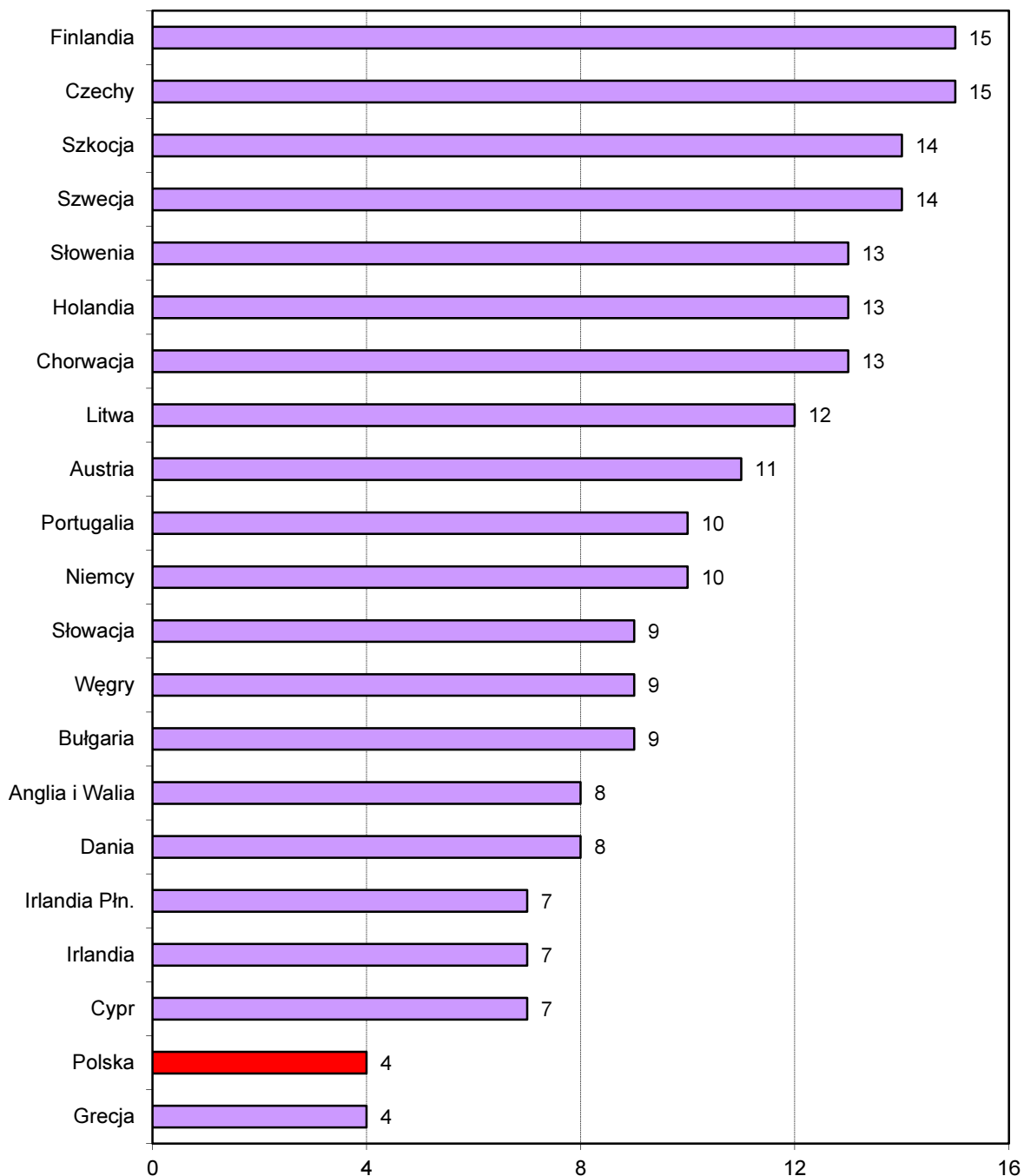
Brak danych dla Cypru, Grecji, Hiszpanii, Malty i Włoch.
Dane dla Irlandii Płn. pochodzą z 2008 r.

Odsetki skazanych kobiet i cudzoziemców

Przestępczość narkotykowa, podobnie jak ta z użyciem przemocy oraz przeciwko mieniu, jest głównie domeną mężczyzn. W poszczególnych krajach stanowią oni od 85% do 96% ogółu skazanych za te czyny (por. Wykres 39). Najniższe odsetki

skazanych kobiet odnotowano dla Grecji i Polski (4), najwyższe zaś dla Finlandii i Czech (15).

Wykres 39. Przeszypstwa narkotykowe – odsetki skazanych kobiet

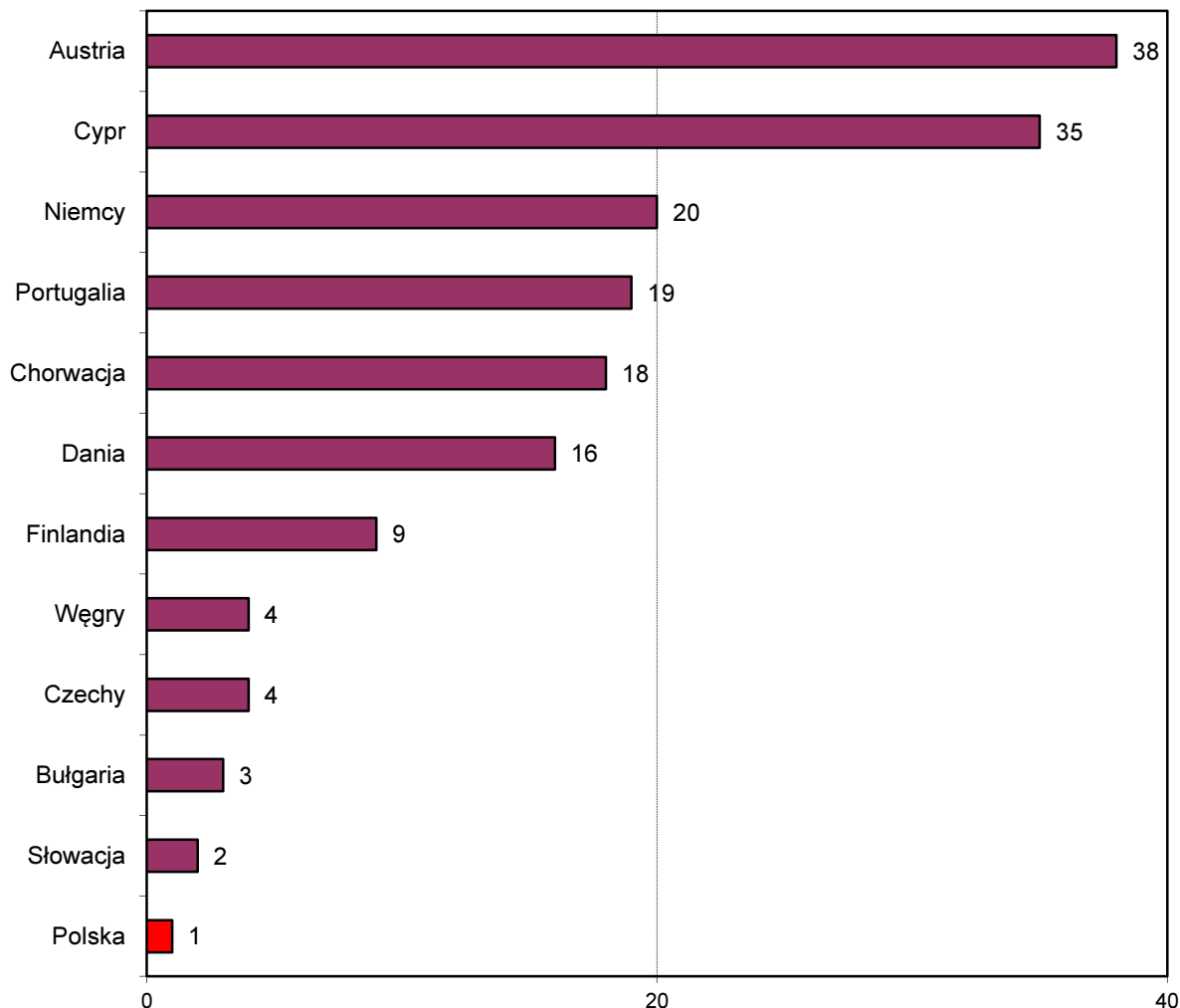
Brak danych dla Estonii, Francji, Hiszpanii, Malty, Szwajcarii i Włoch.

Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., dla Cypru i Grecji z 2009 r., zaś dla Irlandii Płn. – z 2008 r.

Pod względem udziału cudzoziemców w przestępczości narkotykowej poszczególne państwa różnią się często diametralnie (por. Wykres 40). W Polsce, przykładowo, udział ten (zblizony zresztą do analogicznego odsetka obcokrajowców wśród ogółu

skazanych w naszym kraju) jest marginalny, to już w Austrii i na Cyprze sięga prawie 40%.

Wykres 40. Przeszpstwa narkotykowe – odsetki skazanych cudzoziemców

Brak danych dla Anglii i Walii, Estonii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Słowenii, Szkocji, Szwajcarii, Szwecji i Włoch.

Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru z 2009 r.

Struktura kar orzekanych za przestępstwa narkotykowe

Dane dotyczące struktury kar orzekanych za przestępstwa narkotykowe w poszczególnych krajach, jak już wcześniej sygnalizowano, nie zostały niestety w pełni ujednolicone. Korespondenci z pięciu państw (Austria, Bułgaria, Czechy, Portugalia, Słowenia), podali informację o liczbach poszczególnych rodzajów kar, które nie sumują się do ogólnej liczby wydanych w tych sprawach orzeczeń. O ile przypadek Bułgarii, Portugalii i Czech, gdzie suma ta jedynie o kilka punktów

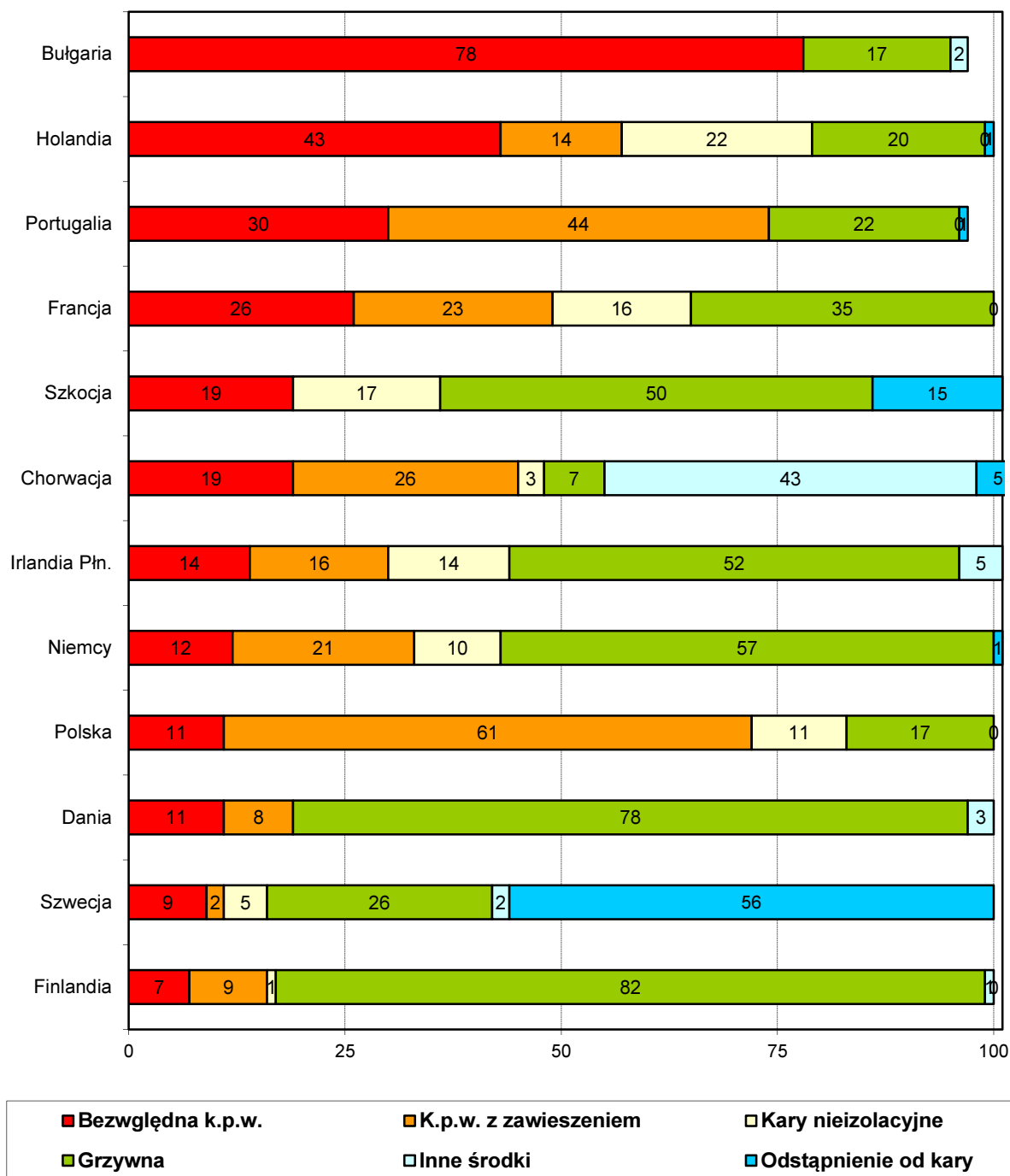

procentowych odbiega od 100 można wyjaśnić np. brakiem pewnych informacji o rzadko stosowanych środkach, to już odnośnie do Austrii i Słowenii, gdzie suma odsetków sięga odpowiednio jedynie 55% i 34% należy przypuszczać brak istotnych kategorii w prezentowanych danych. Z kolei dla Węgier oraz Anglii i Walii sumy poszczególnych rodzajów kar znacznie przekraczają ogólną liczbę wydanych w tych sprawach orzeczeń, co sugeruje nakładanie się części tych kategorii. Dlatego też z poniższych analiz wyłączono dane z tych krajów.

Najwyższy odsetek kar bezwzględnego pozbawienia wolności orzekanych za przestępstwa narkotykowe, podobnie jak w przypadku oszustwa, odnotowano w Bułgarii (por. wykres 41). Co ciekawe, relatywnie wysoki ich odsetek uwidocznił się również dla Holandii, stereotypowo utożsamianej z łagodną polityką narkotykową. Z kolei najniższy udział tej kary był w Finlandii oraz Szwecji i Danii, które miały skądinąd najwyższe współczynniki skazań za te przestępstwa.

Polska, która ma równie niski, co Dania udział kar izolacyjnych w ogólnej liczbie skazań za przestępstwa narkotykowe, różni się jednak diametralnie od państw skandynawskich zarówno pod względem odsetka orzekanych kar pozbawienia wolności z zawieszeniem ich wykonania (co stanowi polską specyfikę) jak też kar finansowych (charakterystycznych dla Danii i Finlandii) oraz odstąpienia od wymierzenia kary (typowego dla Szwecji).

Wykres 41. Przestępstwa narkotykowe – orzeczone kary w %

Brak danych dla Cypru, Estonii, Grecji, Hiszpanii, Irlandii, Litwy, Malty, Słowacji, Szwajcarii i Włoch. Nie uwzględniono Anglii i Walii, Austrii, Czech, Słowenii i Węgier, gdyż dane nie sumują się do 100%. Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r.

Wymiary kary bezwzględnego pozbawienia wolności

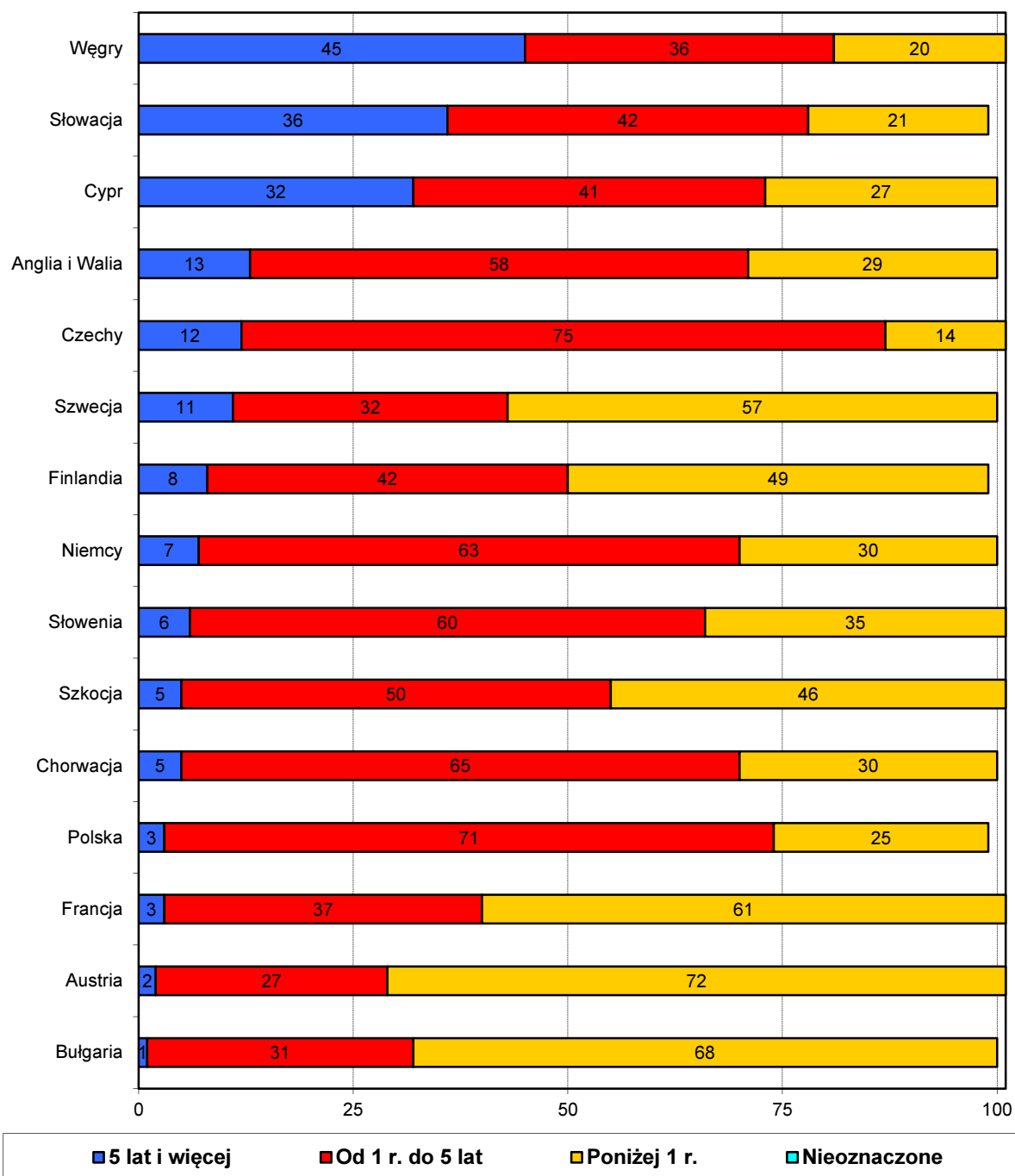
Za przestępstwa związane z narkotykami kara najsurowsza, bezwzględnego pozbawienia wolności, była wymierzana relatywnie rzadko. Sankcja ta jednak,

właśnie ze względu na surowość i dolegliwość, została w projekcie *Sourcebook* poddana szczególnej uwadze. Warto więc uzupełnić informacje o rodzajach wymierzanych kar i środków karnych właśnie danymi o liczbie miesięcy i lat więzienia, na jaką byli skazywani sprawcy przestępstw narkotykowych.

Sądy wymierzały najczęściej kary krótko- i średnio-terminowe – do roku oraz od roku do 5 lat (por. wykres 42).

Relatywnie częste były jednak także kary stosunkowo długie – w wymiarze pięciu i więcej lat. W stosowaniu tego rodzaju sankcji przodowały Węgry, Słowacja i Cypr. Z kolei najrzadziej tak długie kary były orzekane za przestępstwa narkotykowe w Bułgarii, Austrii, Francji oraz Polsce.

Wykres 42. Przestępstwa narkotykowe – wymiary orzeczonej kary bezwzględno pozbawienia wolności w %

Brak danych dla Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Irlandii Płn., Litwy, Malty, Portugalii i Szwajcarii. Nie uwzględniono Grecji, Holandii oraz Włoch, gdyż dane nie sumują się do 100%. Dane dla Chorwacji pochodzą z 2011 r., zaś dla Cypru z 2009 r.

Uwagi podsumowujące

Porównanie rozmiarów przestępczości różnych państw, jej dynamiki oraz kształtu polityki karnej jest zadaniem niezwykle skomplikowanym. Nie tylko ze względu na czasochłonność prowadzonych analiz, lecz również z powodu odmienności systemów wymiaru sprawiedliwości poszczególnych krajów i różnych sposobów rejestracji danych. Nawet w przypadku informacji pochodzących z państw należących do Unii Europejskiej oraz EFTA, okazuje się w praktyce, że już samo zgromadzenie danych statystycznych oraz zagregowanie ich w takich samych kategoriach staje się przedsięwzięciem złożonym i możliwym do zrealizowania tylko w pewnym zakresie. Jak pokazują wieloletnie doświadczenia autorów *European Sourcebook* – europejskiej bazy danych o przestępczości i polityce karnej – różnice definicyjne wynikające z odmiennego brzmienia przepisów odnoszących się do poszczególnych czynów są niekiedy nie do pokonania. Wprawdzie metodologia *European Sourcebook* pozwala na częściową identyfikację tych różnic w odniesieniu do poszczególnych przestępstw i stopnia ich zgodności z definicją standardową, ale porównywalność danych jest nadal niepełna. Pomimo wspomnianych ograniczeń, zdecydowano się na przeprowadzenie niniejszej analizy, przede wszystkim z uwagi na brak opracowań dotyczących porównania europejskich statystyk sądowych.

Na zakończenie niniejszych rozważań wypada zrekapitulować najważniejsze z ustaleń. Analizowano skazania za osiem typów przestępstw, zdefiniowanych w projekcie *European Sourcebook* i szczegółowo opisanych we wcześniejszych częściach opracowania.

Pod względem współczynników skazań za przestępstwa związane z użyciem przemocy dominowały Litwa i Estonia, znajdujące się w czołówce uszeregowania odnośnie do skazań za rozbój, zgwałcenie oraz zabójstwo. Państwa te nie podały niestety danych o rodzajach orzeczonych kar ani o wymiarach kary bezwzględnej pozbawienia wolności. Nie można było zatem odnieść się szerzej do prowadzonej przez te kraje polityki karnej wobec sprawców wymienionych przestępstw.

W przestępczości narkotykowej zdecydowanie dominowały państwa skandynawskie (Szwecja i Dania) oraz Holandia. Rejestrowano tam wysokie współczynniki skazań

na 100 tys. ludności za przestępstwa związane z narkotykami, a w Holandii – również za kradzież lub kradzież z włamaniem. Nie we wszystkich tych krajach udało się odtworzyć ich politykę karną wobec sprawców przestępstw tego rodzaju (niestety np. Dania nie dostarczyła odpowiednich danych). Biorąc pod uwagę rodzaj orzeczonej kary holenderski wymiar sprawiedliwości wydaje się być stosunkowo surowy – odsetki kary bezwzględnego pozbawienia wolności za kradzież z włamaniem, a także za przestępstwa narkotykowe wynosiły 40, jednak wymiary tych kar były relatywnie krótkie. Wobec ponad 90% sprawców kradzieży z włamaniem i $\frac{3}{4}$ skazanych za przestępstwa narkotykowe holenderskie sądy orzekały karę poniżej jednego roku pozbawienia wolności.

W Szwecji polityka karna jest odmienna niż w Holandii. Tylko co czternastego sprawcę kradzieży i co dziewiątego sprawcę przestępstwa narkotykowego sąd skazywał na karę bezwzględnego pozbawienia wolności.

Polska znalazła się w gronie państw o najwyższych współczynnikach skazań za przestępstwa rozboju, zgwałcenia i oszustwa (3 miejsce). W przypadku pozostałych spośród analizowanych czynów Polska zajmowała miejsce w połowie uszeregowania.

Wysokie odsetki skazań kobiet wyróżniały Finlandię – w sześciu na osiem analizowanych przestępstw (zabójstwo, spowodowanie uszczerbku na zdrowiu, zgwałcenie, rozbój, przestępstwa narkotykowe, kradzież, kradzież z włamaniem, oszustwo), a także Austrię – w odniesieniu do przestępstw zgwałcenia, rozboju, kradzieży oraz kradzieży z włamaniem.

Najniższe odsetki skazań kobiet zarejestrowano na Cyprze – odnośnie do pięciu przestępstw (zgwałcenie, rozbój, kradzież, oszustwo, przestępstwo narkotykowe) i w Bułgarii – za uszczerbek na zdrowiu, zgwałcenie, rozbój i kradzież.

W Polsce odsetki skazań kobiet w porównaniu z innymi analizowanymi krajami Unii Europejskiej są niskie lub bardzo niskie i oscylują w granicach 3-4 (przestępstwa narkotykowe, kradzież z włamaniem, rozbój, spowodowanie uszczerbku na zdrowiu). Wyjątek stanowi zabójstwo, bowiem w Polsce udział skazanych kobiet wynosi około 12%. Był on więc bardzo wysoki i stawiał Polskę na czwartym miejscu uszeregowania, po Czechach, Słowenii i Finlandii.

Analiza danych statystycznych pozwoliła zaobserwować pewne prawidłowości odnoszące się do skazań cudzoziemców w poszczególnych krajach. Interesujące jest zwłaszcza to, że najwyższe odsetki skazań cudzoziemców – bez względu na rodzaj przestępstwa – charakteryzują te same kraje: Cypr, Niemcy, Danię, Chorwację, Słowację oraz Austrię. Może to jednak wynikać z dużej liczby mieszkających tam imigrantów, a nie koniecznie z faktycznego zagrożenia przestępczością ze strony cudzoziemców.

Pod względem odsetków orzekanych kar bezwzględnego pozbawienia wolności dominowały Holandia, Francja oraz Szkocja. Przy czym w krajach tych, co należy z naciskiem podkreślić, zagrożenie przestępczością nie należy wcale do największych. (wyjątek stanowi wysoki współczynnik skazań za uszczerbek na zdrowiu w Szkocji). Irlandia wyróżniała się zaś najwyższymi odsetkami kary bezwzględnego pozbawienia wolności w odniesieniu do przestępstw z użyciem przemocy (zabójstwo, spowodowanie uszczerbku na zdrowiu, rozbój oraz zgwałcenie).

Z kolei, najniższe odsetki skazań na karę bezwzględnego pozbawienia wolności w pięciu rodzajach przestępstw (uszczerbek na zdrowiu, zgwałcenie, rozbój, kradzież, oszustwo) odnotowano w Finlandii oraz w Niemczech.

Polska zdecydowanie dominowała pod względem odsetka orzeczonych kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania. Kary te - częściej niż w innych krajach - orzekane były wobec sprawców czynów agresywnych.

Najwyższe odsetki orzekanej grzywny zaobserwowano w Danii, Niemczech, Finlandii, Irlandii Północnej oraz w Szkocji. Natomiast ograniczenie wolności, w odniesieniu do przestępstw przeciwko mieniu (kradzieży, kradzieży z włamaniem i oszustwa), dominowało w Holandii, Szkocji oraz na Węgrzech. Wśród państw, w których orzekano taką karę wobec sprawców przestępstw z użyciem przemocy, były Anglia i Walia (zabójstwo), Węgry (spowodowanie uszczerbku na zdrowiu) oraz Grecja (rozbój).

Analiza wymiarów kar za rozpatrywane przestępstwa wskazuje, że w grupie państw najbardziej punitivnych (o największym odsetku skazań na kary bezwzględnego pozbawienia wolności w wymiarze pięciu lat i więcej) znalazły się Węgry, Słowacja

oraz Cypr. We wszystkich uszeregowaniach kraje te miały najwyższe odsetki długoterminowych kar pozbawienia wolności.

W grupie zaś państw, w których był najwyższy odsetek kar krótkoterminowych znalazły się Finlandia, Holandia, Anglia i Walia oraz Szkocja.

W kilku państwach, co warto podkreślić, znaczny odsetek stanowiły kary nieoznaczone. Charakterystyczne były one dla polityki orzeczniczej Szwecji, Cypru, Holandii oraz Anglii i Walii. Kary tego typu - orzekane były najczęściej w odniesieniu do przestępstw z użyciem przemocy (rozbój, zgwałcenie, zabójstwo, spowodowanie uszczerbku na zdrowiu). Tylko Holandia i Szwecja wykazywały tego typu kary w stosunku do przestępstw przeciwko mieniu (kradzież, oszustwo).

Z przeprowadzonej analizy wyłania się interesujące terytorialne zróżnicowanie polityki karania. Z basenu morza Bałtyckiego i Północnego (Dania, Estonia, Litwa, Szwecja oraz Holandia) są kraje, mające po trzy najwyższe współczynniki skazań za rozpatrywane czyny. Z kolei w Słowenii, Irlandii i Portugalii, w czterech na osiem przestępstw wziętych pod uwagę, współczynniki skazań były najniższe. Czy wyniki te pozwalają już na odniesienie do znanej tezy Monteskiusza, który sądził, że skłonności przestępcze, są zależne od położenia geograficznego, klimatu i warunków życia mieszkańców? Zapewne nie, ale warto jednak kontynuować takie analizy porównawcze zarówno w zakresie statystycznych, jak i prawnokryminologicznych aspektów polityki karnej.